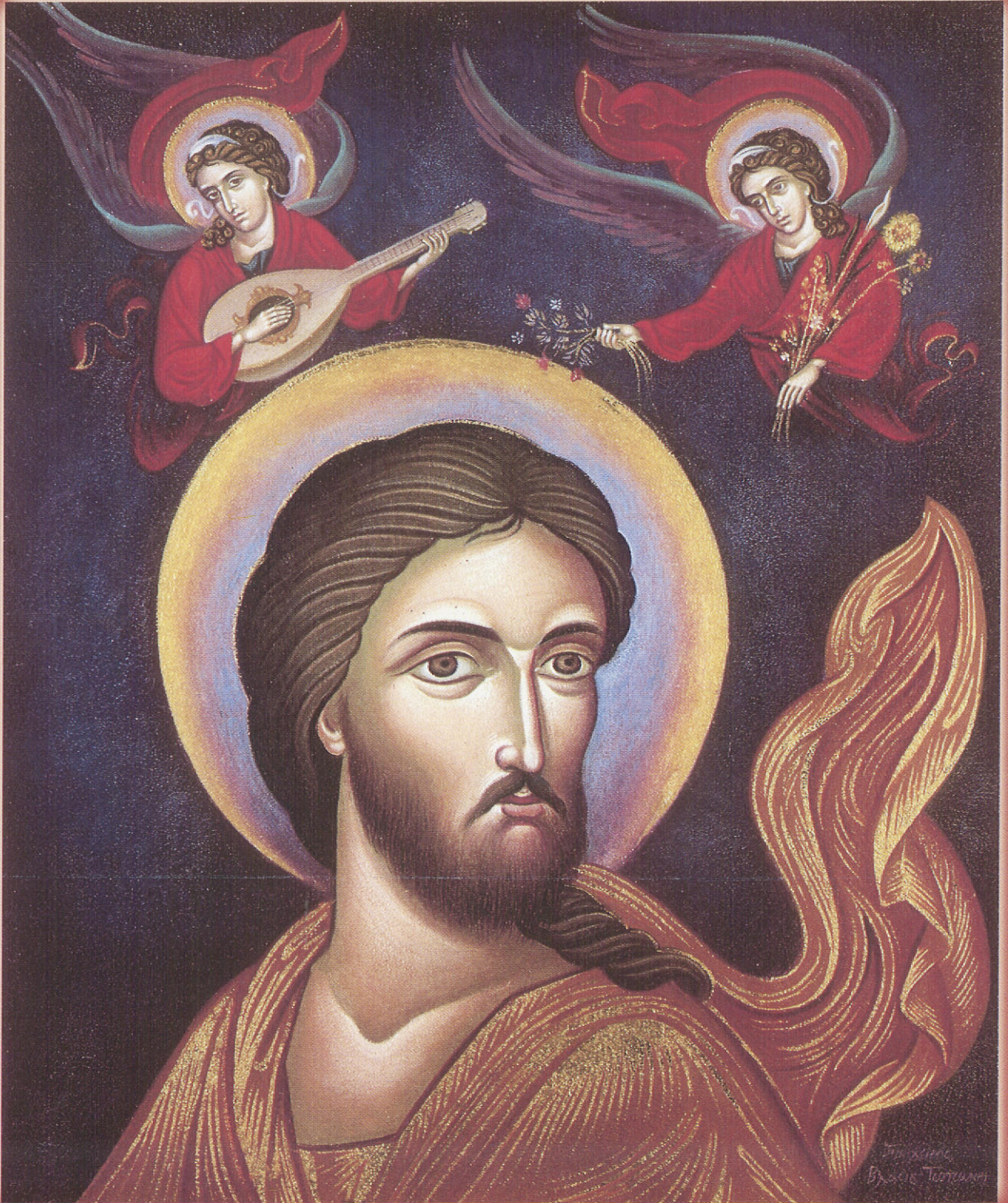

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΙΕΡΕΙΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΕΤΟΣ ΝΑ΄ • ΤΕΥΧΟΣ 4 • ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2001

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Η ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ ΤΟΥ ΠΑΠΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΩΦΕΛΙΜΟΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΣ ΚΑΤΑΛΥΤΗΣ

Ευάγγελου Δ. Θεοδώρου

σελ. 3-5

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΕΛΕΣΕΩΣ ΤΩΝ ΙΕΡΩΝ ΑΚΟΛΟΥΘΙΩΝ

Αρχιεπισκόπου Αθηνών και Πάσης Ελλάδος κ.κ. Χριστοδούλου

σελ. 6-8

Η ΣΥΓΧΩΡΗΤΙΚΟΤΗΤΑ ΩΣ ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟ ΜΕΓΕΘΟΣ: ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΟ ΔΙΑΛΟΓΟ ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ

Πρωτοπρεσβυτέρου Αδαμαντίου Γ. Αιγυνοστίδη

σελ. 9-11

ΜΙΑ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΓΝΩΣΗ ΤΗΣ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ

Άλεξάνδρου Μ. Σταυροπούλου

σελ. 12-16

ΘΕΜΑΤΑ ΕΦΗΜΕΡΙΑΚΟΥ ΚΛΗΡΟΥ

Αρχιμανδρίτου Νεκταρίου Παρασκευάκου

σελ. 17-18

ΕΙΣ ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΠΑΣΧΑ

Αγίου Ιωάννου Χρυσοστόμου

σελ. 19-20

Ο ΙΑΚΩΒΟΣ Ο ΑΣΚΗΤΗΣ ΚΑΙ Η ΕΤΑΙΡΑ ΠΟΥ ΕΓΙΝΕ ΑΓΙΑ

Μιχαήλ Κ. Μακράκη, Καθηγητού Πανεπιστημίου

σελ. 21-23

ΠΕΡΙ ΕΝΟΡΙΑΣ Ο ΛΟΓΟΣ: ΠΩΣ ΒΙΩΝΕΙ ΤΗΝ ΕΝΟΡΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΝΟΡΙΑΚΗ ΖΩΗ Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

Πρεσβυτέρου Κωνσταντίνου Ν. Καλλιανού

σελ. 24-26

Η ΕΙΚΟΝΑ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΝΙΚΟΠΟΙΟΥ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΠΟΛΗ ΤΗΣ ΒΕΝΕΤΙΑΣ

Αρχιμανδρίτου Ίγνατίου Δ. Σωτηριάδη

σελ. 27-28

ΠΡΟΚΗΡΥΞΗ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΒΔΟΜΑΔΑ ΙΕΡΑΤΙΚΩΝ ΚΛΗΣΕΩΝ

σελ. 28

Ο ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

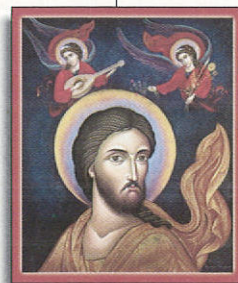
Αρχιμανδρίτου Χρυσοστόμου Τριανταφύλλου

σελ. 29

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΙΓΜΙΟΤΥΠΑ

σελ. 30-31

ΕΞΟΦΥΛΛΟ

Έργο του Άγιογράφου
Βλασίου Τσοτσάνη

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

Μηνιαίο περιοδικό για τους ιερείς

Ιωάννου Γενναδίου 14, 115 21 ΑΘΗΝΑ

Τηλ.: 72.18.308, Fax: 72.18.336

Διεύθυνση Διαδικτύου της Έκκλησίας

<http://www.ecclesia.gr>

Ηλεκτρονική διεύθυνση:

e-mail: iera-synodos@ecclesia.gr

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑ

του Αρχιεπισκόπου Αθηνών και πάσης Ελλάδος
κ.κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

Υπό του Κλάδου Εκδόσεων
της Επικοινωνιακής και Μορφωτικής
Υπηρεσίας της Έκκλησίας της Ελλάδος

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΤΟΥ ΚΛΑΔΟΥ

Άρχιμ. Άγαθάγγελος Χαραμαντίδης

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ

Ευάγγελος Δ. Θεοδώρου
Όμότ. Καθηγητής Παν/μίου Αθηνών
Τακτικό μέλος της Ευρωπαϊκής Ακαδημίας
των Επιστημών και των Τεχνών

ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ

Ευάγγελος Π. Λέκκος

ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ

Άριστομένης Ματσόγγας, Διδάκτωρ Παν/μίου

ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Χρήστος Καραγιάννης, Μ.Θ.

ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ - ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ - ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΙ

ΕΚΤΥΠΩΣΗ - ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ ΑΒΕΕ

Άσκληπιοῦ 80, 114 71 Αθήνα

Τηλ. 36.24.728, 36.01.605 - Fax: 36.01.679

web site: www.papanikolaou.gr

Ἡ ἐπίσκεψις τοῦ Πάπα πρέπει νὰ εἶναι ὠφέλιμος πνευματικὸς καταλύτης

Τοῦ Εὐαγγελίου Δ. Θεοδώρου

Τὸ πολυσυζητημένο ζήτημα τῆς «προσκυνηματικῆς» ἐπισκέψεως τοῦ Πάπα στὴν Ἀθήνα, ποὺ μάλιστα ἀποφασίστηκε ὀριστικῶς μετὰ τὴν πρόσκλησιν τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας ἔχει τὴν γνωστὴν ἤδη κατάληξιν. Ὡς ἀναφέρεται τὴν 20ὴν Μαρτίου 2001 στὸ Δελτίον Τύπου τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, ὁ εἰδικὸς ἀπεσταλμένος τοῦ Πάπα Ἰωάννη-Παύλου Β΄ Σεβ. κ. Λεονάρντο Σάντρι, Ἀναπληρωτῆς Γραμματεὺς τοῦ Κράτους τοῦ Βατικανοῦ (=ὕπουργός Ἐσωτερικῶν), ἐπέδωσε στὸν Μακ. Προκαθημένον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλον προσωπικὴν ἐπιστολὴν τοῦ Πάπα, ποὺ ἀναφέρεται στὴν ἔλευσίν του στὴν Ἀθήνα (Παρασκευὴν 4ην Μαΐου καὶ Σάββατον 5ην Μαΐου ε.ε.). Οἱ λεπτομέρειες τῆς ἐπισκέψεως αὐτῆς πρόκειται νὰ καθορισθοῦν μὲ συζητήσεις μετὰ τῆς Εἰδικῆς Ἐπιτροπῆς, ποὺ συγκροτήθηκε πρὸς τοῦτο ἀπὸ τὴν Ἱ. Σύνοδον, καὶ τῆς Εἰδικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Κράτους τοῦ Βατικανοῦ σὲ συνεργασίαν μὲ τὸ Ἱπουργεῖον Ἐξωτερικῶν. Ὅλα, λοιπόν, πιστοποιοῦν ὅτι ἡ —ἀνεπιθύμητη σὲ πολλοὺς Ἕλληνας— ἐπίσκεψις τοῦ Ἀρχηγοῦ τοῦ Κράτους τοῦ Βατικανοῦ καὶ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας στὴν Ἀθήνα θὰ εἶναι ἓνα πολυσήμαντον γεγονός.

Γιὰ τὴν ἐπίσκεψιν αὐτὴν, ἡ ὁποία θέτει σὲ δοκιμασίαν τὶς εὐαισθησίες μεγάλου τμήματος τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, πολλοὶ αἰσθάνονται λύπην, διότι φοβοῦνται ὅτι αὐτὴ ἀποβλέπει σὲ τὸ νὰ ἐκδηλωθοῦν ἄλλην μίαν φοράν, ὅπως καὶ κατὰ τὸ —ἀκόμη καὶ πρόσφατον—

παρελθόν, σὲ ἀντικανονικὰ μοναρχικὰς, ἱμπεριαλιστικὰς, κοσμοκρατορικὰς, ἀντορθόδοξες καὶ ἀνθελληνικὰς ἐπιδιώξεις τοῦ Παπισμοῦ καὶ τῶν Παποκεντρικῶν μηχανισμῶν τοῦ Βατικανοῦ, τὶς ὁποῖες ἐπανειλημμένως ἔχομεν ἐπισημάνει σὲ πρόσφατον παρελθόν καὶ τὶς ὁποῖες πολλοὶ εἴτε ὡς ἄτομα, εἴτε ὡς φορεῖς συλλογικῶν ὀργάνων (λ.χ. οἱ Ἁγιορειῖτες Πατέρες, μοναστικὰς ἀδελφότητες, ἡ Πανελλήνιος Ἑνωσις Θεολόγων, πολλὰς ἐφημερίδες, ὡς λ.χ. ἡ «Χριστιανικὴ») κατήγγειλαν τὶς τελευταῖες ἑβδομάδες κατὰ τρόπον εὐστοχον καὶ ἐμπεριστατωμένον. Ἀλλὰ ποία πρέπει νὰ εἶναι ἡ στάσις τοῦ Χριστεπωνύμου πληρώματος (Κλήρου καὶ Λαοῦ) τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος γιὰ τὴν τελεσιδικῶς ἀποφασισθεῖσαν καὶ λεπτομερῶς σχεδιαζομένην καὶ προγραμματιζομένην ἐπίσκεψιν τοῦ Προκαθημένου τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας στὴν Ἑλλάδα; Ἡ στάσις αὐτή, —ἡ ὁποία αὐτονοήτως πρέπει νὰ μὴ λησμονῆ τόσον τὴν πατροπαράδοτη ἑλληνικὴν εὐγένειαν καὶ φιλοξενίαν ὅσον καὶ τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου περὶ τῆς ἀγάπης ἀκόμη καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς ἐχθρούς—, δεόν νὰ συντελέσῃ ὥστε ἡ ἐπίσκεψις τοῦ Πάπα νὰ ἀποβῇ καταλύτης ὠφέλιμος γιὰ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος καὶ γιὰ ὁλόκληρη τὴν Ὀρθοδοξίαν. Ὅπως ὁ χημικὸς καταλύτης προκαλεῖ ἢ ἐπιταχύνει χημικὰς ἀντιδράσεις, κατὰ παρόμοιον τρόπον, συχνὰ κάποιος ἢ κάτι εἶναι δυνατὸν νὰ ἀποβῇ τὸ γενεσιουργὸν αἷτιον ἐπιταχύνσεως θετικῶν ἢ ἀρνητικῶν πνευματικῶν ἐξελίξεων. Κατὰ παρόμοιον τρόπον ἡ ἐπίσκεψις τοῦ Πάπα

είς τὴν Ἑλλάδα εἶναι δυνατὸν καὶ πρέπει νὰ ἀποβῆ καταλύτης πρὸς πρόκλησιν ἢ ἐπιτάχυνσιν θετικῶν καὶ ὠφελίμων ἐξελίξεων. Ἴδου δειγματοληπτικῶς μερικὰ ἐπιδιωκτέα θετικὰ ἀποτελέσματα:

1. Ὅσον ἀφορᾷ στὸ Χριστεπώνυμον πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τοῦτο μὲ ὑγιᾶς αὐτοσυναίσθημα καὶ μὲ συνετὸν συναίσθημα τιμῆς, θὰ λάβῃ ἀφορμὴν ἐκ τῆς ἐπισκέψεως τοῦ ἐπισκόπου Ρώμης, γιὰ νὰ διατρανώσῃ τὴν ἀφοσίωσίν του εἰς τὴν Ὀρθόδοξίαν ἐλευθερωμένον ἀπὸ οἰανδήποτε φοβίαν. Φοβίαν θὰ ἔχουν μόνον οἱ τυχὸν ἀμφιβάλλοντες γιὰ τὴν σταθερότητα τῆς πίστεώς των καὶ οἱ τυχὸν ἀγωνιῶντες μήπως παρασυρθοῦν στὰ δίκτυα τυχὸν νέων δολοπλοκιῶν τοῦ Παποκεντρισμοῦ. Οἱ ἀμετακίνητοι στὴν πίστιν τους Ὀρθόδοξοι Ἑλληνας βρίσκονται σὲ ἐπιφυλακὴν πρὸς ἐνίσχυσιν καὶ περιφρούρησιν τῶν τυχὸν κινδυνευόντων ἀδελφῶν τους. Ἐπομένως, δὲν ἔχομεν νὰ φοβηθῶμεν τίποτε ἐκ τῆς Παπικῆς ἐπισκέψεως. Ἀκόμη καὶ ἐὰν μερικοὶ θελήσουν νὰ διακηρύξουν τὴν ἀντίθεσίν τους στὴν παρουσίαν τοῦ Πάπα στὴν Ἀθήνα, θὰ —πρέπει νὰ— πράξουν αὐτὸ κατὰ τρόπον εἰρηνικὸν καὶ ἀρμόζοντα στὴν ἑλληνικὴν πολιτιστικὴν παράδοσιν.

Ἐπὶ τοῦ προκειμένου, ὡς τονίζουν ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος κ. Χριστόδουλος καὶ τὰ Μέλη τῆς Δ. Ἱ. Συνόδου στὴν ἐπιστολὴν τους πρὸς τὰ Μέλη τῆς Σεπτῆς Ἱεραρχίας, τὸ «φιλόχριστον πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας ἐμπιστεύεται τὴν Ἐκκλησιαστικὴν αὐτοῦ Ἡγεσίαν τὴν ὀρθοτομοῦσαν τὸν λόγον τῆς Ἀληθείας καὶ ἴσεται μακρὰν διαστρεβλωτικῶν ἐρμηνειῶν τῶν πραγματικῶν διαστάσεων τοῦ γεγονότος, τὰς ὁποίας τινὲς ἐνδεχομένως νὰ ἐπιχειρήσουν ἵνα προσδώσουν».

2. Ἡ ἐπίσκεψις τοῦ Πάπα θὰ δώσῃ εὐκαιρίαν νὰ γνωρίσῃ ὁλόκληρος ὁ χριστιανικὸς κόσμος ὅχι μόνον τὰ γενεσιουργὰ αἷτια τῆς ἔναντι τοῦ Παπισμοῦ στάσεως τῶν Ὀρθόδοξων Ἑλλήνων, ἀλλὰ καὶ τὶς ὑγιεῖς ὀρθόδοξες ἀντιλήψεις περὶ τοῦ παπικοῦ πρωτείου.

Ὅταν ὁ Πάπας ἐπισκέφθηκε τὴν Ὀρθόδοξην Ρουμανίαν, μερικὰ δυτικὰ ΜΜΕ μετέδωσαν τὶς ἐναντίον τοῦ Παπισμοῦ αἰτιάσεις τῶν Ὀρθόδοξων, τὶς ὁποῖες ὑπέμνησε σὲ σχετικὴν προσφώνησίν του ὁ Μακ. Πατριάρχης Ρουμανίας, μολονότι ὑποδέχθηκε ἐπισήμως τὸν Προκαθήμενον τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας.

Τώρα ἡ εὐρύτατη σὲ παγκόσμια κλίμακα δημοσιοποίησις τῶν αἰτιάσεων αὐτῶν πρέπει νὰ ἐπαναληφθῆ κατὰ τρόπον περισσότερον εὐγλωττον, γιὰ νὰ δικαιολογηθῆ ἡ ὑποβαθμισμένη συμμετοχὴ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος στὴν ὑποδοχὴ τοῦ Ἀρχηγοῦ τοῦ Κράτους τοῦ Βατικανοῦ. Ὁ γράφων πιστεύει, ὅτι ἀφ' ἐνὸς ἢ προσφώνησις τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου, ποῦ θὰ γίνῃ ὅταν ὁ Πάπας τὸν ἐπισκεφθῆ καὶ ποῦ θὰ ἦταν σκόπιμον νὰ διανεμηθῆ καὶ μεταφρασμένη σὲ 2-3 εὐρωπαϊκὲς γλῶσσες, ἀφ' ἑτέρου μία ἐνδεχομένη συνέντευξις Τύπου τοῦ Μακαριωτάτου πρὸς τὶς δεκάδες τῶν ξένων ἀνταποκριτῶν τοῦ Τύπου, τοῦ Ραδιοφώνου, τῆς Τηλεοράσεως καὶ τῶν λοιπῶν ἠλεκτρονικῶν ΜΜΕ καὶ τρίτον ἐκτενὲς ἔκτακτον σχετικὸν Δελτίον Τύπου τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν σὲ 2-3 γλῶσσες, ποῦ θὰ δοθῆ στοὺς ἀνταποκριτὲς αὐτοὺς, θὰ προλάμβαναν ἢ θὰ περιορίζαν τὴν ἀνὰ τὸν κόσμον μετάδοσιν δυσφημιστικῶν γιὰ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος εἰδήσεων καὶ θὰ καθιστοῦσαν γνωστὲς τὶς θέσεις αὐτῆς περὶ τοῦ Παπισμοῦ.

3. Ἡ ἐπίσκεψις τοῦ Πάπα στὴν Ἀθήνα θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι καταλύτης γιὰ τὴν ἐπιτάχυνσιν τῆς ἀπελευθέρωσης καὶ αὐτοῦ τοῦ ἰδίου ἀπὸ τοὺς μηχανισμοὺς τοῦ Κράτους τοῦ Βατικανοῦ, ποῦ ὑποθάλλουν ἱμπεριαλιστικὲς φιλοδοξίες. Ἴσως φανῆ ὁ στοχασμὸς αὐτὸς οὐτοπιστικὸς. Ἀλλὰ οὐδεὶς εἶναι —ὅπως εἶναι ὁ Θεὸς— καρδιογνώστης, γιὰ ν' ἀμφισβητῆ τὴν εἰλικρίνειαν τοῦ— ἔστω μαζὶ μὲ ἀντίθετες ἐνέργειες ἐκδηλωθέντος προσφάτως πόθου τοῦ Πάπα πρὸς ἀναμόρφωσιν τοῦ παπικοῦ πρωτείου κατὰ τρόπον, ὥστε

τοῦτο νὰ εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ δεκτὸν ἀπὸ ὅλους. Πρέπει ὁ ἴδιος ὁ Πάπας ν' ἀνοίξῃ τὰ ὠτά του σὲ ὅσα θὰ ἀκούσῃ στὴν Ἑλλάδα, ἰδίως ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ Μακ. Προκαθημένου τῆς Ἐκκλησίας τῆς.

Ἡ ψυχολογία τοῦ «προσκυνητοῦ» προϋποθέτει ταπείνωσιν, μετάνοιαν καὶ διάθεσιν οἰκειώσεως τῶν πνευματικῶν μηνυμάτων τοῦ περιβάλλοντος. Ἄς ἐλπίσωμεν ὅτι ἡ περιρρέουσα πνευματικὴ ἀτμόσφαιρα τοῦ —σήμερα ὀρθοδόξου— «κλεινοῦ ἄστεως», θὰ γίνῃ γιὰ τὸν «Ποντίφικα» καταλύτης, ποῦ θὰ τὸν ὑποβοηθήσῃ νὰ συνειδητοποιήσῃ ὅτι ἐντὸς μιᾶς ἀπαραιτήτως ὑγιαινούσης περὶ τὴν πίστιν Χριστιανικῆς Οἰκουμένης ὁ «πρῶτος τῆ τάξει» ἐπίσκοπος Ρώμης εἶναι πρῶτος μεταξύ ἴσων (primus inter pares) ἐντὸς καὶ ὄχι ὑπεράνω τῆς Ἐκκλησίας καὶ μάλιστα ὄχι ἐξ ἀρχῆς de jure divino, ἀλλ' ἐξ ἱστορικῶν λόγων de jure humano, τὸ ὁποῖον jus καθιερώθηκε καὶ ἀπέκτησε θεῖον χρῆσμα μὲ τὴν συνοδικὴν παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ ρόλος τοῦ ἐπισκόπου Ρώμης ἦταν καὶ πρέπει νὰ εἶναι κατὰ διακονικὸν καὶ ἀδερφικὸν τρόπον συντονιστικὸς.

Ἄρα γε θὰ ἦταν ἀνεδαφικὸν νὰ ἐλπίσωμεν ὅτι ὁ Πάπας στὴν Ἀθήνα ἀφ' ἐνὸς θὰ ζητήσῃ συγγνώμην γιὰ ὅλα ὅσα ἔχουν διαπραχθῆ ἀπὸ τὸν Παπισμὸν εἰς βάρος τῆς Ἑλληνικῆς καὶ τῆς καθ' ὅλου Ὀρθοδοξίας καὶ ἀφ' ἑτέρου θὰ ἐξαγγεῖλῃ τὴν βαθμιαίαν ἀποδυναμώσιν καὶ τελικὴν κατάργησιν τοῦ θεσμοῦ τῆς Οὐνίας;

4. Θὰ ἦταν εὐχῆς ἔργον εἶναι ἡ ἐπίσκεψις τοῦ Πάπα στὴν Ἀθήνα γινόταν καταλύτης καὶ γιὰ τοὺς Ὀρθοδόξους Ἑλληνας.

Πρέπει νὰ λαμβάνωμεν ὑπ' ὄψιν τὰ διδάγματα τῆς Ἱστορίας τῶν ἐπαφῶν πρὸς τὸν Πάπαν καὶ τοὺς Ρωμαιοκαθολικούς. Οἱ ἐπαφές αὐτές, ὅταν γίνωνται ἀπὸ στερεωμένους στὴν πίστιν Ὀρθοδόξους, ὄχι μόνον δὲν βλάπτουν τὴν Ὀρθοδοξίαν, ἀλλ' ἀντιθέτως, στίς περιπτώσεις ἐπισημάνσεως τῶν διαφορῶν καὶ ἀντιθέσεων συντελοῦν στὴν ἀναζωπύρησι τοῦ ὀρθοδόξου φρονήματος, ὡς ἀπο-

δεικνύει τὸ παράδειγμα τοῦ ἁγίου Μάρκου τοῦ Εὐγενικοῦ, ὁ ὁποῖος ἀφόβως συναντήθηκε μὲ τὸν Πάπαν Ρώμης. Ἐπὶ πλέον, στίς ἐπαφές τῶν Ὀρθοδόξων μὲ τοὺς ἑτεροδόξους καὶ μάλιστα τοὺς Ρωμαιοκαθολικούς καθίσταται φανερὸν ὅτι πολλοὶ ἐκ τῶν τελευταίων —ἐπηρεασμένοι καὶ ἀπὸ τὸ πολὺ γνωστὸν σύνθημα τοῦ βενεδικτίνου Lambert Beauduin, κατὰ τὸ ὁποῖον «ἡ Δύσις πρέπει νὰ φοιτήσῃ στὸ σχολεῖον τῆς Ἀνατολῆς» (L' Occident à l' école de l' Orient)— συγκινοῦνται ἀπὸ τὴν ὀρθόδοξη πνευματικότητα, βλέπουν μὲ συμπάθειαν τοὺς Ὀρθοδόξους καὶ ἐπιδιώκουν φιλορθόδοξες μεταβολές καὶ μεταρρυθμίσεις στὴν Ἐκκλησία τους, μερικὲς ἐκ τῶν ὁποίων, μὲ τὴν γνωστὴ εἰσήγησιν καὶ ἐπίδρασίν τους, ἀποφασίσθηκαν ἤδη ἀπὸ αὐτὴν τὴν Β' Σύνοδον τοῦ Βατικανοῦ (ἰδίως στὸν λατρευτικὸν τομέα). Ἄς ἐλπίσωμεν ὅτι ἡ ἐκ τοῦ συνεγγυς ἐπαφῆ μὲ τὴν Ὀρθόδοξον Ἑλλάδα θὰ συγκινήσῃ τὸν «προσκυνητὴν» Πάπαν καὶ τοὺς ἀξιωματούχους τοῦ Βατικανοῦ, ποῦ θὰ τὸν συνοδεύουν, καὶ θὰ ἴδουν τοὺς Ὀρθοδόξους Ἑλληνας μὲ δικαιοτέρον καὶ ἰλαρότερον βλέμμα.

5. Ἄλλ' ἄς ὑποθέσωμεν ὅτι ὁ προσκυνητὴς ἔρχεται μόνον πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν εἰς βάρος τῆς Ἑλλάδος δολοπλοκῶν τῶν κοσμοκρατορικῶν μηχανισμῶν τοῦ Βατικανοῦ. Ποία πρέπει νὰ εἶναι ἡ στάσις μας; Τὴν ὑπενθυμίζει εἰς ἡμᾶς μία προτροπή, τὴν ὁποίαν μᾶς ἀπευθύνει ὁ ἱερός Χρυσόστομος. Ἡ προτροπὴ αὐτὴ ἂν καὶ δόθηκε γιὰ αἰρετικούς, ποῦ καταπολεμοῦσαν τὴν Ὀρθόδοξον Χριστολογία καὶ Ὀρθοδοξίαν, πολὺ περισσότερο ἰσχύει γιὰ τοὺς ἐγγύτερον πρὸς ἡμᾶς εὐρισκομένους Ρωμαιοκαθολικούς: «Μὴ τοίνυν πρὸς ἐκείνους ἀγριαίνωμεν, μηδὲ θυμὸν προβαλλόμεθα, ἀλλὰ μετὰ ἐπιεικείας αὐτοῖς διαλεγώμεθα· οὐδὲν γὰρ ἐπιεικείας καὶ πραότητος ἰσχυρότερον... Παρακαλῶ... κατὰ δύναμιν τὴν ὑμετέραν πειρᾶσθαι θεραπεύειν μετὰ προσηνείας καὶ ἐπιεικείας αὐτοῖς διαλεγόμενους...» (Migne Ἐ.Π. 48, 708 καὶ 718).

ΘΕΜΑΤΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

Περὶ τῆς τελέσεως τῶν Ἱερῶν Ἀκολουθιῶν

Τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ Πάσης Ἑλλάδος κ.κ. Χριστοδούλου

α΄

Μὲ τὴν παροῦσαν σειρά ἄρθρων ἐγκαι-
νιάζουμε μιὰ πρώτη εἰδικὴ Σειρὰ ὀ-
δηγιῶν ποὺ ἔχουν σχέση μὲ τὰ Λει-
τουργικὰ καὶ Τελετουργικὰ θέματα. Τὰ
θέματα αὐτὰ ἀναφέρονται τοῦτο μὲν στὴν
ἄφογη καὶ εὐτακτὴ τέλεση τῶν Ἱερῶν
Ἀκολουθιῶν, σύμφωνα μὲ τὴν Τάξιν
τῆς Ἐκκλησίας, τοῦτο δὲ στὴν ἀνά-
πτυξη καὶ καλλιέργεια τοῦ λειτουργι-
κοῦ ἥθους καὶ ὕφους ποὺ χαρακτηρί-
ζουν τὴν ὀρθόδοξη λατρεία μας. Θὰ
ἦταν περιττὸ νὰ προσπαθῆσω νὰ σᾶς
πέσω ὅτι ἡ λειτουργικὴ μας ζωὴ
εἶναι ἡ πεμπουσία τῆς Πίστεώς μας.
Τοῦτο συνάγεται ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι
ἐπίκεντρο τῆς καθόλου θρησκευτικῆς
μας ζωῆς εἶναι ὁ Ἱερὸς Ναὸς καὶ τὰ
τελούμενα ἐν αὐτῷ. Τὸ πρώτιστον
χρῆος κάθε θρησκευτικῆς μας Κοινό-
τητος εἶναι νὰ ἀποκτήσῃ τὸν Ἱ. Ναὸν
της, ποὺ ἀποτελεῖ τὸ κέντρο τῆς ζωῆς
τῆς ἐνορίας. Ἐντολὴ δὲ τοῦ Ἀποστό-
λου εἶναι τὰ πάντα εἰς τὸν Ἱ. Ναὸν
νὰ γίνωνται «κατὰ τάξιν», δηλ. σύμ-
φωνα μὲ τὴν ἐγκεκριμένην ἀπὸ τὴν
Ἐκκλησία διάταξιν.

1. Κύριον καθῆκον τῶν ἱερέων
μας εἶναι ἡ τέλεσις τῶν Ἱερῶν Ἀκο-
λουθιῶν, τῶν Ἱ. Μυστηρίων καὶ ὁ
Ἀγιασμὸς τῶν Πιστῶν. Πολλοὶ ἀδελ-
φοὶ δὲν δίδουν τὴν δέουσαν προσο-
κίην, ἐπιμέλειαν καὶ ἀφοσίωσιν εἰς τὸ

ἔργον αὐτό. Γι' αὐτὸ ἐπιθυμοῦμε νὰ ὑπο-
γραμμίσωμεν ἐδῶ δύο βασικὰς ἀρχές, ποὺ
θὰ βοηθήσουν ὅσους ἐπιτελοῦν τὰ καθήκο-
ντά των αὐτὰ ἀμελῶς καὶ μὲ προχειρότητα,
νὰ ἀντιληφθοῦν ὅτι ἀμαρτάνουν.

α) Οὐδεὶς πρέπει νὰ λησμονῆ ὅτι λει-
τουργοῦμε, ψάλλουμε, ἀναγινώσκουμε,
προσευχόμεθα «κατενώπιον Θεοῦ». Καὶ ὅταν αὐτὸ τὸ σκεπτόμεθα καὶ τὸ
συνειδητοποιοῦμε φαινόμεθα ταπει-
νοί, μὲ φόβον καὶ αἴσθησιν τῆς
παρουσίας τοῦ Θεοῦ. Οἱ διάφορες
εὐχὲς τῆς Θ. Λατρείας, ἀλλὰ καὶ οἱ
ἄλλες προσευχὲς ὁμιλοῦν γι' αὐτὴν
τὴν ἐσωτερικὴν κατάστασιν ποὺ πρέπει
ὅλοι νὰ ἔχουμε καὶ ἡ ὁποία ἐκδηλῶ-
νεται μὲ τὴν ὅλη στάσιν μας, τὴν κινή-
σεις μας, τὴν καθόλου συμπεριφορὰ
μας στὴ διάρκειαν τῆς Θ. Λατρείας.

β) Οὐδεὶς ἐπίσης θὰ πρέπει νὰ
λησμονῆ ὅτι τελοῦμε τὴν λατρεία ὑπὲρ
τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ, ἐνίοτε δὲ καὶ
ἀντὶ τοῦ λαοῦ καθὼς καὶ ὑπὲρ τῶν
ιδίων μας ἀμαρτημάτων. «Ἐπὶ τῶν
ιδίων ἀμαρτημάτων καὶ τῶν τοῦ λαοῦ
ἀγνοημάτων». Τὴν ἔννοιαν τῆς προσ-
φορᾶς τῆς λατρείας τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ
τοῦ λαοῦ τὴν γνωρίζομε. Ἀγνοοῦμεν
ὅμως ἢ λησμονοῦμεν ὅτι προσευχο-
μεθα καὶ ἀντὶ τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ. Σὲ
τοῦτο στηρίζεται ἡ συνθήκη νὰ δί-
δουν οἱ πιστοὶ ἀμοιβὴ στὸν ἱερέα των,

ὁ ὁποῖος προσεύχεται ὑπὲρ αὐτῶν. Καὶ ἡμεῖς προσευχόμεθα «*ὑπὲρ τῶν ἐντειλαμένων ἡμῖν τοῖς ἀναξίοις εὐχεσθαι ὑπὲρ αὐτῶν*». Αὐτοῦ τοῦ εἴδους ἡ προσευχὴ εἶναι καθῆκον μας. Τὸ ἀνήκουστον καὶ ἐξοργιστικὸν εἶναι ὅτι πολλάκις δὲν προσευχόμεθα ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, οὔτε ἀπὸ μόνοι μας, οὔτε ὅταν ὁ λαὸς μᾶς παρακαλέσῃ πρὸς τοῦτο.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω συνάγεται ὅτι ὁ ἱερεὺς εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ τελῇ ἀνελλιπῶς κάθε ἡμέρα τὶς Ἱ. Ἀκολουθίες (ὄρθρον, ἔσπερινόν καὶ ἔστιν ὅτε τὴν Θ. Λειτουργίαν), ἔστω καὶ ἂν δὲν ὑπάρχουν μέσα στὸ Ναὸ ἀρκετοὶ πιστοί. Αὐτὸς εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ προσεύχεται γιὰ ὄλους καὶ ἐξ ὀνόματος ὄλων νὰ παρακαλῇ τὸν Θεόν. Γι' αὐτὸ καὶ εἶναι ἀπαραδέκτον ὁ ἱερεὺς νὰ μὴ τελῇ τὶς Ἱ. Ἀκολουθίες τῆς ἡμέρας.

2. Βασικὸ στοιχεῖο γιὰ τὴν ὀρθὴν τέλεση τῶν Ἱ. Ἀκολουθιῶν εἶναι ἡ *ἱεροπρέπεια*. Ὁ ὅρος αὐτὸς σημαίνει τὴν συνειδητοποίηση τῆς ἱερότητος τῶν τελουμένων καὶ τὴν ἀνάλογη στάση ζωῆς ἀπέναντί των ὑπὸ τοῦ λειτουργοῦ. *Ἱεροπρέπεια* σημαίνει ἀκόμη τὴν ἰκανότητα τοῦ ἱερέως νὰ προσδίδῃ σὲ ὄλες τὶς κινήσεις, τὶς ἐνέργειες καὶ τὴν στάση του κατὰ τὴν διάρκειά των Ἱ. Ἀκολουθιῶν τὸν χαρακτῆρα ποὺ προσιδιάζει στὴν προσευχητικὴ διάσταση τῆς Θ. Λατρείας. Γι' αὐτὸ ἡ *ἱεροπρέπεια* διήκει δι' ὅλου τοῦ φάσματος τῶν ἱερατικῶν ἐν γένει καθηκόντων καὶ διαζωγραφίζει τὸ ὅλον ἦθος καὶ τὸ ὕφος τῆς λειτουργικῆς πράξεως. Κατὰ συνέπειαν, δὲν εἶναι ἱεροπρεπῆς ὁ λειτουργὸς ἐκεῖνος ποὺ ἀφήνει νὰ διαφαίνεται ἡ ἐνδόμυχη καὶ πάντως μὴ ἀποκρυπτόμενη διάθεσή του γιὰ προσωπικὴ προβολή, εἴτε διὰ τῆς ἐπιτηδευμένης ἀμφιέσεώς του, εἴτε διὰ τῆς χρήσεως τῶν φωνητικῶν του προσόντων κατὰ τρόπον ποὺ ἀπάδει πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς Θ. Λατρείας. Δὲν εἶναι, ἐπίσης, ἱεροπρεπῆς ὁ ἱερεὺς ποὺ δὲν ξέρει τί εἶναι τὸ μέτρον σὶς κινήσεις του

μέσα στὴν ἐκκλησία, πῶς πρέπει δηλ. νὰ συμπεριφέρεται ὅταν ἱεουργῇ, ἢ δὲν μπορεῖ νὰ ξεχωρίσῃ τὶς στιγμὲς ποὺ πρέπει νὰ προσευχηθῇ ἀπὸ ἄλλες ποὺ ἀσκεῖ ἓνα κοινωνικὸ λειτουργήμα. Ἡ ἱεροπρέπεια εἶναι ἀπόρροια τῆς συνειδητοποιημένης ἱερωσύνης.

Θὰ δώσω στὴ συνέχεια μερικὲς ὁδηγίες ἱεροπρεποῦς συμπεριφορᾶς.

α) Ἡ ἐξοικείωση μὲ τὸν ἱερὸ χῶρον τοῦ Ναοῦ συμβάλλει σημαντικὰ στὴν ἀπουσία ἱεροπρέπειας. Μέσα στὸ Ἱ. Βῆμα μερικοὶ συμπεριφέρονται ὡς ἐὰν εὐρίσκονται στὸ δωμάτιο τοῦ σπιτιοῦ των ἢ στὸ δρόμο. Τὸ παραπέτασμα τοῦ τέμπλου κρύβει ἀπὸ τὰ μάτια τοῦ κόσμου ἀσεβεῖς κινήσεις, γέλωτες καὶ ἀστεῖσμούς, ποὺ δὲν ταιριάζουν οὔτε στὸν τόπο, οὔτε στὸν χρόνον.

β) Ὅταν εἰσέρχεσθε στὸ Ἱ. Βῆμα ἀπὸ τὴν Ὁραία Πύλη ἢ τὶς ἄλλες εἰσόδους, ἀπαιτητικῶς πρέπει νὰ κάνετε μὲ εὐλάβεια τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ, νὰ ἀφαιρεῖτε τὸ καλυμμαύχι καὶ νὰ προσκυνᾶτε τὸ ἐπὶ τῆς Ἁγίας Τραπέζης Ἱ. Εὐαγγέλιο καὶ τὴν Ἁγίαν Τράπεζαν.

γ) Ὅταν ἱεουργῆτε νὰ γνωρίζετε ὅτι ἐκείνη τὴν ὥρα κάνετε μία ἱερὴ πράξη καὶ τίποτε ἄλλο. Ἱερεῖς ποὺ ἐνῶ ἱεουργοῦν μετακινοῦνται ἄνευ σοβαροῦ λόγου ἐντὸς τοῦ Βήματος καὶ μάλιστα ἔμπροσθεν τῆς Ἁγίας Τραπέζης ἢ μεταβαίνουν στὸ παγκάρι γιὰ νὰ δώσουν ὁδηγίες ἢ κάνουν παρατηρήσεις στὸν ψάλτη ἀπὸ τὴν Ὁραία Πύλη ἢ ἐπιπλήττουν τὰ παιδιά τοῦ Ἱεροῦ, ἀποδεικνύουν ὅτι δὲν ἔχουν ἱεροπρέπεια.

δ) Ὁ ἱερεὺς ποὺ ἱεουργεῖ ἴσταται ἀσκεπῆς πρὸ τῆς Ἁγίας Τραπέζης καὶ εἶναι ἀφοσιωμένος στὸ ἔργο του. Δὲν κυττάζει δεξιά ἢ ἀριστερά, προσεύχεται καὶ ἀδιαφορεῖ γιὰ ὅλα τὰ ἄλλα.

ε) Ὅταν ὑπάρχη σοβαρὸς λόγος μετακινήσεως ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος τοῦ Βήματος πρὸς τὸ ἄλλο, ἡ διέλευσις γίνεται πάντοτε πίσω ἀπὸ τὴν Ἁγία Τράπεζα μὲ εὐλάβεια καὶ φό-

βον Θεοῦ. Δὲν τρέχομε ποτὲ μέσα στὴν ἐκκλησία, οὔτε ἀνεβαίνουμε τὰ σκαλοπάτια δύο-δύο.

στ) Ὅταν στέκεσθε, ἐπὶ συλλειτούργου, στὸ πλαϊνὸ μέρος τῆς Ἁγίας Τραπέζης δὲν ἐπιτρέπεται νὰ κυττάζετε μέσα στὸ Ναὸ τοὺς χριστιανούς ἢ τὶς χριστιανές. Ἄν αὐτὸ τὸ κάνετε, ἔστω καὶ ἀφηρημένοι, δίδετε πάντως τὴν ἐντύπωση ὅτι περιεργάζεσθε τὸν κόσμον καὶ ὅτι δὲν προσεύχεσθε ὅπως ἔχετε καθῆκον.

ζ) Μέσα στὸ Ἱ. Βῆμα πρέπει νὰ ἐπικρατεῖ τάξις καὶ εὐπρέπεια. Εἶναι τὸ ἱερώτερο μέρος τοῦ Ναοῦ. Πολλάκις ἐκεῖ ἐπικρατεῖ ἀταξία καὶ ὁ κῶρος ὁμοιάζει μὲ ἀποθήκην. Ἡ καθαριότης σὲ ὅλα καὶ τὸ μεράκι σας πρέπει νὰ ἐξαντλεῖται στὸ Ἱ. Βῆμα. Χαίρω νὰ βλέπω σὲ πολλοὺς Ναοὺς νὰ ἀποστράπτουν ἀπὸ καθαριότητα τὰ πάντα μέσα στὸ Ἱερό, τὰ καλύμματα τῆς Ἁγίας Τραπέζης, τὸ δάπεδο, τὰ ἱερά σκεύη, τὰ ἄμφια τῶν ἱερέων. Καὶ θλίβομαι ἀλλοῦ βλέποντας νὰ ἐπικρατῇ ἀταξία, ἔλλειψη ἐνδιαφέροντος καὶ ἀκαταστασία.

η) Τὰ Ἱερά σας Σκεύη πρέπει νὰ τηροῦνται σὲ ἄριστη κατάσταση. Λαβίδες μαυρισμένες, Ἅγια Ποτῆρια ὀξειδωμένα κλπ., δείχνουν ἀμέλεια καὶ ἀδιαφορία. Ἐπίσης, τὰ μάκτρα πρέπει νὰ εἶναι καθαρὰ. Τῶν Διακόνων, ὅπου υπάρχουν, ἀποστολὴ εἶναι ἡ τήρησις σὲ ἄριστη κατάσταση τῶν Ἱερῶν Σκευῶν.

θ) Ἀπαραίτητα γιὰ τὴν ἀρχιεπισκοπικὴ κοροσασία ἢ λειτουργία εἶναι σὲ κάθε Ἅγιο Βῆμα: αα) Κερία ἀπὸ καθαρὸ κερί μέλισσας γιὰ τὰ δικηροτρύκηρα καὶ ββ) κερνιβόξεστον, δηλ. λεκάνη ἀργυρᾶ γιὰ τὴν νίψιν τῶν χειρῶν. Τὸ φαινόμενον νὰ χρησιμοποιοῦνται γι' αὐτὴ τὴν δουλειὰ λεκάνες ἀπὸ νάυλον κλπ., πρέπει νὰ ἐκλείψη. Προμηθευτῆτε σκεύη ἀργυρᾶ. Θὰ παραμείνουν διὰ παντὸς στὸν Ἱ. Ναὸ σας.

ι) Δημιουργήσατε Σκευοφυλάκιο στὸ Ἅγιον Βῆμα σας, διὰ τὴν ἀσφαλῆ φύλαξη τῶν Ἱ. Σκευῶν, Εὐαγγελίων κλπ.

ια) Γυναῖκες δὲν ἐπιτρέπεται νὰ μπαίνουν στὸ Ἅγιον Βῆμα, παρεκτὸς ἐκείνων ποὺ ἔχουν εἰδικὴν Εὐχὴν. Μὴ παραβιάζετε τὴν ἀρχὴν αὐτήν. Καὶ πάντως, ὡσάκις ὑπάρχει ἡ πρὸς τοῦτο ἄδεια, οὐδέποτε ἐπιτρέπεται σὶς γυναῖκες νὰ ἐγγίζουν τὴν Ἁγίαν Τράπεζαν ἢ τὴν Πρόθεσιν, νὰ ἀλλάζουν τὰ ἐνδύματα, νὰ καθαρίζουν κλπ. Ταῦτα ἀνήκουν εἰς μόνους τοὺς κληρικούς.

ιβ) Τὰ ἄμφιά σας μὴ τὰ κρεμᾶτε στὰ καρφία. ἔχετε ντουλάπες καὶ φυλάσσετε τα μὲ νοικοκυροσύνη. Μὴν ἀνέχεσθε νὰ φορᾶτε ἄμφια λερωμένα, τσαλακωμένα, μὴ σιδερωμένα. Ἡ εὐπρέπεια στὰ τῆς λατρείας εἶναι ὑποχρέωσίς σας.

Νὰ γνωρίζετε ἀδελφοὶ ὅτι ὁ σεβασμὸς πρὸς τὸ πρόσωπό σας δὲν ἐπιβάλλεται, ἀλλὰ ἐμπνέεται ἀπὸ τὴν ἱεροπρέπειάν σας, τὴν σοβαρότητά σας καὶ τὴν εὐλάβειάν σας. Μὴ περιμένετε νὰ σᾶς σεβασθοῦν οἱ ἄνθρωποι μόνο καὶ μόνο ἐπειδὴ φορᾶτε τὸ ρᾶσο.

Ἡ ἱεροπρέπεια ἐξαρτᾶται καὶ ἀπὸ πολλὰ ἄλλα ζητήματα. Ἴδου μερικά:

α) Ἡ καθημερινὴ ἀμφίεσίς σας. Μὴ περιφέρεσθε στὸ δρόμο χωρὶς κόσμια ἱερατικὴ ἀμφίεση. Ἀπάδει πρὸς τὴν ιδιότητά σας αὐτό.

β) Ἡ καθόλου συμπεριφορά σας. Πρέπει νὰ εἴσθε ἀπλοί, χωρὶς ἐπιτηδεύσεις, ἀλλὰ καὶ σοβαροί. Ὑπερβολικοὶ γέλωτες, ὑπερβολικοὶ ἀστεῖσμοὶ καὶ χαριεντισμοὶ σᾶς ἀφαιροῦν κοσμιότητα καὶ ἱεροπρέπεια. Μὴ τρέχετε στὸ δρόμο, μὴ σπρώχνετε τὸν κόσμον, μὴ μιλάτε ἀπρεπῶς. Μὴ φωνάζετε καὶ μὴ διαπληκτίζεσθε καὶ ὅταν ἀκόμη ἔχετε δίκαιο. Γιὰ ὅλους μας ἰσχύει τὸ τῆς Σοφίας Σειράχ 19, 30 «Στολισμὸς ἀνδρὸς καὶ γέλως ὀδόντων καὶ βήματα ἀνθρώπου ἀναγγέλλει τὰ περὶ αὐτοῦ».

γ) Ἡ ὄλη ἐμφάνισίς σας. Παίξει ρόλο νὰ μὴ φέρεσθε οὔτε νὰ φαίνεσθε ὅτι ἔχετε κοσμικὸ φρόνημα, νὰ μὴ παρασύρεσθε ἀπὸ τὸν κόσμον, νὰ ἐκφράζετε πάντοτε τὸ πνεῦμα τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ συγχωρητικότητα ὡς ψυχοθεραπευτικὸ μέγεθος: Συμβολὴ στὸ διάλογο ψυχιατρικῆς καὶ ποιμαντικῆς ψυχολογίας

Τοῦ Πρωτοπρεσβυτέρου Ἀδαμαντίου Γ. Αὐγουστίδη, Ψυχιάτρου, Δρ. Θεολογίας

Εἰσαγωγή

Ὁ σύγχρονος μελετητής, πού θὰ σκύψει μὲ εὐαισθησία στὰ κείμενα τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, εἶναι βέβαιο ὅτι θὰ συναντήσει ἕνα βαθὺ καὶ σοβαρὸ προβληματισμό, ἀναφερόμενο στὰ μείζονα ἀνθρωπολογικὰ θέματα καὶ μπορεῖ νὰ βρεῖ ἐκεῖ πολὺτιμες ἀπαντήσεις στὰ ὑπαρξιακὰ ζητήματα πού ἀπασχολοῦν τὸν ἄνθρωπο τῆς ἐποχῆς μας. Ὅμως, ἡ ἀξιοποίηση τῆς πατερικῆς παρακαταθήκης προϋποθέτει τὴν γνήσια, βιωματικὴ κατανόησή της καί, στὴ συνέχεια, τὴν ἐπαναδιατύπωσή της μὲ σύγχρονη ὀρολογία. Μιὰ τέτοια προσέγγιση θὰ τὴν καταστήσει προσιτὴ στὸν σημερινὸ πιστό, σὲ κάθε οὐσιαστικὰ προβληματιζόμενο ἄνθρωπο ἀλλὰ καὶ στὸν ποιμένα τῆς ἐποχῆς μας, ὁ ὁποῖος πρῶτος καλεῖται νὰ τὴν προσελάσει καὶ νὰ τὴν ἀξιοποιήσει ποιμαντικά.

Στὴν προκειμένη περίπτωση, ἡ Ψυχολογία μπορεῖ νὰ «δανείσει» στὴ Θεολογία μιὰ «γλώσσα», πού θὰ διευκολύνει τὸ σύγχρονο ἄνθρωπο στὴν κατανόηση τοῦ τρόπου μὲ τὸν ὁποῖο οἱ νηπτικοὶ Πατέρες προσέγγισαν τὰ πνευματικὰ φαινόμενα καθὼς καὶ τὶς «θεραπευτικὰς» μεθόδους πού ἐφάρμοσαν αὐτοὶ κατὰ τὴν πνευματικὴ καὶ ποιμαντικὴ τους πορεία¹. Στὰ κείμενα πατερικῶν μορφῶν, ὅπως ὁ Κασσιανὸς ὁ Ρωμαῖος, ὁ Νεῖλος ὁ ἀσκητῆς, ὁ Μάρκος ὁ ἀσκητῆς ἢ ὁ Ἰωάννης τῆς Κλίμακος συναντᾶμε ποιότητα ψυχολογικῆς σκέψης πού ἐντυπωσιάζει², ἡ ὁποία ὅμως παρουσιάζεται δυσπρόσιτη ἢ ἀκατανόητη λόγω τοῦ τρόπου πού αὐτὴ διατυπώνεται. Ἡ κατάλληλη ἀξιοποίηση τῆς ψυχολογικῆς γνώσης, ἐπομένως, μπορεῖ νὰ προσφέρει μιὰ ἐπιπλέον δυνατότητα στὴν προσπάθεια τῆς Θεολογίας νὰ κάνει οἰκεία καὶ καταληπτά τὰ τεράστια ἀποθέματα γνώσεων τῆς Πατερικῆς παράδοσης γύρω ἀπὸ τὴν ἐνδοψυχικὴ δομὴ τοῦ ἀνθρώπου, τὴ φύση καὶ τὴ λειτουργία τῶν παθῶν, τῶν πειρασμῶν καὶ τῶν ἐμποδίων κατὰ τὴν προσπάθεια ἐμπέδωσης τῆς ἀρετῆς.

Ἐξίσου σημαντικὸ εἶναι τὸ γεγονός ὅτι ἡ ἀξιοποίηση αὐτῆς τῆς Ὁρθόδοξης πνευματικῆς κληρονομιάς³ μπορεῖ νὰ ἀποδειχθεῖ πολὺτιμη καὶ γιὰ τὴν ἐπιστῆμη τῆς Ψυχολογίας. Εἶναι γνωστό, ὅτι ἡ ψυχολογικὴ ἔρευνα συχνὰ ἀγνοεῖ ἢ, ἴσως, παρεξημενεύει θεμελιώδεις ἀνθρωπολογικὰς ἀρχές, πού χαρακτηρίζουν τὸν πνευματικὰ ἀγωνιζόμενο ἄνθρωπο⁴. Ἡ προσφορά, ἐπομένως, πρὸς τὴν Ψυχολογία τῶν οὐσιωδῶν στοιχείων τῆς ὀρθόδοξης πνευματικῆς παράδοσης, μεταφρασμένα στὴ γλώσσα πού αὐτὴ καταλαβαίνει, συνιστᾶ καθήκον καὶ χρέος τῆς Θεολογίας. Οἱ ἐπιστήμες τοῦ ἀνθρώπου (Sciences Humaines) ἔχουν κάθε συμφέρον νὰ ἐμπλουτιστοῦν ἀπὸ τὸν θησαυρὸ τῆς Ὁρθόδοξης Νηπτικῆς Παράδοσης⁵.

Ἡ συγχωρητικότητα στὴν «Κλίμακα»

Σύμφωνα μὲ τὴν νηπτικὴ παράδοση τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας, ὅπως αὐτὴ ἐκφράζεται ἀπὸ τὸν συγγραφέα τῆς Κλίμακος, ὁ πνευματικὸς ἀγωνιστής, ὅταν προσπαθεῖ νὰ ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ τὸ πάθος τοῦ θυμοῦ καὶ τῆς ὀργῆς, καλεῖται νὰ ἀντιμετωπίσει, πρῶτα ἀπὸ ὅλα, τὶς πιὸ σημαντικὰς ἀπὸ τὶς «θυγατέρες» τοῦ θυμοῦ, δηλαδή τὴ μνησικακία, τὴν ἐχθρα, τὴ δικαιολογία καὶ τὸ μῖσος⁶.

Προσεγγίζοντας τὸ πρόβλημα τῆς μνησικακίας, στὸν ὁμώνυμο Λόγο Θ⁷, ἡ Κλίμαξ διευκρινίζει, ὅτι αὐτὴ ἀνήκει στὰ πάθη πού γεννῶνται ἀπὸ ἄλλα πάθη καὶ ὄχι σὲ αὐτὰ πού γεννοῦν. Καίτοι σημειώνει στὴ συνέχεια, ὅτι γι' αὐτὸ τὸν λόγο δὲν σκοπεύει νὰ ἀσχοληθεῖ πολὺ μαζί της⁸, ταυτοχρόνως δηλώνει ὅτι δὲν πρέπει νὰ ὑποτιμᾶται ἡ σημασία της. Ἀντιθέτως, τονίζει μὲ ἔμφαση: «μηδεὶς πάθος φιλὸν τὴν σκοτομήνην ταύτην ὑπονόησει· πέφυκε γὰρ πολὺ λάκκις καὶ μέχρι τῶν πνευματικῶν ἀνδρῶν ἐπεκτείνεσθαι»⁹. Τὸ γεγονός, μάλιστα, ὅτι μπορεῖ νὰ ἐπι-

βάλλει την παρουσία της ακόμα και σε άτομα έμπειρα στον νηπτικό αγώνα φανερώνει, ακριβώς, την σπουδαιότητα που κατέχει στην πνευματική ζωή.

Ο συγγραφέας της Κλίμακος αναγνωρίζει την δυσκολία κατανικήσεως του πάθους και απευθυνόμενος προς εκείνους, που αδυνατούν να εξαλείψουν από την ψυχή τους το σκάνδαλο της μνησικακίας, προτείνει, κατ' αρχήν, να δείξουν στον έχθρο τους, έστω και με τα λόγια μόνο, ότι μετανόησαν. Ο Σιναΐτης Άββάς πιστεύει ότι με αυτόν τον τρόπο διευκολύνεται η συνειδητοποίηση της εμπάθειας, καθώς το υποκείμενο έρχεται αναγκαστικά σε έπαφή με τον έλεγχο της συνειδήσεώς του, ενισχυόμενο από τη συναίσθηση της υποκρισίας¹⁰.

Η προτεινόμενη μέθοδος παρουσιάζεται φαινομενικά απλοϊκή. Πρόκειται όμως για εύφυη θεραπευτικό χειρισμό, ο οποίος, τηρουμένων των αναλογιών, χρησιμοποιείται και από τη σύγχρονη ψυχοθεραπευτική τεχνική¹¹. Ο Ιωάννης της Κλίμακος προτείνει μία θεραπευτική παρέμβαση, η οποία, χρησιμοποιώντας επιδέξιους ψυχολογικούς χειρισμούς, φέρνει στην έπιφάνεια, με έντεχνο τρόπο, άλλες πνευματικές συγκρούσεις, όπως η υποκρισία, που βρίσκονται σε συνάφεια με το προς αντιμετώπιση πρόβλημα. Αυτές, όμως, οι πνευματικές και ψυχολογικές έμπλοκές βρίσκονται πλησιέστερα στο συνειδητό μέρος της ψυχής. Γι' αυτό οι ένδοψυχικές αντιστάσεις είναι μικρότερες και επιτρέπουν την αποδοχή της ένοχης και την ευόδωση της λύσης της σύγκρουσης. Η επίτευξη, κατ' αυτόν τον τρόπο, μιας γενικότερης άμβλυνσης των ψυχολογικών αντιστάσεων ανοίγει τον δρόμο για την αποδοχή και τη συνειδητοποίηση των βαθύτερων ψυχοσυγκρούσεων, που υποκρύπτονται πίσω από τη μνησικακία και, ανεπίγνωστα, τη συντηρούν και την τροφοδοτούν.

Κατά την προσπάθεια για την υπέρβαση της μνησικακίας προτείνεται ως βοηθητικό μέσο και η ανάμνηση των όσων υπέστη στην επίγεια πορεία του ό Ιησούς. Η θεραπευτική λειτουργία αυτής της πρό-

τασης κινείται στο ίδιο σκεπτικό με την προηγούμενη τεχνική. Ο σιναΐτης όσος πιστεύει ότι η εκούσια ανάμνηση του θείου Πάθους θα θεραπεύσει την ψυχή που μνησικακεΐ¹², διότι η σύγκριση με την άνεξικακία του Χριστού θα προκαλέσει υπερβολική ντροπή¹³, η οποία θα οδηγήσει σε γνήσια μετάνοια¹⁴, και «της γνησίας μετανοίας η άμνησικακία τεκμήριον»¹⁵.

Για τη δεύτερη, κατά σειρά, «θυγατέρα» του θυμού, την «έχθρα», στην Κλίμακα δέν συναντάται συγκεκριμένος όρισμός. Στο τέλος, ωστόσο, του Λόγου Θ', *περι Μνησικακίας*, ο όρος «έχθρα» χρησιμοποιείται σχεδόν ως συνώνυμος της μνησικακίας. Ένω η άμνησικακία αποτελεί τεκμήριο της γνησίας μετανοίας, «ό κατέχων έχθραν και μετανοείν δοκών, όμοιός έστι τω καθ' ύπνους τρέχειν δοκούντι»¹⁶. Το

έν λόγω σχόλιο επιτρέπει να διακρίνουμε μία διαφοροποίηση μεταξύ των δύο καταστάσεων, της μνησικακίας και της έχθρας, τόσο στο βαθμό της συνειδητότητας του πάθους, όσο και στις συμπεριφορικές του επιπτώσεις.

Την έχθρα χαρακτηρίζει η συνειδητή απέχθεια και αποστροφή¹⁷, ενώ η μνησικακία μπορεί να διαλανθάνει ύποσυνείδητα ή και άσυνείδητα, ως «εναπόθετος μνησικακία»¹⁸. Αυτό το ιδίωμα της μνησικακίας είναι που οδηγεί κά-

ποιους «τω δοκείν μακροθυμήσαντας άλόγως, και εκ της σιωπής μνησικακίαν ένδον άποθεμένους»¹⁹. Η επίδειξη μακροθυμίας, που δέν είναι γνήσια και ένσυνείδητη μπορεί να σημαίνει απλώς την άπώθηση²⁰ των πραγματικών συναισθημάτων, τα όποια άποσιωπώνται και άπρωθούνται, «άποτίθενται ένδον».

Σύμφωνα πάντα με την Κλίμακα, άποδεικτικó στοιχείο της άσυνείδητης δραστηριότητας της μνησικακίας αποτελεί η περίπτωση, κατά την όποία ο μνησικακος έρμηνεύει τις Γραφές προσαρμόζοντας την κατανόησή τους και έπεξηγώντας τα λόγια του Άγίου Πνεύματος υπό το κράτος του έμπαθοϋς συμφέροντος της μνησικακης διάθεσής του. Τονίζει μάλιστα, ότι είναι αναγκαίο να έπιστρατευθούν συνειδητά πνευματικά κριτήρια και η νοερά προσευχή, για να

άποκτησει το υποκείμενο την ικανότητα να διακρίνει την παγίδα²¹. Είναι αυτή η ανεπίγνωστη λειτουργία της μνησικακίας και η απώθηση της πνευματικής και ψυχολογικής σύγκρουσης, που συντηρούν την όργη στην ψυχή μερικών ανθρώπων, οι οποίοι, χάρις σε αυτή την ψυχολογική κατάσταση, παρουσιάζονται με επίπλαστη ήσυχαστική διάθεση και ψεύτικη ήρεμία και πραότητα στη συμπεριφορά τους²².

Ανάλογα με όσα αναφέρθηκαν για την έχθρα ισχύουν και για το μίσος, με τη βασική διαφορά ότι αυτό αποτελεί μία πλήρως συνειδητή περίπτωση μνη-

σικακίας και έχθρας. Πρόκειται, επομένως, για κατάσταση έντονότερη, με άμεσότερα αποτελέσματα. Η άλλη «θυγατέρα» του θυμού, δηλαδή η «δικαιολογία» τοποθετείται τρίτη κατά σειρά, μεταξύ της έχθρας και του μίσους. Δικαιολογία σημαίνει κυριολεκτικά τον λόγο που εγείρει κάποιο άτομο για την υπεράσπισή του, όταν αντιμετώπιζει δίκαιες ή άδικες κατηγορίες²³. Στην Κλίμακα ο όρος χρησιμοποιείται με εξειδικευμένη σημασία, την οποία καθορίζει το ειδικό πλαίσιο του άσκητικού μοναχικού βίου, και είναι ουσιαστικά ταυτόσημος με την έννοια της αντίλογίας,

1. Πρβλ. Α.Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ, *Η Ποιμαντική Ψυχολογία ως ψυχολογία του ανισταμένου ανθρώπου*, Πρακτικά Α΄ Συμποσίου Ποιμαντικής Ψυχολογίας και Ξεμολογητικής, επιμέλεια Ιωάν. Κορναράκης - Α.Μ. Σταυρόπουλος, εκδ. Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1981, σελ. 89.

2. Πρβλ. Ιωάν. ΚΟΡΝΑΡΑΚΗ, *Βιβλικά Ψυχογραφήματα*, εκδ. Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1986, σελ. 27.

3. "Ο.π.", σελ. 19.

4. Πρβλ. Solomon SCHIMMEL, *Anger and its Control in Graeco-Roman and Modern Psychology*. Psychiatry, τόμ. 42, Νοέμβριος 1979, σελ. 320.

5. Πρβλ. Ιωάν. ΚΟΡΝΑΡΑΚΗ, *Φυγή στη ... φυγή. Πατερικά Βιώματα της Ένδεκάτης Ώρας*, εκδ. Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1977, σελ. 24-25.

6. Ο Ιωάννης της Κλίμακας αναφέρεται στην μνησικακία, στην έχθρα και στο μίσος, χαρακτηρίζοντάς τα ως πάθη, τα οποία έλκουν την καταγωγή τους από το πάθος του θυμού. Ο συγγραφέας, χρησιμοποιώντας μία λογοτεχνικού τύπου προσωποποίηση του θυμού, τον παρουσιάζει να δηλώνει: «καί ἐμαί θυγατέρες, μνησικακία, έχθρα, δικαιολογία και μίσος» Κλίμαξ, 165Α-Β, λα΄.

7. Κλίμαξ, Λόγος Θ΄, *περί Μνησικακίας*, σελ. 166-169.

8. «Τῶν γεννωμένων καί οὐ τῶν γεννῶντων καθέστηκεν ὅθεν περὶ αὐτοῦ πλείστα λέγειν οὐ βουλόμεθα». "Ο.π., Θ΄, 167Α, β΄.

9. "Ο.π., 169α, β, ιζ΄.

10. «Ὅποτε πολλὰ πικτεύσας τὸ σκῶλον διαλύσας εἰς τέλος οὐ δύνασαι, μετανόει τῷ ἐχθρῷ κἂν τῷ στόματι ἵνα τὴν πρὸς αὐτὸν ὑπόκρισιν ἐπὶ πολὺ αἰδεσθεῖς, τελείως ἀγαπήσης αὐτόν, ὑπὸ τοῦ συνειδότος ὡς ὑπὸ πυρὸς νυττόμενος». "Ο.π., 168Α, ι΄. Βλ. καὶ Α.Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ, *Θεραπευτικὴ Ποιμαντικὴ τῆς διπροσωπίας, Μνήμη καὶ λήθη...*, Ἀθήνα 1989, σελ. 93-99.

11. Βλ. Arlo COMPAN, *Anger, Denial and the Healing of memories*. Journal of Psychology and Christianity, τόμ. 4, No 2, 1985, σελ. 83-85.

12. Αυτή η παρέμβαση, από πλευρᾶς τεχνικῆς, θυμίζει τις νεότερες θεραπευτικῆς μεθόδους που εντάσσονται στα πλαίσια τῆς λεγόμενης γνωστικῆς ἢ γνωσιακῆς ψυχοθεραπείας (Cognitive Therapy). Οι θεραπευτικῆς αὐτῆς τεχνικῆς

στηρίζονται στην τροποποίηση τῶν «γνωσιῶν», δηλαδή τῶν καταγραμμένων ἀπόψεων, ἐμπειριῶν καὶ γνώσεων, που λειτουργοῦν αὐτόματα ὡς αὐτονόητες. Ἡ θεραπεία ἐγκεῖται στὴν τροποποίησή τους καὶ στὴν εἰσαγωγή νέων, ὑγιέστερων καὶ λειτουργικότερων «γνωσιῶν». Πρβλ. Γιάννης ΠΑΠΑΚΩΣΤΑΣ, *Γνωσιακῆς Ψυχοθεραπείες*, εκδ. Ψυχιατρικὴ Κλινικὴ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ἀθήνα 1982.

13. Πρβλ. «Ἡ βίωση τῆς ἐντροπῆς μέσα στις διαστάσεις τῆς εἰλικρινοῦς ἐξομολογήσεως εἶναι ἡ μόνη ψυχικὴ διαδικασία τῆς πραγματικῆς λυτρώσεως». Ιωάν. ΚΟΡΝΑΡΑΚΗ, *Πατερικά Βιώματα τῆς Ἐνδεκάτης Ώρας*, εκδ. Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1977, σελ. 58.

14. «Μνήμη παθμάτων Ἰησοῦ, ἰάσσονται μνησικακοῦσαν ψυχὴν, ἐκ τῆς αὐτοῦ ἀνεξικακίας ἰσχυρῶς αἰσχυρομένην». Κλίμαξ, Θ΄, 168Β, ιδ΄.

15. "Ο.π. Θ΄, 168Β, ιε΄.

16. "Ο.π., Θ΄ 168Β, 169Α, ιε΄.

17. Βλ. Δ. Δημητράκου, *Μέγα Λεξικὸν ὅλης τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης*, τόμ.1-15, Ἀθήνα 1994, σελ. 3165.

18. «Εἶδον μανικῶς ἐξαφθέντας, καὶ τὴν χρονίαν οὕτω καὶ ἐναπόθετον μνησικακίαν ἐμέσαντας». Κλίμαξ, Η΄, 160Α, ιζ΄.

19. "Ο.π.

20. Βλ. Ιωάν. ΚΟΡΝΑΡΑΚΗ, *Πέρα ἀπὸ τὸν Ἰορδάνη, Φιλοκαλικὰ θέματα Ἐρημικῆς Ἐσωτερικότητος*, εκδ. Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1980, σελ. 47-55.

21. Βλ. «Γραφικὸς ὑψηγῆτης μνησικακία, πρὸς τὴν ἰδίαν διάθεσιν τὰ τοῦ Πνεύματος ἀλληγοριῶν λόγια αἰσχυνέτω αὐτόν ἢ Ἰησοῦ προσευχῆ, ἢ μνησικακοῦντες λέγειν σὺν αὐτῷ οὐ δυνάμεθα». Κλίμαξ, Θ΄, 167Β-168Β, θ.

22. Τὸν ἀσυνείδητο τρόπο λειτουργίας αὐτοῦ τοῦ φαινομένου ὑποδεικνύει καὶ ἡ παρομοίωσή του μετὰ τὸ σάπιο ξύλο, πού ἐνῶ γεννᾶ σκουλήκια, εἶναι δυνατόν ἢ ἐξωτερικῆ του ἐμφάνιση νὰ μὴ φανερώσει τὴν ἐσωτερικὴ του σαθρότητα Ἡ διατύπωση τῆς Κλίμακας, στὴν ἐνότητα πού ὁ συγγραφέας μιλάει περὶ τῆς μνησικακίας, ἔχει ὡς ἐξῆς: «Ξύλω σαθρῶ ἐναποτίκτονται σκώληκες, καὶ πραοτάτοις ἦθει καὶ ἡσυχίαις νόθοις συγκεκόλληται μῆνις». "Ο.π., 168β, ιγ΄.

23. Βλ. Δ. Δημητράκου, *Μέγα Λεξικόν...*, σελ. 2012.

ΘΕΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΖΩΗ

ΜΙΑ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΓΝΩΣΗ ΤΗΣ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ «ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ»*

Του Ἀλεξάνδρου Μ. Σταυροπούλου, Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου

«Ἐπανάσταση» καὶ τί σημαίνει

Ἀλήθεια, διερωτηθήκαμε γιὰ κάποια στοιχεῖα πού στοιχειοθετοῦν τὸν τίτλο τοῦ ἀποφιννοῦ μας στρογγυλοῦ τραπεζιοῦ; Τί σημαίνει ἄραγε ἐπανάσταση στὸ χῶρο πού ἐρευνοῦμε, δηλαδή τῆς Βιολογίας, ἔτσι ὥστε νὰ μιλάμε γιὰ βιολογικὴ ἐπανάσταση καὶ μάλιστα γιὰ *συνεχιζόμενη*; Πότε ἄρχισε αὐτοῦ τοῦ τύπου ἢ ἐπανάσταση καὶ ποιά μπορεῖ νὰ εἶναι ἡ δομὴ αὐτῆς τῆς ἐπιστημονικῆς ἐπαναστάσεως;

Υπάρχει ὅπωςδήποτε ποικιλία ἐπαναστάσεων, πού χαρακτηρίζονται ὡς ἐθνικές, πολιτικές, κοινωνικές, βιομηχανικές κ.ἄ. Ἴσως, ἡ ἀρχὴ τῆς βιολογικῆς ἐπαναστάσεως νὰ ἔγινε τότε, ὅταν ἡ ἀνόργανη ὕλη μετατράπηκε σὲ ὀργανικὴ καὶ παρουσιάστηκαν οἱ πρῶτοι ζῶντες ὀργανισμοί, τὰ πρῶτα ἔμβια ὄντα. Ἀπὸ ἐκεῖνο ὅμως τὸ σημεῖο, χαμένο στὴν ἱστορία τοῦ κόσμου, μέχρι τὴ συγκρότηση ὅλης αὐτῆς τῆς γνώσης πού ἀφορᾷ στὰ ἔμβια ὄντα σὲ ἐπιστήμη, ἔχει παρέλθει πολὺς χρόνος. Ἀσφαλῶς, ἐὰν αὐτὸ τὸ πέρασμα στὸ ὁποῖο ἀναφερθήκαμε ἦταν κάτι τὸ ἐπαναστατικὸ μὲ τὴν ἔννοια τοῦ καινοφανοῦς πού ἄλλαξε τὴ φυσιογνωμία τοῦ πλανήτη, δὲν ἦταν ὅμως καὶ ἐπιστημονικό, ἀποτέλεσμα, δηλαδή, μιᾶς ὀρθολογικῆς διαχειριζόμενης καὶ συστηματικῆς συσσωρευμένης γνώσης. Ἦταν ἀτόμη ἢ σταδιακὴ ἀλλαγὴ

μιᾶς καταστάσεως μὴ ὀφειλόμενης ὅμως σὲ ἀνθρώπινη παρέμβαση καὶ πιθανότατα νὰ ὀφειλόταν στὶς συνθήκες τοῦ περιβάλλοντος. Τὸ «ἐπαναστατικὸ» στὴν περίπτωσι πού μᾶς ἀπασχολεῖ ἀπόψε, εἶναι ἡ δυνατότητα πού μᾶς δίνει ἡ ἀποκτηθεῖσα νέα γνώση νὰ παρεμβαῖνουμε σὲ ὅ,τι μέχρι ἕνα μεγάλο διάστημα τῆς ἱστορίας τῆς ἀνθρωπότητος ἐθεωρεῖτο ὡς μὴ δυνάμενο νὰ δεχθεῖ ἀνθρώπινη παρέμβαση καὶ μάλιστα σὲ ὅ,τι μπορούσε νὰ ἔχει σχέση μὲ αὐτὸ πού ὀνομάζουμε ζωὴ καὶ τοὺς νόμους πού τὴ διέπουν.

Ἡ ζωὴ εἶχε ἱερὸ χαρακτήρα, δὲν ἀνῆκε στὴ δικαιοδοσία τοῦ ἀνθρώπου νὰ ἐπεμβαίνει πάνω της. Αὐτὸ μάλιστα μπορεῖ καὶ νὰ ἀποτελέσει καὶ τὸ πρῶτο βιοηθικὸ δίλημμα πού προβληματίσε τὸν ἄνθρωπο καὶ ὡς πρόβλημα ἔπρεπε νὰ βρεῖ τὴ λύση του. Κατὰ πόσο δηλαδή ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ νὰ παρεμβαίνει, νὰ ἐπεμβαίνει σὲ αὐτοῦ τοῦ τύπου τὰ δεδομένα. Ἄν ἔχει, δηλαδή, τὸ δικαίωμα γιὰ κάτι τέτοιο; καὶ ἂν ναι, τότε ποιὸς τοῦ τὸ παρέχει καὶ ποιὸς τοῦ τὸ ἀφαιρεῖ;

Ἐνα τέτοιο ἐρώτημα θέτει ἀσφαλῶς τὸ ζήτημα τῆς αὐτονομίας ἢ ἐτερονομίας τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὴν ἔννοια τῆς ὑπάρξεως κανόνων, πέραν ἐκείνων πού μπορεῖ νὰ θέσει ὁ ἴδιος ὁ ἄνθρωπος πρὸς ρύθμισι τῆς συμπεριφορᾶς του. Ὑπάρχει κάτι πού νὰ τοῦ ὑπαγορεύει τρόπους

* Ὁμιλία σὲ στρογγυλὸ τραπέζι τῆς Δελφικῆς Ἑταιρείας στὸ Ἐθνικὸ Ἰδρυμα Ἐρευνῶν τὴν Πέμπτη 22 Φεβρουαρίου 2001, μὲ τίτλο: «Ἡ συνεχιζόμενη βιολογικὴ ἐπανάσταση καὶ τὰ βιοηθικὰ προβλήματα πού δημιουργεῖ». Μὲ συντονιστὴ τὸν καθηγητὴ Ἡ. Κούβελα ἔλαβαν μέρος καὶ οἱ Γ. Θηραῖος («Ἡ νέα ἐπιστήμη τῆς Βιολογίας»), Ἄ. Μαρίνος («Νομικὰ ζητήματα ἀπὸ τὴν τεχνολογία τῆς Γενετικῆς Μηχανικῆς»), Φ. Παιονίδης («Κλωνισμὸς χωρὶς κλωνισμούς»).

συγκεκριμένης διαγωγής πάνω στο βασικό ερώτημα να κάνει αυτό ή κάτι άλλο; Αυτό το κάτι θα μπορούσε να ήταν για παράδειγμα η φύση με τη δική της νομοτέλεια, που θα ήταν αδύνατον κάποιος να την υπερβεί και θα ὀφειλε «ὁμολογουμένως τῇ φύσει ζῆν»; Ἡ θὰ ἦταν μία «ἀποκεκαλυμμένη» θεία βούληση ἐκπεφρασμένη σὲ κανόνες πού θὰ ἔπρεπε νὰ τηρηθοῦν;

Ποιός ὅμως θὰ ἐγγυάτο γιὰ τὴν αὐθεντικότητα αὐτῶν τῶν κανόνων; Ποιός θὰ μπορούσε νὰ ἀποτρέψει ἀπὸ μία αὐθαίρετη ἀντίληψη καὶ ἐρμηγεία κάποιων δεδομένων; Ποιὰ θὰ ἦταν ἡ Ἀρχὴ πού θὰ προστάτευε τὰ δεδομένα τῆς νέας γνώσης πού ἀποκτήθηκε καὶ συνεχῶς θὰ ἀποκτᾶται; Ποιές θὰ ἦταν οἱ προϋποθέσεις γιὰ τὴ σωστὴ διαχείριση αὐτῆς τῆς γνώσης πού ἀναφέρεται στὴν ἴδια τὴ ζωὴ;

Ἡ «γλωσσολογία» τοῦ γονιδιώματος

Θὰ μπορούσαμε νὰ ἐντοπίσουμε τὸν προβληματισμό μας πάνω στὸν τρόπο ἀνάγνωσης ἐκείνου, πού με τὴν ἀποκρυπτογράφηση τοῦ ἀνθρώπινου γονιδιώματος ὀνομάστηκε «*βιβλίο τῆς ζωῆς*» ἢ πρῶτο σχέδιο τοῦ ἀνθρώπινου βιβλίου τῆς ζωῆς. Πιὸ ἀκριβεῖς θὰ εἴμαστε, ἂν κάναμε λόγο γιὰ ἀλφαθητᾶρι τῆς ζωῆς. Μὲ τὴν ἐπιτευχθεῖσα, γρηγορώτερα ἀπ' ὅ,τι τὴν περίμεναν, ἀποκωδικοποίηση τῶν γραμμάτων τοῦ κώδικα τοῦ DNA, ὁ ὁποῖος περιέχεται στὰ 23 ζεύγη τῶν ἀνθρωπίνων χρωμοσωμάτων, προσπαθοῦμε ἀντὶ γιὰ ἀνάγνωση νὰ συλλαβίσουμε γιὰ νὰ τὰ διαβάσουμε (ἀναγνώσουμε) στὴ συνέχεια καὶ νὰ τὰ ἀναγνωρίσουμε, κατανοήσουμε μετὰ. Ἐδῶ τίθενται οἱ διαδοχικὲς στιγμὲς τῆς κλασικῆς ἐκμάθησης μιᾶς γλώσσης καὶ ἀσφαλῶς μία ἀπλή ἀνάγνωση δὲν ὀδηγεῖ καὶ στὴ γνώση, τὴν ἀναγνώριση τοῦ νοήματος ἢ τῶν νοημάτων καὶ τὴν κατανόηση τοῦ ἀναγινωσκομένου κειμένου.

Ἐδῶ εἶναι ἐπίκαιρο τὸ ερώτημα πού ἔθεσε ὁ διάκονος Φίλιππος στὸν εὐνοῦχο ἀξιωματικὸ τῆς βασιλισσας τῶν Αἰθίοπων Κανδάκη, ὁ ὁποῖος διάβαζε ἕνα κομμάτι ἀπὸ τὸν Προφήτη

Ἡσαΐα: «*Ἄρα γε γινώσκεις ἢ ἀναγινώσκεις*; Καταλαβαίνεις αὐτὰ πού διαβάξεις; (Πράξεις ἦ, 30). Ὁ ἀξιωματικὸς προφανῶς ἐγνώριζε γραφὴ καὶ ἀνάγνωση καὶ ἀσφαλῶς στὴν ὑπηρεσία του θὰ τοῦ ἀναγνωρίζοταν ὅτι «*καὶ γράμματα γνωρίζει*». Εἶχε ὅμως τὴν ἐτοιμότητα καὶ τὴν τιμότητα νὰ ἀποκριθεῖ με τὸν ἀκόλουθο τρόπο: «*Πῶς θὰ μπορούσα νὰ καταλάβω, ἂν δὲν μὲ ὀδηγήσει κάποιος*;» καὶ παρακάλεσε τὸν Φίλιππο ν' ἀνέβει καὶ νὰ καθίσει μαζί του (στίχος 31). Εἶναι πολὺ πιθανόν, λοιπόν, ὅταν ἔδινα ὡς τίτλο τῆς ἀποψινῆς μου παρέμβασης **Θεολογικὴ ἀνάγνωση τῆς βιολογικῆς «ἐπανάστασης»**, νὰ ἐννοοῦσα μιὰ βαθύτερη κατανόηση τῆς νέας γνώσης με βάση τις προϋποθέσεις καὶ τὰ κριτήρια πού προσφέρει ἡ Θεολογία.

Ἄς μείνουμε, ὅμως, γιὰ λίγο στὸ ἔδαφος τῆς ἀποκωδικοποίησης τοῦ ἀνθρώπινου γονιδιώματος. Θὰ ἔλεγα ὅτι ἀρχίζει ἕνα νέο παιχνίδι σημαίνοντων καὶ σηματομένων. Μιὰ νέα ἀπόπειρα ἐπικοινωνίας καὶ μεταφορᾶς μηνυμάτων. Μετὰ τὴν ἠλεκτρονικὴ γραφὴ με βασικά της στοιχεῖα τὸ 0 καὶ τὸ 1 καὶ τίς διακοπὲς τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος ἀνακαλύπτουμε τὴ νέα ἀλφάβητο πού φέρνει μ' ἕναν ἄλλο τρόπο τὰ μηνυματά της. Ὁ Πρόεδρος Κλίντον εἶπε ὅτι «*σήμερα μαθαίνουμε τὴ γλώσσα με τὴν ὁποία ὁ Θεὸς δημιούργησε τὴ ζωὴ*»¹. Ἄλλωστε, διὰ λόγου ἐδημιούργησε ὁ Θεὸς τὸν κόσμο: «*τότε εἶπεν καὶ ἐγένετο*» (Γένεσις, α' κεφάλαιο). Ἡ ἀποκωδικοποίηση θὰ ἐπιτρέψει τὴν ὀρθὴ ἀντίληψη τῶν μηνυμάτων, τὴν διαπίστωση τῶν ὀδηγιῶν χρήσης γιὰ τὴν καλὴ λειτουργία ἢ τὴ δυνατότητα ἐπαναφορᾶς ἐπὶ τὸ ὀρθόν. Ἀκόμη εἶναι πολὺ νωρὶς ἢ ἀναγγελία ἐνὸς συστήματος αὐτόματης διόρθωσης.

Κάθε νέα κατάκτηση χαίρετιζέται με ἰκανοποίηση ὡς ἕνα ἐπίτευγμα τοῦ ἀνθρώπου, ἰδιαίτερα κάθε τι πού φαίνεται νὰ διευκολύνει τὴν ἐπικοινωνία, ὅπως αὐτὴ ἡ νέα γλώσσα. Αὐτὸς ὁ νέος κώδικας ἐπικοινωνίας θὰ ὀδηγήσει σὲ μία γνώση πού θὰ ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τὴν καλύτερη ἐντόπιση τῶν λειτουργικῶν δυνατοτήτων καὶ δυσκολιῶν προωθώντας ἔτσι

λύσεις και θεραπείες στο μέλλον. Άρκει ο άνθρωπος να μη σταθεί αυτόνομα και εξουσιαστικά, αλλά με διάθεση διακονίας και σωστής σχέσης προς κάτι που δεν έχει την άφετηρία στον ίδιο τον έπιστήμονα: προϋπάρχει, κι όσο κι αν μπορεί να δεχτεί παρεμβάσεις και έπεμβάσεις έχει τους δικούς του κανόνες, που η μελέτη του μᾶς τους αποκαλύπτει και άπαιτεί τον σεβασμό τους.

Μᾶς δείχνει ακόμα και τὰ όρια αυτής της γνώσης και την άβεβαιότητα που προκύπτει στις προσπάθειες όριοθετήσεώς της. Είναι πράγματι μακρὸς ο δρόμος ἔως ὅτου «άντιληφθοῦμε, κατανοήσουμε, δηλαδή, πῶς περνοῦμε ἀπὸ ἓνα γενετικὸ πρόγραμμα, ἀπὸ τὴν ἀλλουχία τεσσάρων τύπων γραμμάτων, στή βιολογικὴ πραγματικότητα ἑνὸς κυττάρου ἢ ἑνὸς ζωντανοῦ οργανισμοῦ, τῶν ὁποίων πολλὲς πλευρὲς ἐξαρτῶνται ἀπὸ ἓνα ἀπρόβλεπτο περιβάλλον». «Τὰ γονίδια», ὅπως ὑποστηρίζει ο Axel Kahn, «δὲν καθορίζουν τὸν ἄνθρωπο»². Ἡ γνώση τῶν ὁρίων εἶναι σωτήρια, γιατί βοηθάει τὸν ἄνθρωπο νὰ διακρίνει μεταξὺ ἐπιθυμίας και πραγματικότητας, γνώσεως και ψευδοῦς γνώσεως. «Μόνον ὅταν ἡ γνώση προσανατολίζει τὸν ἄνθρωπο στήν ψευδαίσθηση τῆς αὐτάρκειας και τῆς αὐτονομίας γίνεται ἐπικίνδυνη γι' αὐτόν, ἐγκυμονεῖ καταστροφὲς και τιμωρίες. Αὐτὸ ἔγινε σαφὲς τόσο στήν παρακοὴ τῶν πρωτοπλάστων, ὅσο και στήν διήγηση γιὰ τὸν πύργο τῆς Βαβέλ. Γνώση, ὅμως, ὁρθὰ ἱεραρχημένη βρίσκεται μέσα στή γραμμὴ που ἡ βουλή τοῦ Θεοῦ χάραξε γιὰ τὴν ἄσκηση τῶν δυνατοτήτων τοῦ ἄνθρώπου»³.

Πλαίσιο ἀναφορᾶς

Ἐδῶ ἐγγίζουμε πραγματικὰ ἓνα εἶδος θεολογικῆς ἀναγνώσεως τῆς νέας πραγματικότητας. Προϋποθέτουμε, δηλαδή, ὅταν ἐρευνοῦμε τὴν πραγματικότητα και ἀποκτοῦμε τίς νέες γνώσεις ἓνα πλαίσιο ἀναφορᾶς. Συγκεκριμένα, ἡ θεολογικὴ ἀνθρωπολογία, ἡ ἀντίληψη και ἡ εἰκόνα που ἔχει ἡ Θεολογία γιὰ τὸν ἄνθρωπο, παίζει πρωτεύοντα ρόλο γιὰ ὁποιοδήποτε θέ-

μα και γιὰ ὁποιαδήποτε λύση που θὰ προκύψει. Ὁ κόσμος και ὁ ἄνθρωπος εἶναι θεῖα δημιουργήματα και ὁ ἄνθρωπος ἔχει πλασθεῖ κατ' εἰκόνα Θεοῦ με σκοπὸ νὰ πραγματώσει τὸ καθ' ὁμοίωσιν. Ὑψηλὴ κλήση γιὰ τὸν ἄνθρωπο, γιατί αὐτὸς ὁ χοϊκὸς ὁ ὁποῖος πλάσθηκε με χῶμα που ἔλαβε ὁ Θεὸς ἀπὸ τὴ γῆ, πρῶγμα που δείχνει τὴ συγγένεια τοῦ ἀνθρώπου με τὸν κόσμο ἀπὸ τὸν ὁποῖο προῆλθε, εἶναι συγγενῆς με τὸν Θεό. Ὁ ἀρχαῖος ποιητῆς, που μᾶς τὸν θυμίζει ὁ ἀπόστολος Παῦλος στήν ὁμιλία του στήν Πνύκα, μᾶς μνηνεῖ ὅτι εἴμαστε τῆς γενιᾶς τοῦ Θεοῦ («τοῦ γὰρ και γένος ἐσμέν», Πράξεις ιζ', 28), γιατί ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς «ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς, και ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν» (Γένεσις β', 7).

Αὐτὴ ἡ δημιουργία τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸν Θεό, ἡ ἀντίληψη τῆς Θεολογίας, δηλαδή, ὅτι ὁ ἄνθρωπος δημιουργήθηκε ἀπὸ τὸ Θεό, ὑποδεικνύει ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι ἓνα ἀπορριγμένο κι ἐγκαταλελειμμένο ὄν στή γῆ. Ἐχει ἀποστολή νὰ ἐργάζεται και νὰ φυλάσσει (Γένεσις β', 15) τὸν κόσμο με τὸν ὁποῖο εἶναι και ὁμοιος και διαφορετικὸς.

Αὐτὴ ἡ ἔννοια τοῦ ἀνθρώπου ὡς θεῖου δημιουργήματος εἶναι και βασικὴ προϋπόθεση γιὰ τὸν σεβασμὸ τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς. Αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι ἡ ὑπόλοιπη δημιουργία και ζωὴ θὰ ἐγκαταλειφθεῖ στήν τύχη της. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι φύλαξ τῆς κτίσεως και δημιουργὸς κι αὐτὸς καθ' ὅτι ἔχει ὑποχρέωση νὰ ἐργάζεται και νὰ δημιουργεῖ. Αὐτὸ βέβαια δὲν εἶναι ξένο πρὸς τὴ φύση του. Οἱ ἀρχαῖοι ἔλληνες εἶχαν κατανοήσει αὐτὴ τὴν προϋπόθεση και εἶχαν τοποθετήσει ἐπιγραφὴ ἐν εἶδει χρησιμοῦ στοῦ Μαντεῖο τῶν Δελφῶν προκαλώντας τὸν κάθε προσκυνητὴ νὰ γνωρίσει τὸν ἑαυτὸ του («γνώθι σαυτόν»). Τὸ ἀπόφθεγμα αὐτὸ συναντοῦσε τὸν στίχο τοῦ Πινδάρου «γένοι' οἷος ἐσοί μαθῶν» (γίνε αὐτὸς που εἶσαι, ἀφοῦ μάθεις ποιὸς εἶσαι)⁴. Και οἱ δύο παραδόσεις, ἀρχαιοελληνικὴ και χριστιανικὴ, ἔχουν ὑψηλὲς προδιαγραφὲς γιὰ τὸν ἄνθρωπο. Οἱ προδια-

γραφές αυτές είναι συγχρόνως και υποθήκες για την αντιμετώπιση ποικίλων καταστάσεων και προβλημάτων. Βάσει αυτών θα κριθεί ή οιαδήποτε παρέμβαση.

Είναι, λοιπόν, σημαντικό πρό πάσης απαντήσεως να είναι σαφές μέσα μας και να γνωρίζουμε: τί είναι ο άνθρωπος, ποιός είναι ο προορισμός του, τί σημαίνει καλλιτεχνία, από ποῦ προέρχονται ὁ πόνος κι ἡ ἀρρώστια στή ζωή μας, μπορούμε νὰ θεραπεύσουμε κάθε ἀρρώστεια, νὰ ἀπαλείψουμε τὸν θάνατο, τὴν πείνα, τοὺς οἰκολογικοὺς κινδύνους καὶ μὲ ποῖο τίμημα;

Ποιές θὰ εἶναι οἱ προτεραιότητες καὶ οἱ προτιμήσεις μας σὲ περίπτωση πού θὰ τεθοῦν ἠθικὰ διλήμματα; Θὰ ἀκολουθήσουμε μιὰ περιστασιακή καὶ καζουϊστική ἠθική μὲ ἀπαντήσεις ἐκ τῶν προτέρων ἅπαξ διὰ παντός εἰλημμένες ἢ ἐν περιστάσει, δηλαδή, κατὰ περίπτωση καὶ λαμβάνοντας ὅλες τὶς παραμέτρους πού τίθενται στή συγκεκριμένη ἐκείνη στιγμή. Ἐδῶ τίθεται, βέβαια, καὶ τὸ ὅλον θέμα μιᾶς Συμβουλευτικῆς καὶ ἰδιαίτερα μιᾶς Γενετικῆς συμβουλευτικῆς⁵.

Ἀλληλοπεριχώρηση

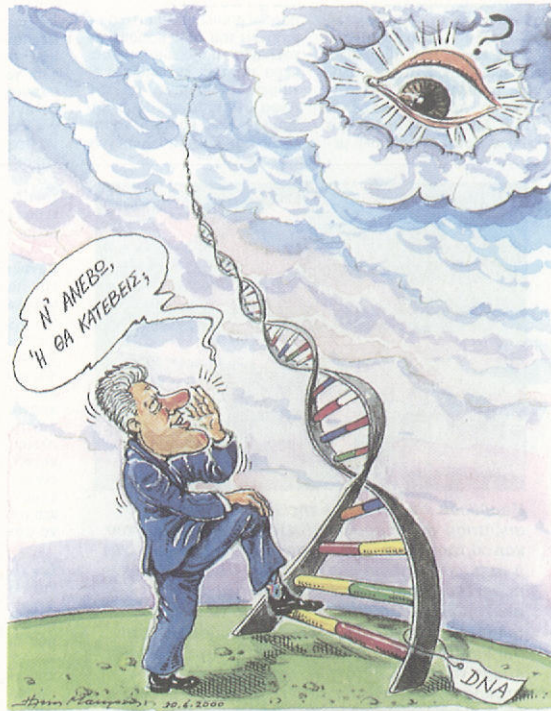
Ἐδῶ ἔχει ἀκόμη τὴ θέση του καὶ εἶναι ἀναγκαῖο, νὰ ξεκαθαρίσουμε ὡς ποῖο βαθμὸ καὶ μὲ ποῖο τρόπο θὰ δεχόμαστε ἀπὸ τὴ μιὰ τὴν «ἐπιστημονική» ἀλήθεια πού ἐμφανίζεται καὶ σήμερα ἀκόμα μὲ μεταφυσική χροιά, μὲ τὴν ἀξίωση ὅτι ἡ γνώση ἀνταποκρίνεται στὴν ἀντικειμενική κατάσταση τῶν πραγμάτων, καὶ τὴν ἀλήθεια ἢ τὶς ἀλήθειες τῆς πίστεως, πού εἶναι ἄλλης τάξεως ἀπὸ τὴν ἄλλη. Ἀντί, δηλαδή, νὰ

ἀντιπαραθέτουμε ὡς συνήθως τὴ γνώση μὲ τὴν πίστη ἢ νὰ θεωροῦμε ὅτι αὐτὲς συνιστοῦν δύο σύνολα, δύο μεγέθη ἀλληλοσυμπληρούμενα, μπορούμε νὰ ὑποστηρίξουμε ὅτι μυστηριωδῶς γονιμοποιοῦν ἢ μιὰ τὴν ἄλλη καὶ ἀλληλοπεριχωροῦνται, χωρὶς νὰ εἶναι ἀναγκαῖο καὶ νὰ τὶς ἱεραρχοῦμε, βάζοντας τὴ μιὰ πάνω στὴν ἄλλη.

Εἶναι χαρακτηριστικὴ ἡ σκηνὴ πού ἀποτύπωσε ὁ Ἡλίας Μακρῆς σὲ σκίτσο του στὴν «Καθημερινή» τῆς 2ας Ἰουλίου 2000 μετὰ τὴν πρώτη ἀνακοίνωση γιὰ τὴν ἀποκρυπτογράφηση τοῦ ἀνθρώπινου γονιδιώματος. Ὁ Πρόεδρος Κλίντον εἶναι ἐπὶ τῆς γῆς, μὲ τὸ δεξί του πόδι νὰ πατᾷ στὸ πρῶτο σκαλί τῆς σκάλας, διπλῆς ἕλικος τοῦ DNA, πού φθάνει μέχρι τὸν οὐρανό, ὅπου μέσα σὲ σύννεφο βρίσκεται ὁ Θεὸς δίκην ὀφθαλμοῦ (ἄραγε ὡς δίκης ὀφθαλμός, ὡς τὰ πάνθ' ὄρα) μὲ ἓνα γαλλικὸ ἐρωτηματικὸ σὰν βλεφαρίδα. Ὁ Πρόεδρος ἐρωτᾷ: «Ν' ἀνέβω ἢ θὰ κατέβεις;».

Προβληματίστηκα πάνω στὸ νόημα αὐτῆς τῆς παραστάσεως. Πρόκειται

γιὰ μιὰ νέα ἀναμέτρηση καὶ ἐπίδειξη δυνάμεως; Ὁ ἄνθρωπος θέλει νὰ ἐπαναλάβει τὴν ἀρχαία πρόκληση καὶ ὕβριν τοῦ Πύργου τῆς Βαβέλ ἢ ἐπὶ τέλους ἡ νεοανακαλυφθεῖσα –ἀλλὰ ὑπάρχουσα πάντα– γλώσσα μπορεῖ νὰ ἀποτελέσει κοινὴ ἀρχέγονη γλώσσα καὶ ἀφορμὴ κλιμακώσεως, προσεγγίσεως καὶ ὄχι ἀπομακρύνσεως τῶν δύο ὅπως δείχνουν τὰ πράγματα συμβαλλομένων μερῶν; Θεὸς καὶ ἄνθρωπος, ἄνθρωπος καὶ Θεός. Στὴν περίπτωση ὅμως τῆς θεολογικῆς ἀναγνώσεως τὰ δύο ἐνώνονται στὸ πρόσωπο τοῦ Θεοανθρώπου, ὁ ὁποῖος σύμφωνα μὲ τὸν ἀπόστολο Παῦλο μᾶλλον δὲν ἐνδιαφέρεται ἂν

Σκίτσο τοῦ Ἡλίας Μακρῆ. «Ἡ Καθημερινή» 2 Ἰουλίου 2000.

θά ανέβει ἢ θά κατέβει. Δηλαδή δὲν τὸν νοιάζει ἂν θά θεωρηθεῖ ταπεινωτικὸ τὸ νὰ κατέβει ἢ ἀλαξονικὸ τὸ ν' ανέβει. Γιατὶ ὁ ἴδιος τὰ ἔχει κάνει καὶ τὰ δύο. «Ὁ καταβάς αὐτός ἐστι καὶ ὁ ἀναβάς ὑπεράνω πάντων τῶν οὐρανῶν, ἵνα πληρώσῃ τὰ πάντα» (Ἐφεσίους δ', 8-10). Σὲ μετάφραση: «Αὐτὸς ποὺ κατέβηκε εἶναι ὁ ἴδιος ποὺ ανέβηκε (στίχος 10). Τὸ «ἀνέβηκε», ὅμως, τί ἄλλο σημαίνει παρὰ πῶς «κατέβηκε» ἐδῶ κάτω στὴ γῆ (στίχος 9). Ὁ Θεάνθρωπος Χριστὸς ἔχει περιχωρήσει τὰ πάντα. Εἶναι διαθέσιμος, ἔχει τὴ διάθεση νὰ ἔλθει σὲ συνεννόηση. Δὲν κρύπτεται, φανερῶνεται στὸν καθένα μας. Τὸ ἀρχαῖον λόγιον τὸ ἐπιβεβαιώνει: «Εἶδες τὸν ἀδελφόν σου, εἶδες τὸν Θεόν σου». Αὐτὸ εἶναι μία πρόσκληση συνεργασίας.

Ἡ θεολογία κρατάει αὐτὴν τὴν «ἀνοιχτότητα», τοῦλάχιστον δυνάμει καὶ σὲ πολλές περιπτώσεις ἐνεργεία.

1. «Ἡ Καθημερινή», 27 Ἰουνίου 2000, σ. 3.

2. «Τὸ Βῆμα», Νέες Ἐποχές, 4 Ἰουνίου 2000, σ. 16. Θὰ ἦταν τολμηρὸ νὰ δεῖ κανεὶς αὐτὸ τὸ «ἀπρόβλεπτο περιβάλλον», ὡς χῶρο τῆς ἐλεύθερης παρέμβασης καὶ ἐνέργειας τοῦ Θεοῦ; Θὰ μπορούσε νὰ εἶναι διαφωτιστικὸ τὸ κείμενο τῆς Σοφίας Σολομώντος ἐκεῖ ποὺ μιλάει γιὰ τὴ δημιουργία στὴν ὑπηρεσία τοῦ σωτιστοῦ Του ἔργου, ἰδιαίτερα ὅταν ἀναφέρεται στὴ διάβαση τῆς Ἐρυθρᾶς Θαλάσσης ἀπὸ τοὺς Ἰσραηλίτες. «Ὅλη γὰρ ἡ κτίσις ἐν ἰδίῳ γένει πάλιν ἄνωθεν διευποῦτο ὑπηρετοῦσα ταῖς σαῖς ἐπιταγαῖς, ἵνα οἱ σοὶ παῖδες φυλαχθῶσιν ἀδλαθεῖς» (ὄλα τὰ δημιουργήματα καθένα στὸ εἶδος του ξανασηματίζονταν ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὑπακούοντας στὶς ἐντολές σου, ὥστε τὰ παιδιά σου, Κύριε, νὰ διαφυλαχθοῦν σῶα, ἰθ' 6). Ὁ στίχος 18 μάλιστα θεωρῶ ὅτι μᾶς προῖδεάζει γι' αὐτὸ ποὺ πρὸ τοῦ τέλους τῆς συζητήσεως ἔγινε λόγος, γιὰ ποιοτικὴ «ἀνα-διάταξη», δηλαδή, τῶν στοιχείων καὶ ὄχι τόσο γιὰ ποσοτικὴ παράταξή τους. Ἴδου τί λέγει: «Δι' ἐαυτῶν γὰρ τὰ στοιχεῖα μεθαρμοζόμενα ὥσπερ ἐν ψαλτηρίῳ φθόγγοι τοῦ ρυθμοῦ τὸ ὄνομα διαλλάσσουσιν, πάντοτε μένοντα ἡχῶ, ὅπερ ἐστὶν εἰκάσαι ἐκ τῆς τῶν γεγονότων ὄψεως ἀκριβῶς». (Οἱ φθόγγοι μᾶς ἄρπας, μολονότι εἶναι πάντα οἱ ἴδιοι, μποροῦν νὰ δώσουν διάφορες μελωδίες μὲ τὸν κατάλληλο συνδυασμὸ παζίματος. Κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο, ἐκείνη τὴν ἐποχὴ τὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως συνδυάστηκαν μεταξὺ τους σὲ νέα διάταξη, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὰ ἀκόλουθα γεγονότα...). Ἄν αὐτὰ μπορεῖ καὶ συμβαίνουν στὸν μακρόκοσμο, γιατί νὰ μὴν μποροῦν νὰ συμβοῦν καὶ στὸν μικρόκοσμο; Ἄς τὸ δεχτοῦμε ὡς μία θεολογικὴ ἀπόθεση ἐργασίας».

3. Ἀ.Μ. Σταυρόπουλου, *Ἡ Πληροφορικὴ στὴ ζωὴ μας*, Ἀθήνα 1989, σ. 14 (ἀνάτυπο ἀπὸ τὸν Ἐφημέριο ἔτους 1988).

Μία τέτοιου τύπου περι-χώρηση ἀναγκάζει σὲ μία συν-χώρηση, κοινὴ πορεία, δηλαδή, ἀλλὰ καὶ ἐπιτρέπει στὸν ἄλλο νὰ μπεῖ μέσα, νὰ μείνει καὶ νὰ συνεργαστεῖ. Δὲν λειτουργεῖ ἐρήμην τοῦ ἄλλου, οὔτε ξεῖ βίῳ παράλληλο. Εἶναι ὑποχρεωμένος ὁ ἕνας νὰ λάβει ὑπόψη του τὸν ἄλλο καὶ νὰ κάνει χῶρο καὶ γιὰ τὸν ὅλως ἄλλον ποὺ εἶναι ἐντός, ἐκτός καὶ ἐπὶ τὰ αὐτά...

Μ' αὐτὸν τὸν τρόπο θὰ ἐπιτευχθεῖ μία πλήρης, ἰσότιμη, ὑπεύθυνη καὶ συνεπὴς συνεργασία μεταξὺ ἐκπροσώπων τῶν ἐπιστημῶν ἐκείνων ποὺ ἐμπλέκονται στὴν ἐπιχείρηση αὐτή, ἡ ὁποία μὲ κατανόηση θὰ βοηθήσει καὶ θετικὰ γιὰ τὴν ἐπίτευξη τῶν καλύτερων λύσεων, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀποφυγὴ ἀρνητικῶν ἐπιπτώσεων, δυσκολιῶν καὶ τελικὰ κινδύνων ποὺ ἐγκυμονοῦνται ἀπὸ αὐτόνομες, αὐθαίρετες καὶ ἐξουσιαστικὲς διαδικασίες διαχείρισης τῆς γνώσης.

4. Β' Πυθιόνικος, *Ἰέρωνι Συρακουσῶ ἄσματι*.

5. Βλ. Ἀ.Μ. Σταυρόπουλου, *Ἡθικὴ συμβουλευτικὴ προσέγγιση στὶς σύγχρονες τεχνικὲς ἀναπαραγωγῆς τοῦ ἀνθρώπου*, Ἀθήνα 1997 (ἀνάτυπο ἀπὸ τὸν *Χαριστήριο τόμο* πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀλβανίας Ἀναστασίου Παννουλάτου, σ. 329-339). Κατὰ καιροὺς ἔχουμε προβάλλει ὀρθόδοξες θέσεις σχετικὰ μὲ τὰ προβλήματα, ἠθικὰ καὶ ἄλλα, ποὺ θέτει ἡ ἐξέλιξη τῆς Γενετικῆς καὶ τῆς νέας Βιοτεχνολογίας σὲ θέματα ἀναπαραγωγῆς τοῦ ἀνθρώπου. Σημειώνουμε τὴ συμμετοχὴ μας σὲ στοργυλὸ τραπέζι τῆς Ἑλληνικῆς Ἐταιρείας Εὐγονικῆς καὶ Γενετικῆς τοῦ Ἀνθρώπου, στὶς 20 Δεκεμβρίου 1975, μὲ θέμα *Γενετικὴ πρόβλεψη* (περ. «*Ἰατρικὴ*», τόμος 30, τεῦχος 2, Ἀθήνα Αὐγούστος 1976, σ. 168-171, 185-187). Βλ. ἐπίσης ὁμιλία μου στὸ πλαίσιο τῶν εἰδικῶν μορφωτικῶν ἐκδηλώσεων τοῦ Ἐθνικοῦ Ἰδρυμάτος Ἑρευνῶν, «*Ἡ ἄλλη πλευρὰ τῆς Βιοτεχνολογίας*», ποὺ ἔγινε στὶς 24 Φεβρουαρίου 1998, μὲ θέμα *Βιοτεχνολογία: Ἦθος, Τέχνη καὶ Τεχνικὴ* (Ἀθήνα, Ε.Ι.Ε., 1998, σ. 31-40). Στὸ περ. «*Σύναξη*» (τεῦχος 68, τοῦ Ὀκτωβρίου-Δεκεμβρίου 1998, σ. 47-52) δημοσιεύτηκε εἰσηγησὴ μου σὲ διεθνὲς συνέδριο τῆς Ρώμης («*Βιοηθικὴ καὶ Θερησκεῖες*») ποὺ ἔλαβε χώρα ἀπὸ 15 ἕως 17 Φεβρουαρίου 1996, μὲ τίτλο: *Ἡθικοὶ προβληματισμοὶ στὴν ἀναπαραγωγὴ τοῦ ἀνθρώπου. Θεολογικὴ προσέγγιση*. Ἐνημερωτικὸ ἄρθρο μου ποὺ δημοσιεύτηκε στὸν «*Εφημέριο*» ἀναφέρεται στὶς Ἐπιτροπὲς Βιοηθικῆς καὶ εἶχε τίτλο *Βιοτεχνολογία καὶ Βιοηθικὴ* (τεῦχος 15 Ὀκτωβρίου καὶ 15 Νοεμβρίου 1998, σ. 280-281, 296-298). Στὴ στήλῃ «*Ὅψεις/Ἀπόψεις*» τοῦ περ. «*Εὐθύνη*» δημοσιεύτηκε τὸ σχόλιό μου, *Τὸ ἀλφαριθμητικὸ τῆς ζωῆς* (Αὐγούστος 2000, σ. 416-417).

Θέματα Ἐφημεριακοῦ Κλήρου

ΒΙΒΛΙΑΡΙΟΝ ΥΓΕΙΑΣ-ΕΝΙΑΙΟΝ ΜΗΤΡΩΟΝ ΗΣΦΑΛΙΣΜΕΝΩΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ

Ἐπιμέλεια: Ἀρχιμανδρίτου Νεκταρίου Παρασκευάκου

1. Ἐν ἐνεργείᾳ Κληρικοί:

α) Νέα ἐγγραφή στοῦ Μητροῦ

Κάθε νέος κληρικός παραλαμβάνει ἀπὸ τὴν Δ/νση Ὑγείας τῆς Νομαρχιακῆς Ἀυτοδιοικήσεως τοῦ τόπου μονίμου κατοικίας του ἓνα Ἀπογραφικὸ Δελτίο, τὸ ὁποῖο, ἀφοῦ τὸ συμπληρώσει, τὸ θεωρεῖ, γιὰ τὸ γνήσιο τῆς ὑπογραφῆς του, στὴν Ἱερὰ Μητρόπολη πού ἀνήκει.

Κατὰ τὴν θεώρηση ἢ Ἱερὰ Μητρόπολη χορηγεῖ στοῦ νέου κληρικοῦ μοναδικὸ Ἀριθμὸ Μητροῦ, μετὰ ἀπὸ γραπτὴ ἐπικοινωνία τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως μὲ τὸν φορέα τηρήσεως Μητροῦ Ἀσφαλισμένων τοῦ Δημοσίου (ΦΑΡΜΕΤΡΙΚΑ).

Κατόπιν, ὁ κληρικός συγκεντρώνει τὰ κατὰ περίπτωσιν ἀπαιτούμενα, γιὰ τὸν ἴδιο καὶ τὰ προστατευόμενα μέλη του, δικαιολογητικά, πού ἀναφέρονται στοῦ ἀπογραφικοῦ δελτίου, καὶ τὰ καταθέτει, μαζί μὲ τὸ ἀπογραφικὸ δελτίο, στὴν Δ/νση Ὑγείας τῆς Νομαρχιακῆς Ἀυτοδιοικήσεως τοῦ τόπου μονίμου κατοικίας του, προκειμένου:

- 1) νὰ τοῦ ἐκδώσει ἀτομικὸ βιβλιᾶριο νοσηλείας καὶ συνταγολόγιο γιὰ τὸν ἴδιο καθὼς καὶ ἀτομικὸ βιβλιᾶριο καὶ συνταγολόγιο γιὰ κάθε προστατευόμενον μέλος του, καὶ
- 2) νὰ τοῦ τὰ ἐπικυρώσει μὲ τὴν ἐπικόλλησιν ἐγγυητικῶν σημάτων.

Προστατευόμενα μέλη εἶναι: 1) ἡ Πρεσβυτέρα, 2) τὰ ἄγαμα ἀνήλικα ἀγόρια, 3) τὰ ἄγαμα ἐνήλικα ἀγόρια πού σπουδάζουν, 4) τὰ ἄγαμα ἐνήλικα ἀγόρια διαρκῶς ἀνίκανα γιὰ ἐργασία, 5) τὰ ἀνύπαντρα ἀνήλικα ἢ ἐνήλικα κορίτσια πού δὲν ἐργάζονται, 6) τὰ διαζευγμένα κορίτσια πού εἶναι ἀνίκανα γιὰ ἐργασία λόγω σωματικῆς ἢ πνευματικῆς ἀναπηρίας, 7) οἱ Γονεῖς τοῦ κληρικοῦ πού εἶναι οἰκονομικὰ ἀσθενεῖς, 8) οἱ ἀνύπαντρες (ὄχι διαζευγμένες) ἀνεργεῖς ἀδελφές τοῦ κληρικοῦ καὶ 9) οἱ ἄγαμοι ἀδελφοὶ τοῦ κληρι-

κοῦ πού εἶναι ἀποροὶ, χωρὶς ἀσφάλισιν καὶ διαρκῶς ἀνίκανοι γιὰ ἐργασία.

Γιὰ κάθε νέον προστατευόμενον μέλος του, ὁ κληρικός καταθέτει, μαζί μὲ τὰ ἀπαραίτητα κατὰ περίπτωσιν δικαιολογητικά, στὴν Δ/νση Ὑγείας τῆς Νομαρχιακῆς Ἀυτοδιοικήσεως τοῦ τόπου μονίμου κατοικίας του, νέον Ἀπογραφικὸ Δελτίο, στοῦ ὁποῖο ἀναγράφει τὰ πλήρη στοιχεῖα τοῦ νέου μέλους καὶ τὰ βασικὰ στοιχεῖα τὰ ἰδικά του (Ἀριθμὸς Μητροῦ, Ἐπώνυμο, Ὄνομα). Ἀπὸ ἐκεῖ παραλαμβάνει τὸ ἀτομικὸ βιβλιᾶριο νοσηλείας καὶ τὸ συνταγολόγιο γιὰ τὸ νέον μέλος. Αὐτὴ ἡ διαδικασία ἐπαναλαμβάνεται γιὰ κάθε νέον προστατευόμενον μέλος.

β) Μεταβολὲς τοῦ Μητροῦ

- 1) Κάθε ἀπώλεια βιβλιαρίου νοσηλείας ἢ συνταγολογίου τοῦ ἀσφαλισμένου κληρικοῦ ἢ τῶν προστατευομένων μελῶν του πρέπει νὰ δηλώνεται ἀπὸ τὸν ἴδιο στὴν Δ/νση Ὑγείας τῆς Νομαρχιακῆς Ἀυτοδιοικήσεως τοῦ τόπου μονίμου κατοικίας του. Ἡ Δ/νση Ὑγείας χορηγεῖ γιὰ τὸ τρέχον ἔτος μὲ τὸν ἴδιο Ἀριθμὸ Μητροῦ, ἔντυπο πού ἐπέχει θέση βιβλιαρίου νοσηλείας ἢ συνταγολογίου ἀντίστοιχα. Ἀργότερα ἐκδίδει νέον βιβλιᾶριο καὶ συνταγολόγιο.

- 2) Ἐπανεκδόσιν βιβλιαρίων νοσηλείας, πρὶν τὴν παρέλευσιν τοῦ ἡμερολογιακοῦ ἔτους, ἐπιτρέπεται καὶ στὴν περίπτωσιν κλοπῆς τους, ἐφόσον αὐτὴ ἢ κλοπὴ προκύπτει ἀπὸ βεβαίωσιν Ἀστυνομικοῦ Τμήματος μετὰ ἀπὸ προϋπάρχουσα καταγγελία καὶ ὑποβολὴ μηνυτήριας ἀναφορᾶς.

- 3) Σὲ περίπτωσιν παραίτησεως ἀγάμων κληρικῶν ἐκ τῆς θέσεως τοῦ Ἱεροκέρυκος ἢ ἐκ τῆς θέσεως τοῦ Ἐφημερίου ἢ σὲ περίπτωσιν ἀπολύσεως κληρικοῦ γιὰ ἄλλο Ὁρθόδοξο Πατριαρχεῖο ἢ Ἀν-

τοκέφαλη Έκκλησία ἐπέρχεται ἀπώλεια τοῦ δικαιώματος ἀσφαλίσεως καὶ ἡ οἰκεία Ἱερὰ Μητρόπολη δέον ὅπως ἐνημερώνει ἐγγράφως τὸν φορέα τηρήσεως Μητροῦ Ἀσφαλισμένων Δημοσίου.

4) Σὲ περίπτωση ἄμεσης ἀσφαλίσεως προστατευομένου μέλους σὲ ἄλλον ἀσφαλιστικὸ φορέα (π.χ. ΙΚΑ κλπ.) ὁ Κληρικὸς ὑποχρεοῦται νὰ παραδώσει τὸ βιβλιάριο νοσηλείας καὶ τὸ συνταγολόγιο τοῦ προστατευομένου μέλους τούτου στὴν Δ/νση Ὑγείας.

5) Σὲ περίπτωση φοιτήσεως τοῦ προστατευομένου ἀνηλίκου ἀγοριοῦ σὲ ΑΕΙ ἢ ΤΕΙ καὶ πρὶν ἀκόμη τῆς ἐνηλικιώσεώς του (21 χρονῶν), ὁ Κληρικὸς ὑποχρεοῦται νὰ παραδώσει τὸ βιβλιάριο νοσηλείας καὶ τὸ συνταγολόγιο τοῦ προστατευομένου μέλους τούτου στὴν Δ/νση Ὑγείας, ἐφ' ὅσον ὁ φοιτητὴς, ὑποχρεωτικὰ μὲ τὴν ἐγγραφή του, ἐπέλεξε ἄλλο ἀσφαλιστικὸ φορέα.

6) Σὲ περίπτωση ἐνηλικιώσεως (21 χρονῶν) τῶν προστατευομένων ἀρρένων παιδιῶν, ἐπέρχεται ἀπώλεια τοῦ δικαιώματος ἀσφαλίσεως καὶ ὁ Κληρικὸς ὑποχρεοῦται νὰ παραδώσει τὸ βιβλιάριο νοσηλείας καὶ τὸ συνταγολόγιο τοῦ προστατευομένου μέλους τούτου στὴν Δ/νση Ὑγείας. Σὲ περίπτωση, ὅμως, πού γιὰ εἰδικούς λόγους παρατείνεται τὸ δικαίωμα περιθάλψεως, πρέπει, ἀπαραιτήτως, νὰ προσκομισθοῦν στὴν Δ/νση Ὑγείας τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά.

Οἱ εἰδικοί λόγοι εἶναι:

α) Ἀγόρια μετὰ τὸ 21ο ἔτος τῆς ἡλικίας τους:

Ἄν σπουδάζουν στὸ ἐξωτερικὸ, δικαιοῦνται, γιὰ ὅσα ἔτη φοιτήσεως καθορίζει ἡ σχολή τους, πλήρη περίθαλψη γιὰ τὸ χρονικὸ διάστημα πού βρίσκονται στὴν Ἑλλάδα.

Ἄν σπουδάζουν σὲ ΙΕΚ, δικαιοῦνται πλήρη περίθαλψη, τὸ ἀνώτερο μέχρι 24 ἐτῶν.

Οἱ φοιτητὲς ΑΕΙ ἢ ΤΕΙ ἐπιλέγουν ὑποχρεωτικὰ ἀσφαλιστικὸ φορέα. Ἐτσι, ἂν ἐπιλέξουν, μετὰ τὴν ἐνηλικίωσή τους (21 ἐτῶν), περίθαλψη τοῦ δημοσίου, δικαιοῦνται μόνον νοσοκομειακὴ περίθαλψη.

Ἄν εἶναι ἄγαμα καὶ διαρκῶς ἀνίκανα γιὰ ἐργασία, διατηροῦν τὸ δικαίωμα περιθάλψεως.

β) Κορίτσια μετὰ τὸ 21ο ἔτος τῆς ἡλικίας τους:

Ἄν εἶναι ἄγαμα καὶ ἄνεργα

Ἄν εἶναι διαζευγμένα δικαιοῦνται περίθαλψη

μόνον ὅταν εἶναι ἀνίκανα γιὰ ἐργασία, λόγω σωματικῆς ἢ πνευματικῆς ἀναπηρίας.

7) Σὲ περίπτωση γάμου τῆς προστατευομένης θυγατέρας ἢ ἀδελφῆς ἐπέρχεται ἀπώλεια τοῦ δικαιώματος ἀσφαλίσεως καὶ ὁ Κληρικὸς ὑποχρεοῦται νὰ παραδώσει τὸ βιβλιάριο νοσηλείας καὶ τὸ συνταγολόγιο τοῦ προστατευομένου μέλους τούτου στὴν Δ/νση Ὑγείας.

8) Σὲ περίπτωση θανάτου τοῦ Κληρικοῦ ἐνημερώνεται ἀπὸ τὴν Δ/νση Ὑγείας πού ἀνήκει, ἐγγράφως, ὁ φορέας τηρήσεως Μητροῦ Ἀσφαλισμένων τοῦ Δημοσίου.

9) Σὲ περίπτωση θανάτου κάποιου ἐκ τῶν προστατευομένων μελῶν του, ὁ Κληρικὸς ὑποχρεοῦται νὰ καταθέσει στὴν Δ/νση Ὑγείας δήλωση θανάτου τοῦ ἀποδιώσαντος μέλους καὶ νὰ παραδώσει τὸ βιβλιάριο νοσηλείας καὶ τὸ συνταγολόγιο τούτου.

γ) Ἀνανέωση - ἔκδοση νέων συνταγολογίων

Ἡ Δ/νση Ὑγείας τοῦ τόπου μονίμου κατοικίας τοῦ Κληρικοῦ εἶναι ὑπεύθυνη γιὰ τὴν ἀνανέωση - ἔκδοση νέων συνταγολογίων καὶ σὲ κάθε νέο συνταγολόγιο εἶναι ὑποχρεωμένη νὰ ἐπικολλᾷ νέο ἐγγυητικὸ σῆμα σειρᾶς Β. Ὁ Κληρικὸς δέον νὰ ἀπευθύνεται ἐκεῖ.

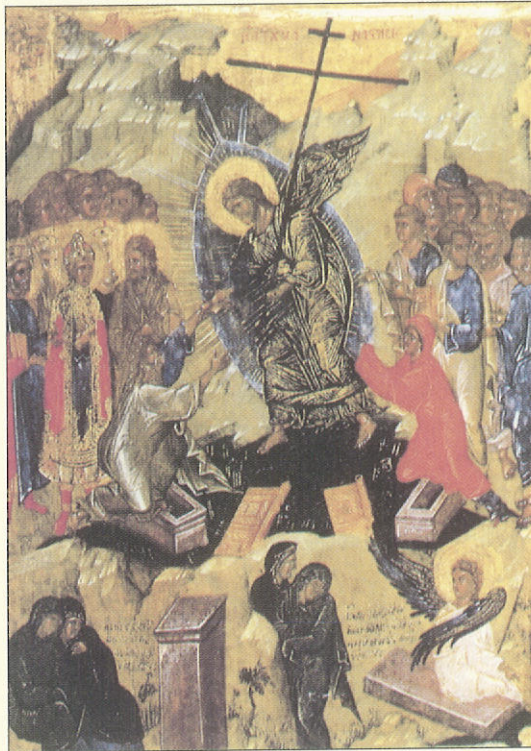
δ) Διορθώσεις πού προκύπτουν ἀπὸ τὸν ἔλεγχο τῶν ἀπογραφικῶν δελτίων

Σὲ περίπτωση πού διαπιστώνεται λανθασμένη συμπλήρωση τοῦ σχετικοῦ ἀπογραφικοῦ δελτίου, ἡ διόρθωση γίνεται στὴν ἀρμόδια Δ/νση Ὑγείας. Ἐάν, ὅμως, μαζί μὲ τὴν διόρθωση, χρειαστεῖ καὶ ἐπικόλληση νέων ἐγγυητικῶν σημάτων (π.χ. λόγω ἀναγραφῆς λανθασμένου Ἀριθμοῦ Μητροῦ Ἀσφαλισμένου) τότε ὁ Κληρικὸς ἐφοδιάζεται μὲ εἰδικὸ σημείωμα ἀπὸ τὴν οἰκεία Ἱερὰ Μητρόπολη, μὲ τὸ ὁποῖο προσέρχεται στὴν Δ/νση Ὑγείας πού ἀνήκει προσκομίζοντας τὰ βιβλιάρια νοσηλείας καὶ τὰ συνταγολόγια τοῦ ἴδιου καὶ τῶν προστατευομένων μελῶν του. Ἐκεῖ ἐπικολλῶνται τὰ νέα ἐγγυητικὰ σήματα καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἐνημερώνεται ὁ φορέας τηρήσεως τοῦ Μητροῦ Ἀσφαλισμένων (στὸ ἐπόμενο τεῦχος θὰ δημοσιευθοῦν τὰ ἀφορῶντα στοὺς συνταξιούχους κληρικούς).

ΕΙΣ ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΠΑΣΧΑ

Ἁγίου Ἰωάννου Χρυσοστόμου

[...] Σήμερον ἐορτάζομεν τὴν λαμπρὰν νίκην μας. Σήμερον ὁ Κύριος ἡμῶν ἔστησε τὸ τρόπαιον κατὰ τοῦ θανάτου, κατέλυσε τὴν τυραννίαν τοῦ διαβόλου καὶ μᾶς ἐχάρισε τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας διὰ τῆς ἀναστάσεως. Ὅλοι χαίρομεν, σκιρτῶμεν, ἀγαλλόμεθα. Ἄν καὶ ὁ Κύριός μας Χριστὸς ἐνίκησε καὶ ἔστησε τὸ τρόπαιον, ἐν τούτοις κοινὴ εἶναι ἡ εὐφροσύνη καὶ ἡ χαρὰ μας. Ὅλα τούτα τὰ ἔκαμε διὰ τὴν ἰδικὴν μας σωτηρίαν καὶ μὲ τὰ ἴδια μέσα πού μᾶς κατεπάλασεν ὁ διάβολος, ἀκριβῶς μὲ τὰ ἴδια τὸν ἐνίκησεν ὁ Χριστός. Ἔλαβε τὰ ἴδια ὄπλα καὶ τὸν κατεπολέμησε μὲ αὐτά. Πῶς, ἄκουσέ το. Ἡ Παρθένος, τὸ Ἔϋλον καὶ ὁ Θάνατος ἦσαν τὰ σύμβολα τῆς ἰδικῆς μας ἥττης. Παρθένος εἶναι ἡ Εὐα. Οὐδέποτε εἶχε γνωρίσει ἄνδρα, ὅταν ὑπέστη τὴν ἀπάτην. Ἔϋλον εἶναι τὸ δένδρον καὶ Θάνατος τὸ ἐπιτίμιον ἐναντίον τοῦ Ἀδάμ. Εἶδες πῶς ἡ παρθένος, τὸ ξύλον καὶ ὁ θάνατος ἔγιναν τὰ σύμβολα τῆς ἥττης μας; Κοίταξε τώρα πῶς ἔγιναν αἷτια τῆς νίκης. Ἀντὶ τῆς Εὐας ἡ Μαρία, ἀντὶ τοῦ δένδρου τῆς γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ πονηροῦ, τὸ ξύλον τοῦ σταυροῦ, ἀντὶ τοῦ θανάτου τοῦ Ἀδάμ ὁ θάνατος τοῦ Κυρίου. Εἶδες μὲ ποῖα μέσα ἐνί-

κησεν, ἐνῶ μὲ τὰ ἴδια ἠττᾶται; Γύρω ἀπὸ τὸ δένδρον ἐπάλασεν καὶ ἐνίκησε τὸν Ἀδὰμ ὁ διάβολος; Γύρω ἀπὸ τὸν σταυρὸν ἐνίκησε τὸν διάβολον ὁ Χριστός. Καὶ τὸ μὲν ξύλον ἐκεῖνο, τὸ δένδρον ἔστειλεν εἰς τὸν

Ἄδην, ἐνῶ τοῦτο, τὸ τοῦ σταυροῦ, ἀνεκάλει καὶ ὅσους εἶχον ὑπάγει εἰς τὸν Ἄδην. Τὸ πρῶτον ἔκρυπτε τὸν ἠττημένον, ὅπως τὸν αἰχμάλωτον καὶ τὸν γυμνόν, ἐνῶ τὸ δεύτερον, ἐδείκνυεν εἰς ὅλους τὸν νικητὴν, προσηλωμένον γυμνόν ἐφ' ὑψηλοῦ σημείου. Καὶ ὁ μὲν θάνατος εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν συμπαρέσυρε καὶ τοὺς μετὰ τὸν Ἀδὰμ, ἐνῶ ὁ τοῦ Χριστοῦ ἀνέστησεν ἀληθῶς καὶ τοὺς πρὸ αὐτοῦ θανόντας. «Ποῖος θὰ περιγράψῃ τὰς δυνάμεις τοῦ Κυρίου καὶ θὰ

κάμῃ νὰ εἰσακουσθοῦν ὅλαι αἱ αἰνέσεις του;». Διὰ τοῦ θανάτου ἐγίναμεν ἀθάνατοι, ἀνέστημεν ἀπὸ τὴν πτώσιν καὶ ἀπὸ νικημένοι κατέστημεν νικηταί.

Αὐτὰ εἶναι τὰ κατορθώματα τοῦ σταυροῦ, αὐτὴ εἶναι ἡ μεγίστη ἀπόδειξις τῆς ἀναστάσεως. Σήμερον σκιρτοῦν οἱ ἄγγελοι καὶ ὅλαι αἱ δυνάμεις τοῦ οὐρανοῦ ἀγάλλονται εὐχαριστούμενοι διὰ τὴν κοινὴν σωτηρίαν τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων. Ἄν διὰ τὴν μετάνοιαν καὶ ἐνὸς ἀμαρτωλοῦ γίνεται χαρὰ εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, πολὺ

περισσότερον συμβαίνει τοῦτο διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς οἰκουμένης. Σήμερον ὁ Χριστὸς ἠλευθέρωσε τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ἀπὸ τὴν τυραννίαν τοῦ διαβόλου καὶ τὴν ἐπανάφερον εἰς τὴν προηγούμενην τῆς εὐγένειαν. Ὅταν λοιπὸν ἴδω τὴν ἀρχικὴν μου καταβολὴν οὕτω νὰ νικᾷ τὸν θάνατον, δὲν φοβοῦμαι πλέον, δὲν ἀπεχθάνομαι τὸν πόλεμον, οὔτε κάμπτομαι διὰ τὴν ἀδυναμίαν μου, ἀλλὰ αἰσθάνομαι τὴν θείαν δύναμιν σύμμαχόν μου εἰς τὸ μέλλον. Ἐκεῖνος ποῦ θὰ κατανικήσῃ τὴν τυραννίαν τοῦ θανάτου καὶ θὰ ἤμπορέσῃ νὰ ἀχρηστεύσῃ τὴν δύναμίν του, τί νομίζετε, δὲν θὰ κάμῃ τὸ πᾶν διὰ τοὺς συνανθρώπους του, τῶν ὁποίων τὴν μορφήν ἐδέχθη ὁ Χριστὸς νὰ λάβῃ λόγῳ τῆς μεγάλης του φιλανθρωπίας καὶ νὰ πολεμήσῃ ὑπὸ τὴν ἀνθρωπίνην μορφήν τὸν διάβολον; Σήμερον εἰς ὅλην τὴν οἰκουμένην ἀπλώνεται ἡ χαρὰ καὶ ἡ πνευματικὴ εὐφροσύνη. Σήμερον ἡ σύναξις τῶν ἀγγέλων καὶ ὁ χορὸς ὄλων τῶν οὐρανίων δυνάμεων ἀγάλονται διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων. Σκέψου, λοιπὸν, ἀγαπητέ, τὸ μέγεθος τῆς χαρᾶς, ἀφοῦ καὶ αἱ οὐράνιαι δυνάμεις συνεορτάζουν μὲ ἡμᾶς καὶ χαίρουν ἐπίσης διὰ τὰ ἰδικὰ μας ἀγαθὰ. Ἄν καὶ εἶναι ἰδικὴ μας ἡ χάρις ποῦ μᾶς παρεχώρησεν ὁ Χριστὸς, ἐν τούτοις εἶναι καὶ ἰδικὴ των ἡ εὐχαρίστησις. Διὰ τοῦτο δὲν ἐντρέπονται νὰ συνεορτάζουν μαζί μας. Ἄλλὰ τί λέγω, ὅτι μόνον οἱ σύνδουλοί μας δὲν ἐντρέπονται νὰ συνεορτάζουν; Ὁ ἴδιος ὁ Κύριος αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ἡμῶν δὲν ἐντρέπεται νὰ συνεορτάξῃ μαζί μας. Ἄλλὰ διατί εἶπον δὲν ἐντρέπεται; Ὅχι μόνον δὲν ἐντρέπεται, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐπιθυμεῖ. Ἀπὸ ποῦ τεκμαίρεται αὐτό; Ἄκουσέ τον τί λέγει: «Ἐπεθύμησα σφοδρῶς νὰ φάγω μαζί σας τοῦτο τὸ Πάσχα». Δηλαδή ἀφοῦ ἐπεθύμησε νὰ φάγῃ, αὐτὸ σημαίνει καὶ νὰ συνεορτάξῃ. Ὅταν ἴδῃς ὅχι μόνον τοὺς ἀγγέλους καὶ τὴν σύναξιν ὄλων τῶν οὐρανίων δυνάμεων, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν Κύριον τῶν ἀγγέλων

νὰ συνεορτάξῃ μαζί μας, τί σοῦ ἀπομένῃ διὰ νὰ εὐφρανθῆς; Λοιπὸν, ἄς μὴ εἶναι κανεὶς κατηφῆς σήμερον λόγῳ πενίας. Ἡ ἑορτὴ εἶναι πνευματικὴ.

...Ἄς ἐορτάσωμεν, λοιπὸν, τὴν ἑορτὴν τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου. Ἀνέστη καὶ μαζί του συνανέστησε τὴν οἰκουμένην. Καὶ αὐτὸς μὲν ἀνέστη θραύσας τὰ δεσμὰ τοῦ θανάτου, ἡμᾶς δὲ ἀνέστησε, συντρίψας τὰ ἀλύσεις τῶν ἀμαρτιῶν μας. Ὁ Ἀδὰμ ἡμάρτησε καὶ ἀπέθανεν. Ὁ Χριστὸς δὲν ἡμάρτησε καὶ ἀπέθανεν. Καινοφανὲς καὶ παράδοξον. Ὁ πρῶτος ἡμάρτησε καὶ ἀπέθανεν. Ὁ δεύτερος δὲν ἡμάρτησε καὶ ἀπέθανεν. Διὰ ποῖον λόγον καὶ διατί; Διὰ νὰ δυνηθῇ ὁ ἀμαρτήσας καὶ ἀποθανὼν νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τὰ δεσμὰ τοῦ θανάτου μέσω τοῦ μὴ ἀμαρτήσαντος καὶ ἀποθανόντος. Ἔτσι πολλάκις γίνεται καὶ εἰς τὰς περιπτώσεις ὅσων ὀφείλουν χρήματα. Ὁφείλει κάποιος εἰς κάποιον ἀργύρια, δὲν ἔχει νὰ τὰ καταβάλῃ καὶ ἔνεκα τούτου φυλακίζεται. Ἐνας ἄλλος ποῦ δὲν ὀφείλει καὶ ποῦ ἠμπορεῖ νὰ τὰ καταβάλῃ, τὰ καταθέτει καὶ ἀπολύεται ὁ ὑπόλογος. Ἔτσι ἔγινε καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Ἀδὰμ καὶ τοῦ Χριστοῦ. Ὁφείλεν ὁ Ἀδὰμ τὸν θάνατον καὶ ἐκρατεῖτο ὑπὸ τοῦ διαβόλου. Ὁ Χριστὸς οὔτε ὤφειλεν, οὔτε ἐκρατεῖτο. Ἦλθεν ὅμως καὶ κατέβαλε τὸν θάνατον ὑπὲρ τοῦ κρατουμένου, προκειμένου νὰ τὸν ἀπολύσῃ ἀπὸ τὰ δεσμὰ τοῦ θανάτου. Εἶδες τὸ κατόρθωμα τῆς Ἀναστάσεως; Εἶδες τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου; Εἶδες μέγεθος φροντίδος; Λοιπὸν, ἄς μὴ γινώμεθα ἀγνώμονες δι' αὐτὸν τὸν οὕτως εὐεργετήσαντα ἡμᾶς, μήτε, ἐπειδὴ ἐπέρασεν ἡ νηστεία, νὰ καταστῶμεν ἀμελέστεροι. Ἀντιθέτως, τώρα παρὰ ποτέ, ἄς ἐπιμελούμεθα περισσότερο τὴν ψυχὴν μας, διὰ νὰ μὴ γίνεταί ἀσθενεστέρα, ὅταν εὐχαριστῶμεν τὴν σάρκα μας, πρᾶγμα ποῦ ὁμοιάζει μὲ τὸ νὰ περιποιούμεθα τὴν δούλην καὶ νὰ παραμελῶμεν τὴν δέσποιναν.

Ο ΙΑΚΩΒΟΣ Ο ΑΣΚΗΤΗΣ ΚΑΙ Η ΕΤΑΙΡΑ ΠΟΥ ΕΓΙΝΕ ΑΓΙΑ

Τοῦ Μιχαήλ Κ. Μακράκη, Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου

Στὸ προηγούμενο ἄρθρο μας κάναμε λόγο, με ἀφορμὴ τὴν ἐορτὴ τῆς 28ης Ἰανουαρίου, γιὰ ἓναν ἄγνωστο στοὺς πολλοὺς ἅγιο, ἢ μᾶλλον ὄσιο, τὸν Ἰάκωβο τὸν Ἀσκητή, ποῦ, ὅπως δείχνει καὶ ἡ ἐπωνυμία του, πέρασε τὴ ζωὴ του με ἄσκηση. Τότε ποῦ ἄφησε τὸν κόσμο καὶ ἀποτραβήχτηκε γιὰ δεκαπέντε χρόνια σὲ μιὰ σπηλιά, «πλησίον κωμοπόλεως τινος καλουμένης Πορφυριώνης».

Ὁ Συναξαριστὴς δὲν ἀναφέρει τὴν ἐποχὴ ποῦ ἔζησε ὁ ὄσιος, ὅπως δὲν ἀναφέρει ἐπίσης καὶ τὸ μέρος ὅπου βρισκόταν ἡ Πορφυριώνη. Σύμφωνα με τὸ *Λεξικὸ τῶν ἑλληνικῶν κυρίων ὀνομάτων* τοῦ Dr. W. Pape's, πρόκειται γιὰ νησί με τὴν ὀνομασία αὐτὴ καὶ με ὀμώνυμη κωμόπολη ἢ πόλη στὴν Προποντίδα (βλ. *Wörterbuch der griechischen Eigennamen*, 3. Auflage, Braunschweig 1884, τ. 2, σ. 1237). Νησί ποῦ φαίνεται νὰ πῆρε τὴν ὀνομασία Πορφυριώνη ἢ Πορφυριανὴ ἀπὸ τὰ κοχύλια ποῦ ἐκκρίνουν βαθυκόκκινο ὑγρὸ γιὰ πορφυρὰ βαφή.

Σ' αὐτὸ τὸ νησί, λοιπόν, βρισκόταν ἡ σπηλιά ὅπου ἀσκήτεψε ὁ Ἰάκωβος. Μιὰ σπηλιά, ἐπίσης βαθιά, ὅμως ἀσύγκριτα πιὸ μεγάλη ἀπὸ αὐτὴ στὴν ὁποία φυλασσόταν, σύμφωνα με τὴν παράδοση, τὸ κρανίο τοῦ Ἀδάμ στὸν «Κρανίου τόπον», ὅπου σταυρώθηκε ὁ Χριστός. Μέσα στὴ σπηλιά του, καθὼς προσπαθοῦσε ὁ ὄσιος νὰ προσκολληθεῖ «*ψυχῇ τε καὶ σώματι*» στὸ Χριστὸ καὶ ν' ἀνήκει μονάχα σ' Αὐτόν, σταυρωνόταν κάθε μέρα μαζί Του (Γαλ. β', 20), σταυρώνοντας, με τὴν καθημερινὴ του ἄσκηση, «*τὴν σάρκα... σὺν τοῖς παθήμασι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις*» (Γαλ. ε', 24).

Τὰ χρόνια περνοῦσαν, καθὼς ὁ ἀφοσιωμένος ἀσκητὴς συνέχιζε με τὸν ἴδιο πάντα ζῆλο τὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν ἠθικὴ του τελείωση. Ὡσπου μιὰ μέρα, κάποιοι «ἀκόλαστοι» ὀδήγησαν στὸν ὄσιο, ὅπως μᾶς λέει ὁ Συναξαριστὴς, «*γύναιον ἐταιρικόν*», μιὰ πόρνη γυναίκα, γιὰ νὰ τὸν ρίξει σὲ πειρασμό. Ἦταν νύχτα ὅταν τὴν ἄφησαν ἔξω ἀπὸ τὸ ἐρημητήριό του. Καθὼς βρέθηκε μόνη, προχώρησε μέσα στὸ σκοτάδι ὡς τὴν πόρτα. Κι ἀφοῦ κτύπησε, παρακάλεσε τὸν ὄσιο νὰ τὴν δεχτεῖ. Κι ἐπειδὴ ἐκεῖνος δὲν ἤθελε νὰ τῆς ἀνοίξει, ἔξακολουθοῦσε αὐτὴ νὰ κτυπᾷ ἐπίμονα γιὰ ὥρα πολλή, ἰκετεύοντάς τον με δάκρυα στὰ μάτια. Ὄταν, ἐπιτέλους, ἀποφάσισε νὰ τῆς ἀνοίξει, βλέποντάς τὴν ξαφνικὰ μπροστά του, νόμισε πὼς ἦταν φάντασμα. Ἀμέσως ἔκλεισε τὴν πόρτα καὶ διάστηκε νὰ ἐπιστρέψει στὴ θέση του, γιὰ νὰ συνεχίσει με μεγαλύτερη θέρμη τὴν προσευχὴ του στὸ Χριστό, νὰ τὸν σώσει ἀπὸ τὸν πειρασμό. Ἡ γυναίκα, ὅμως, φώναζε ἀπ' ἔξω: «*Ἐλέησέ με, δοῦλε τοῦ Θεοῦ, ἀνοίξέ μου στ' ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, γιὰ νὰ μὴ γίνω βορὰ τῶν θηρίων, ἢ δύστυχη!*». Καὶ οἱ γοερὲς κραυγὲς τῆς ἔξα-

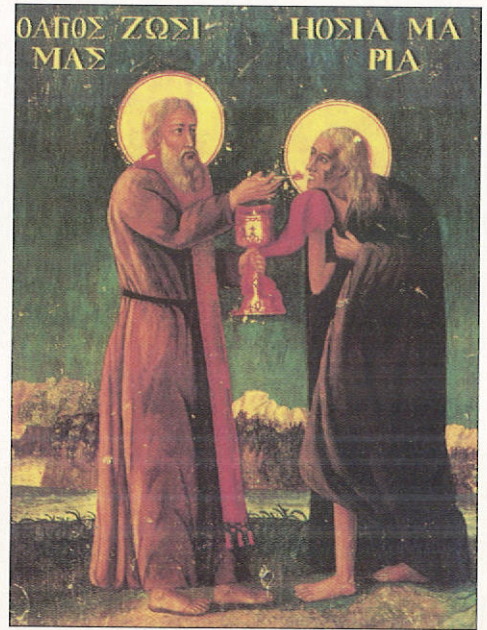
κολουθοῦσαν ν' ἀκούγονται μέσα στὴν ἡσυχὴ νύχτα ποὺ τὴ διατάρραξε κάποια στιγμή, ἀκόμα πιὸ πολὺ, μὲ τὸ διαπεραστικό, τρομακτικό του οὐρλιαχτό, ἓνα τσακάλι.

Ἦταν μεσάνυχτα πιά, ὅταν ὁ ὄσιος, νιώθοντας λύπη γιὰ τὴ γυναῖκα αὐτὴ ποὺ κραύγαζε μὲ τόση ἐπιμονή, τῆς ἄνοιξε τελικά. Καὶ τὴν ρώτησε ἀπὸ ποῦ ἐρχόταν καὶ τί ζητοῦσε. «Εἶμαι ἀπὸ ἓνα μοναστήρι –ἀπάντησε, ἀναφέροντας καὶ τ' ὄνομα τοῦ μοναστηριοῦ– καὶ μ' ἔστειλε ἡ ἡγουμένη νὰ φέρω εὐλογίες σ' αὐτὸ τὸ χωριό. Ἀλλὰ δὲν πρόλαβα, γιατί μ' ἔπιασε ἡ νύχτα. Γι' αὐτὸ σὲ παρακαλῶ νὰ μὲ κρατήσεις, ὥσπου νὰ ξημερώσει. Καὶ τότε θὰ πάω στὸν προορισμό μου, χωρὶς κίνδυνο». Ἀκούγοντάς τὴν ὁ ὄσιος, τὴν λυπήθηκε καὶ τῆς ἔδωσε ψωμὶ καὶ νερό. Ὑστερα, τὴν ἄφησε μόνο στὸ ἔξω κελὶ καὶ αὐτὸς ἀποτραβήχτηκε στὸ πιὸ μέσα γιὰ νὰ προσευχηθεῖ πάλι.

Στὸ μεταξύ, μένοντας μόνη τῆς ἡ γυναῖκα, τέλειωσε τὸ φαγητό τῆς καὶ ἠσύχασε γιὰ λίγο. Ὡσπου κάποια στιγμή ἄρχισε νὰ φωνάζει δυνατά, κλαίγοντας, σὰν νὰ τὴν κτυποῦσαν. Ὅμως, αὐτὸς συνέχιζε νὰ προσεύχεται ὅλο καὶ μὲ πιὸ μεγάλη ἔνταση, χωρὶς νὰ δίνει σημασία στὶς φωνές τῆς. Ἀλλὰ, ἐπειδὴ ἡ γυναῖκα ἐξακολουθοῦσε νὰ φωνάζει κάθε φορὰ καὶ πιὸ δυνατά, διέκοψε τὴν προσοχή του τελικά, γιὰ νὰ τὴν ρωτήσει τί ἔπαθε. Τότε ἐκείνη τοῦ ἀπάντησε, πῶς τῆς ἦρθε στὴν καρδιὰ πόνος πάρα πολλὸς, ποὺ ὅσο περνᾷ ἡ ὥρα δυναμώνει καὶ πιὸ πολὺ, κινδυνεύοντας νὰ πεθάνει. Καὶ τὸν παρακαλοῦσε νὰ βάλει τὸ χέρι του στὸ στήθος τῆς, νὰ σταυρώσει τὸ μέρος ποὺ πονοῦσε, μήπως καὶ σταματήσει ὁ πόνος.

Ὁ ὄσιος σηκώθηκε ἀπὸ τὸ δάπεδο, ὅπου ἦταν γονατισμένος, καὶ στάθηκε γιὰ λίγο διστακτικὸς ἂν ἔπρεπε νὰ τὴν πιστέψει. Ἀπὸ φόβο, ὅμως, μήπως πεθάνει πραγματικά, βγήκε ἀπὸ τὸ κελὶ του. Θέλοντας, ὡστόσο, νὰ προφυλάξει τὸν ἑαυτό του ἀπὸ κάθε ἐνδεχόμενο, ἄναψε γρήγορα μιὰ φωτιά. Κι ἀφοῦ ἔβαλε σ' αὐτὴ τὸ ἀριστερό του χέρι, ἄρχισε μὲ τὸ δεξιό του ν' ἀλείφει τὴ γυναῖκα στὸ στήθος μὲ λάδι ἀπὸ τὸ καντήλι τῶν ἁγίων. Καί, ὅσο αὐτὸς ἄλειψε μὲ τὸ χέρι του, ἐκείνη προσπαθοῦσε νὰ τὸν παγιδέψει, λέγοντας: «Στ' ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, σὲ παρακαλῶ, ἄλειψέ μου τὴν καρδιὰ ὥρα πολλή, μέχρι νὰ σταματήσουν οἱ πόνοι μου». Ὅμως, ὁ ὄσιος, γνωρίζοντας τὶς πλεκτάνες τοῦ πονηροῦ, δὲν τόλμησε νὰ τραβήξει ἀπὸ τὴ φωτιά τὸ χέρι του ὅση ὥρα τὴν ἄλειψε μὲ τὸ ἄλλο.

Ἔτσι, πέρασε, ἀκόμα ἀρκετὴ ὥρα, ὥσπου κάποια στιγμή ἄπλωσε ἀπότομα ἡ γυναῖκα αὐτή, μὲ ἀναίδεια, τὰ δυὸ τῆς χέρια. Κι ἀφοῦ ἄρπαξε σὰν «δαγκάνα» τὸ δικό του, πρὶν αὐτὸς ἀκόμα προλάβει ν' ἀντιδράσει, προσπάθησε νὰ τὸ ἀκίνητοποιήσει, σφίγγοντάς το μὲ ὅλη τῆς τὴ δύναμη πάνω στὸ στήθος τῆς. Ἀλλὰ, ἂν καὶ ἄνθρωπος ὁ ὄσιος, παραμερίζοντας τὴν ἡδονὴ μὲ τὴν ὀδύνη, μὲ τὸν πόνο ποὺ ἐνιωθε στὸ ἄλλο του χέρι ὅλο καὶ πιὸ δυνατό, μπόρεσε τὴν τελευταία στιγμή ν' ἀποφύγει τὴν «παγίδα» τῆς. Σηκώθηκε ἀμέσως καὶ τῆς εἶπε αὐστηρά: «Δὲν φοβᾶσαι τὸ Θεό, γιὰ μιὰ ἐφήμερη ἀπόλαυση, νὰ ὑποστοῦμε αἰώνια τιμωρία!». Καὶ ἄρχισε νὰ τῆς μιλά γιὰ τὴ μέλλουσα κόλαση καὶ τὸ αἰώνιο πῦρ.

Ὡσπου, ξαφνικά, εξακολουθώντας νὰ ἔχει τὸ χέρι του στὴ φωτιά, ἔνωσε ἕναν ἀφόρητο πόνο, καθὼς ἔσπασαν οἱ τένοντες τῶν δακτύλων του. Τὸ τράβηξε ἀπότομα καὶ τὸ σήκωσε ψηλά. Καί, τότε, ὅταν τὸ εἶδε ἐκείνη διαβρωμένο ἀπὸ τὴ φωτιά, τῆς φάνηκε σὰν ἀπειλὴ μιᾶς ἄλλης φωτιάς, σὰν τιμωρία «*τοῦ αἰωνίου πυρός*».

Βλέποντας ἡ ἁμαρτωλὴ γυναίκα, γεμάτη ἀπὸ τρόμο, τὸ «*καμένο χέρι*» τοῦ ὁσίου, ἔπασσε ἀμέσως μπροστά του καὶ ἄρχισε νὰ κλαίει καὶ νὰ κτυπᾷ τὸ στήθος της: «*Ἀλλίμονο, σέ μένα τὴν ἀθλία! Ἐγὼ εἶμαι τὸ ὄργανο τοῦ Διαβόλου καὶ ἄξια γιὰ τὸ αἰώνιο πῦρ*». Καὶ ὁμολόγησε, μὲ συντριβή, ὅλη τὴν ἀλήθεια. Ἔτσι, ἀφοῦ μετάνιωσε ὁλόψυχα, ὑποσχέθηκε νὰ δείξει πλήρη τὴ μετάνοιά της αὐτὴ καὶ νὰ ζήσει μὲ σωφροσύνη τὴν ὑπόλοιπὴ της ζωὴ. Τότε ὁ ὁσιος, δίνοντας τὴν εὐλογία του, τὴν κατήχησε καὶ τὴν ἔστειλε στὸν Ἁγιώτατο Ἐπίσκοπο Ἀλέξανδρο. Κι ἐκεῖνος, ἀφοῦ τὴν ἐξέτασε ἀρκετὰ καὶ βεβαιώθηκε ὅτι μετάνιωσε εὐληκρινά, τὴν βάπτισε καὶ τὴν ἔστειλε σὲ μοναστήρι γυναικῶν.

Τόσο πολὺ πρόκοψε σὲ ἀγιότητα ἡ γυναίκα αὐτὴ πού ἀξιώθηκε νὰ διώχνει ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους δαιμόνια. Μήπως, ἕνα τέτοιο δαιμόνιο, ἄλλωστε, σὰν «*ὄργανο τοῦ Διαβόλου*» πού ὑπῆρξε ἄλλοτε, ὅπως εἶπε καὶ ἡ ἴδια, δὲν ἦταν κι αὐτὸ πού εἶχε διώξει ὁ ὁσιος Ἰάκωβος, μὲ τὸ δικό του τρόπο, ἀπὸ μέσα της; Πολλὲς φορές, στὸ μοναστήρι ὅπου ζοῦσε, ἐρχόταν ἡ μορφὴ του στὴ σκέψη της. Ἐβλέπε μπροστά της νὰ ὑψώνεται συχνὰ «*τὸ καμένο χέρι*» του, «*τὸ χέρι τοῦ Θεοῦ*» πού τὴν ἔσωσε. Κι ἔνιωθε τόση εὐγνωμοσύνη πού προσπαθοῦσε νὰ ζήσει, τώρα, ἡ πρώην ἁμαρτωλὴ, μὲ ὅσο τὸ δυνατὸ πιὸ θεάρεστο τρόπο. Ὡσπου ἀπεδήμησε ὡς ἀγία πιά στὴν αἰώνια μακαριότητα.

Ὡστόσο, τὴν τελευταία Μεγάλῃ Ἑβδομάδα πού πέρασε ἡ γυναίκα αὐτὴ πάνω στὴ γῆ, ἔνωσε τόση ἀνησυχία ὅση ποτὲ ἄλλοτε γιὰ τὸν ἄνθρωπο πού τὴν ἔσωσε. Μιὰ ἀνησυχία πού ἔγινε ἀκόμα πιὸ ἔντονη τὸ βράδυ τῆς Ἀκολουθίας τῶν Παθῶν. Καθὼς ἄκουγε ξανά καὶ ξανά, στὴν ἐκκλησία τοῦ μοναστηριοῦ, γιὰ τὸν Κρανίου τόπο, ἡ σκέψη της πήγαινε στὸ κρανίον τοῦ Ἀδὰμ πού ἔβλεπε συχνὰ στὴ βάση τοῦ Σταυροῦ. Ὅμως, μαζί μὲ τὸ κρανίον αὐτό, εἶδε κάποια στιγμή, σὰν σὲ ὄραμα, πολυάριθμα κρανία κακούργων καὶ ληστῶν νὰ σχηματίζουν ὁλόκληρο νεκροταφεῖο πάνω στὸ λόφο τοῦ Γολγοθᾶ. Καὶ τότε ἀκριβῶς τῆς φάνηκε πὼς ἀνοιξε μπροστά της ἕνας τεράστιος τάφος, μ' ἕνα ρασοφόρο πεσμένο ἀνάμεσα σὲ ὀστά. Καὶ μόνο ὅταν ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς σήκωσε τὸ κεφάλι του καὶ κοίταξε πρὸς τὰ πίσω, ἀναγνώρισε στὴ μορφὴ του, ἂν καὶ ἀποσκελετωμένη σὰν κρανίον, τὸν Ἰάκωβο. Τόσο τρόμο ἔνωσε πού δὲν μπορούσε νὰ ἠσυχάσει ὅλη τὴ νύχτα καὶ ὅλη τὴν ἐπόμενη καὶ μεθεπόμενη μέρα. Ὡσπου ἦρθε ἡ νύχτα τῆς Ἀναστάσεως. Καὶ τότε πιά ἔνωσε τὴν πιὸ μεγάλη χαρὰ, βλέποντας τὸν Ἰάκωβο νὰ ἔχει σηκωθεῖ ἀπὸ τὸν τάφο του, μὲ μορφὴ ἀγίου πού ἔλαμπε ἀπὸ ἀναστάσιμο φῶς.

Καθὼς τὸν εἶδε «*σεσωσμένο*» πιά, θυμήθηκε τὴ δική της σωτηρία, τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο εἶχε σωθεῖ ἀπὸ αὐτόν. Ἔτσι, ἀκριβῶς, ὅπως διηγηθήκαμε τὸ περιστατικὸ αὐτό, στὸ παρὸν τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ μας, σύμφωνα μὲ τὸ Συναξαριστὴ. Ὅμως, ἀξίζει νὰ δοῦμε καὶ στὸ ἐπόμενο τεῦχος πὼς διηγεῖται τὸ ἴδιο περιστατικὸ, μὲ βάση πάλι τὸ Συναξαριστὴ, ἀλλὰ μὲ τὸ δικό του λογοτεχνικὸ τρόπο, ὁ διάσημος συγγραφέας Λέων Τολστόϊ, στὴ νουβέλα του γιὰ τὸν πατέρα Σέργιο.

Περὶ Ἐνορίας ὁ λόγος

Πῶς βιώνει τὴν Ἐνορία καὶ τὴν Ἐνοριακὴ ζωὴ ὁ Ἀλέξανδρος Παπαδιαμάντης¹

Τοῦ πρεσβυτέρου Κωνσταντίνου Ν. Καλλιανοῦ

Η λέξη, ὁ ὅρος Ἐνορία παράγεται ἀπὸ τὸ θηλυκὸ τοῦ ἐπιθέτου ἐνόριος, πὺ σημαίνει ὁ κείμενος ἐντὸς τῶν ὁρίων. Ἀποτελεῖ δὲ αὐτὴ στὴν ὀρθόδοξη πραγματικότητα, τὴ «μικρότερη ἐνότητα ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς», ἐπειδὴ «ἡ ἐνορία δὲν εἶναι ἓνα μέρος ἢ ἓνα μικρὸ κομμάτι τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ εἶναι ἡ Ἐκκλησία»².

Κέντρο τῆς Ἐνορίας εἶναι ὁ Ναός, ὅπου ἐξ ὀνόματος τοῦ Ἐπισκόπου τελεῖται ἡ Εὐχαριστία καὶ ὅλες ἐκεῖνες οἱ μυστηριακὲς πράξεις, διὰ τῶν ὁποίων ὁ πιστὸς «διέρχεται τὰ στάδια τῆς κάθαρσης, τοῦ φωτισμοῦ καὶ τῆς θέωσης»³.

Ὁ Ἀλέξανδρος Παπαδιαμάντης (στὸ ἐξῆς Ππδ), πὺ γεννήθηκε καὶ κοιμήθηκε στὴ Σμάθο (1851-1911)⁴, ὡς κατὰ σάρκα τέκνο ἐνὸς ἐκ τῶν ἐφημερίων τῆς μιᾶς ἐκ τῶν δύο Ἐνοριῶν τῆς νήσου Σμάθου, ἐδίωξε καὶ κατέγραψε μὲ ἀκρίβεια καὶ ἐκκλησιολογικὴ σημασία, τόσο τὴν Ἐνορία, ὅσο καὶ τὴ ζωὴ τῆς.

Πὰ τὸν Ππδ., λοιπόν, ἡ Ἐνορία εἶναι ἓνας συγκεκριμένος χῶρος, πὺ φέρει μάλιστα καὶ τὸ συγκεκριμένο ὄνομα: Ἐπάνω Ἐνορία, Κάτω Ἐνορία (3, 182)⁵, πὺ ἐπεξηγεῖται ὡς ἡ Ἐνορία τῆς Παναγίας τῆς Λιμνιάς ἢ ἡ Ἐνορία τοῦ πάνω μαχαλᾶ καὶ Ἐνορία τοῦ Ἀη-Γιάννη, τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν δηλ., ἢ ἡ Ἐνορία τοῦ κάτω μαχαλᾶ (2, 549. 3, 165, 168).

Ἡ κάθε Ἐνορία, κατὰ τὸν Ππδ, ἔχει τὴν ἰδιαιτερότητά τῆς, τὴν γραφικότητα καὶ τὸ χαρακτῆρα τῆς. Ἐτσι, ἡ Παναγία ἢ Λιμνιά, ἢ ἐπάνω Ἐνορία, διακρίνεται γιὰ τὸ ὠραῖο ψηλὸ τῆς καμπαναριό, ἀλλὰ καὶ γιὰ «ψαλτουδάκια τῆς τ' ἀγαπημένα» (4:361). Ὁ Ἀη-

Γιάννης πάλι βρίσκεται «κάτω στὴ πιάσσα» (2,549) σιμὰ στὴν κολῶνα, ὅπου δένουν οἱ καπεταναῖοι τὰ καρβάκια τους ἅμα μεσάσει ὁ τρυγητής, ὁ Σεπτέμβριος δηλ. (2, 149).

Τὸ πλήρωμα τῶν Ἐνοριῶν, οἱ ἐνορίτες δηλαδή, εἶναι ἄνθρωποι «μὲ ἁμαρτίες, μὲ πάθη, μ' ἐγωῖσμούς, μ' ὀργή, μὲ καλωσύνη καὶ ἀνθρωπιά». Εἶναι «οἱ θαλασσομάρτυρες, οἱ βιοπαλαισταί, οἱ ἄξιοι παντὸς οἴκτου καὶ συμπαθείας ἄνθρωποι» (3, 223). Μεταξύ τους κινοῦνται καὶ ὑπάρχουν ὁ δραματικὸς, ὁ ὀργίλος, ἀλλὰ ἄκακος γέρο Φραγκούλας ἢ Σκεῦω ἢ Σαβουρόκοφα μὲ τὴ μητρικὴ αὐτοθυσία, ὁ φιλότιμος Πανάγος ὁ μαραγκὸς, ἢ θειά τὸ Ἀρετῶ, «ἡ ἀφιλοκερδῆς νεωκόρος», ἀλλὰ καὶ ἡ Χαδούλα ἢ φόνισσα, γραία ἢ Καντάκαινα, ὁ τοκογλύφος κύρ Μαργαρίτης, οἱ μάγισσες κ.ἄ.

Ὁ κόσμος, λοιπόν, τῶν Ἐνοριῶν, ὁ κόσμος πὺ προβάλλει ὁ Ππδ. εἶναι φυσιολογικοὶ ἄνθρωποι, μὲ τὰ πάθη καὶ τὶς ἀτέλειές τους. «Εἰς τοὺς μαχαλᾶδες, καταλάβατε, εἰς τοὺς μικροὺς τόπους ἢ μία γειτόνισσα εἶναι κατάσκοπος τῆς ἄλλης γειτόνισσας. Οἱ τοῖχοι ἀκροῶνται, τὰ παράθυρα βλέπουν, αἱ θύραι μυρίζονται...» (3,31). Ἦ, ὅπως ἀναφέρει σὲ ἄλλο διήγημα, τὸν ἐκκλησιασμὸ τὸν διαδέχεται... τὸ «λακριντί», τὸ κουτσομπολιὸ δηλ. (4,54).

Ὡστόσο, αὐτὸς ὁ κόσμος εἶναι δεμένος μὲ τὴ μικρὴ ἐνοριακὴ του κοινότητα (2,80) καὶ φυσικὰ μὲ τὸ οὐσιαστικὸ τῆς κέντρο, πὺ εἶναι ὁ ναός. Ὁ χῶρος δηλαδή τῆς σύναξης τῶν πιστῶν, ἀλλὰ καὶ ὁ μοναδικὸς τόπος, ὅπου αἰσθάνονται ἀσφάλεια καὶ εἰρήνη.

Όσοι στή μικρή κοινωνία τῶν Ἐνοριῶν τῆς Σκιαθοῦ δὲν μετέχουν στή μυστηριακὴ ζωὴ, φέρουν τὴν ἐπωνυμία «ἀλιβάτιστος», «ξεχωρισμένος» (4,53) ἢ καὶ «φαρμασῶνος» (4,74).

Ἄν ἡ Ἐνορία μπορεῖ νὰ νοηθεῖ ὡς μία πνευματικὴ οἰκογένεια, θὰ πρέπει νὰ σημειωθεῖ, πὼς ὁ πνευματικὸς πατέρας αὐτῆς τῆς οἰκογένειας εἶναι ὁ ἐφημέριος, ὁ παπᾶς.

Ὅπως, λοιπόν, στὰ μοναστήρια ὁ Γέροντας εἶναι ὁ πνευματικὸς ὁδηγὸς τῆς συνοδείας, ἔτσι καὶ στὶς Ἐνορίες ὁ ἱερέας εἶναι αὐτὸς ποὺ καθοδηγεῖ τὶς ψυχές τῶν ἐνοριτῶν του πάντα μὲ τὴν ἀνάλογη θεραπευτικὴ

ἀγωγή⁶, τὸν οὐσιαστικὸ, πνευματικὸ διάλογο⁷, πρὸς τὴν θέωση καὶ τὴν ἀγιότητα.

Παραθέτω τὰ ὅσα γράφει ἓνας πολὺ σημαντικὸς μελετητὴς τοῦ Ππδ, ὁ Κωστῆς Μπασσιᾶς. «Ὁ Ππδ. σ' αὐτὴ τῇ μικρῇ, τῇ φτωχῇ καὶ ἀσημαντῇ γὰ τοὺς σαρκικοὺς ἀνθρώπους Σκιάθο, ἔχει νὰ παρουσιάσει ὀλόκληρη πλειάδα φτωχῶν παπᾶδων, ποὺ ἀπὸ πίστη στὸ Θεὸ καὶ ἀγάπη στὸν ἄνθρωπο κινούμενοι, κάνουνε ὁδοιπορεῖς ἀπὸ τῆ μικρῇ πολίχνῃ σ' ἀπάτητα καὶ βαρειοχιονισμένα βουνά»⁸.

Κρατῶ δυὸ φράσεις ἀπὸ τὰ λεγόμενα τοῦ Μπασσιᾶ, στὶς ὁποῖες συμπυκνώνεται ὅλη ἡ προσφορὰ τῶν ποιμένων ἐκεῖνων: Πίστη στὸ Θεὸ καὶ ἀγάπη στὸν ἄνθρωπο. Μὲ αὐτὰ διακρίνονται οἱ ἀπλοὶ καὶ ἐναρέτοι ἐκεῖνοι πατέρες, ποὺ στὴν πλειοψηφία τους ἦσαν οἰκογενειάρχες καὶ πολύτεκνοι. Μὲ ἀδυναμίες κάποτε (2,126), ἀλλὰ καὶ μὲ ἀρετές: ὑπομονῆς, αὐτοθυσίας καὶ ἀνθρωπιᾶς.

Πὰ τοὺς ποιμένες αὐτοὺς ἡ Ἐνορία ἐπεκτείνεται μέχρι τὸ φτωχικὸ καλύδι τοῦ τσοπάνῃ, τὰ ἐρείπια στὴν Ἁγία-Ἀναστασιά, τὸν

Τίμιο Πρόδρομο, ἀλλὰ καὶ τὸ παλιὸ Κάστρο, τὸν ἱερὸ τόπο τῆς μνήμης καὶ τῆς προγονικῆς ἐστίας.

Ποῖμνιο γι' αὐτοὺς δὲν εἶναι μόνο οἱ ἐνοριτεὶς ποὺ τοὺς βλέπουν καθημερινὰ (2,275) καὶ τοὺς γνωρίζουν μὲ τὰ μικρὰ τους ὀνόματα⁹, ἀλλὰ καὶ οἱ «ξεμερίτες» (2,125), οἱ ὁποῖοι ζοῦν στὰ Καλύβια (2,126) ἢ καὶ ἀλλοῦ στὴν ἐξοχῇ. Ἔτσι ὁ παπα-Κυριάκος, ὁ παπα-Διανέλλος πηγαίνουν νὰ τελέσουν τὴν Ἀνάσταση στὴν ἐξοχῇ (2,125.517) ὁ παπα-Φραγκούλης, ὁ Σακκελάριος, ξεκινᾶ μὲ ἄστατο καιρὸ νὰ κάμει Χριστούγεννα στὸ Κάστρο καὶ

νὰ λειτουργήσῃ «τὸν ἀπὸ ἐτῶν

ἤδη ἀλειτούργητον ναὸν τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως, (ποῦ)

ἦτο ἡ παλαιὰ Μητρόπολις τοῦ Φρουρίου» (2,

292). Ὁ παπα-Βαγγέλης πάλι «χωρὶς τοὺς

φόβους καὶ τοὺς λογικοὺς συνειρμούς τοῦ

ἀστικοῦ πολιτισμοῦ, χωρὶς παράπονο ἢ

βόγγο ἢ ἀναστεναγμό»¹⁰, πηγαίνει στὰ

χιονισμένα βουνὰ νὰ βαφτίσει ἓνα ἐτοιμοθά-

νατο νήπιο καὶ νὰ τὸ κοι-

νωνήσῃ, (3,589). Καὶ γιὰ τοῦ

λόγου τὸ ἀληθές σημειώνω ἐ-

δῶ, πὼς τὰ πρόσωπα τῶν ἱερέων

ποὺ ἀναφέρει ὁ Ππδ. εἶναι ὑπαρκτά¹¹.

Δὲν παρουσιάζει δηλ. χαρακτῆρες τέλειους, γιὰτὶ γνωρίζει πολὺ καλά, πὼς καὶ οἱ ταπεινοὶ

παπᾶδες ἀγωνιζόμενοι εἶναι μὲ ὅλες τὶς ἀνθρώπινες ἀδυναμίες τους, τὶς ὁποῖες πασχίζουν νὰ ξεπεράσουν¹².

Φυσικά, αὐτοὶ οἱ ἀπλοὶ παπᾶδες ἔχοντας συναίσθηση τῆς ἀμαρτω-

λότητάς τους δὲν ἐπιδιώκουν τὴν παραμικρὴ προβολή τους καὶ φυσικά μήτε ποὺ νοιάζονται γιὰ νὰ ἐντυπωσιάσουν, γιὰτὶ αὐτὸ ποὺ τοὺς ἐνδιαφέρει εἶναι ἡ διακονία τους στὸ Θυσια-

κοινότητα κι όπωσδήποτε στην οικογένειά τους (Γ, 415). Κι αυτά όλα με συνείδηση του χρέους τους άπέναντι στο Θεό¹³.

Παράλληλα, πρέπει να σημειωθεί, πώς μέσα στις δραστηριότητες των ένοριτών συμπεριλαμβάνονται και κάποιες πράξεις, οι όποιες σηματοδοτούν τη σχέση τους με το θείο και φυσικά με τους ιερείς. Πρόκειται για τα «τάματα»¹⁴, τα όποια είναι δεμένα άρρηκτα με την ένοριακή ζωή. Έτσι έχουμε τα «βλογούδια», που φέρνουν οι γυναίκες τη Σαρακοστή των Χριστουγέννων (2,280), την τέλεση ιδιωτικών λειτουργιών και μνημοσύνων (4,217 έξ.), το άναμμα των καντηλιών (4,439), ή μνημόνευση των όνομάτων (4,529) κ.λπ.

Τέλος, προέκταση της ένοριακής ζωής και δραστηριότητας πρέπει να θεωρηθούν και τα πανηγύρια, στα όποια συμμετέχει, συνέρχεται, τότε «όμάς πανηγυριστών» (4,585.2,284), τότε «όλη ή πολίχνη» (4,123), όλο το χωριό (4,82).

1. Η μελέτη αυτή στηρίζεται στα Σκιαθίτικα παπαδιαμαντικά διηγήματα. Αποτελεί δε συνεπτυγμένη μορφή άνέκδοτης εισήγησης, ή όποια άνακοινώθηκε στο Α΄ Διεθνές Συνέδριο για τον Άλ. Παπαδιαμάντη (Σκιαθός 20-24 Σεπτ. 1991).

2. Γενικότερα για την Ένορία βλ. π. Γεώργιος Μεταλληνός, Ένορία, ό Χριστός εν τώ μέσω ήμων, έκδ. Άποστολική Διακονία, Άθήνα 1990, σελ. 9 έξ.

3. π. Γ. Μεταλληνός, μν. έργ., σελ. 25.

4. Βιβλιογραφική ένημέρωση για βιογραφικά του Ππδ. βλ. Μ.Γ. Βαρβούνης-Νικ. Σουλιωτάκη, Η παραδοσιακή θρησκευτική συμπεριφορά των συγχρόνων του στο έργο του Άλ. Παπαδιαμάντη, Άρμός, Άθήνα 1998, σελ. 15, σημ. 1. Προσωπικά παραέμλω τον άναγνώστη μου στην έν είδει συναξαρίου βιογραφία του Σκιαθίτη Γέροντα, που έγραψε ό καθ. Π.Β. Πάσχος, Παπαδιαμάντης. Μνήμη δικαίου μετ' έγκωμίων, Άρμός, Άθήνα 1991, σελ. 15-31.

5. Οι παραπομπές γίνονται στην έκδοση, Άλέξανδρος Παπαδιαμάντης, ΑΠΑΝΤΑ, έπιμ. Ν.Δ. Τριανταφυλλόπουλος, έκδ. ΔΟΜΟΣ, Άθήνα 1981-1988. Οι έντός παρενθέσεως άριθμοί παραπέμπουν: ό πρώτος άριθμός στον τόμο κι ό άλλος στην σελίδα.

6. Για τη θεραπευτική άγωγή της Ένορίας βλ. Άρχιμ. Γερόθεος Σ. Βλάχος (νύν Μητροπολίτης Ναυπάκτου), Η Ένορία ως θεραπευτική κοινότητα, έκδ. Άποστολική Διακονία, Άθήνα 1995.

7. Θέτω ύπόψιν του άναγνώστη μου το διήγημα «Λαμπριάτικος ψάλτης» (2, 513-540), όπου συναντούμε τον παπα-Διανέλλο να διαλέγεται με τον όμιλο φιλεόρτων γυναικών, άπλά, πατρικά, με ειλικρίνεια.

Γιατί το πανηγύρι είναι «μιά συνηθισμένη μορφή θρησκευτικού έορτασμού σ' όλόκληρο τον έλλαδικό χῶρο, αλλά και μιά εύκαιρία ψυχαγωγίας και διασκέδασης»¹⁵.

Συνοψίζοντας, έπισημαίνω ότι ό Ππδ. διώνει άπόλυτα το γεγονός της Ένορίας, έπειδή γνωρίζει πώς είναι «ή εικόνα και ή έκφραση και ή έκδήλωση άπάσης της Έκκλησίας»¹⁶. Κι όταν όμολογεί «Έγώ είμαι τέκνον γνήσιον της Όρθόδοξου Έκκλησίας, έκπροσωπούμένης ύπό των έπισκόπων της» (5,165), άναμφίβολα έκφράζει την Όρθόδοξη Έκκλησιολογική του θέση, δίνοντας έτσι και τη μαρτυρία της πίστεώς του στην Έκκλησία, ή όποια βέβαια δε νοείται χωρίς την Ένορία, την Έπισκοπή, τη Μητρόπολη. Γι' αυτό πολυ σωστά έγραψε ό Κωστής Μπαστιάς, πώς για τον Ππδ. «ή Έκκλησία είναι Μητέρα»¹⁷. Γιατί μόνο μιά Μάνα θα μπορούσε να άνέχεται τα πάθια, τα έλαττώματα και τους καιύμους αυτού του κόσμου.

8. Κ. Μπαστιάς, Ό Παπαδιαμάντης, δοκίμιο, Άθήνα 1962, σελ. 242.

9. «Ό ιερεύς τα όνόματα όλων των ένοριτών... έγνώριζε δε άπό μνήμης όλα τα όνόματα της πολίχνης, ζωντανά κι άποθαμένα». Στο Χριστό στο Κάστρο, 2,297.

10. Κ. Μπαστιάς, Ό Παπαδιαμάντης, όπ. π., σελ. 242.

11. Όπως απέδειξε ό ιστορικός της Σκιαθού Ίω. Ν. Φραγκούλας, στα πρόσωπα του παπα-Φραγκούλη, του διηγήματος «Στό Χριστό στο Κάστρο», ό παπα-Βαγγέλης του διηγήματος «Συντέκνισσα», ό παπ-Άγγελής του διηγήματος «Στην Άγια-Άναστασία» κ.ά. ό Ππδ. παρουσιάζει τη Μορφή του Πατέρα του, παπα-Άδαμαντίου. Ίω. Ν. Φραγκούλας, Παπαδιαμαντική Σκιαθίτικη Προσωπογραφία, Βόλος 1996, σελ. 9-19.

12. Το παράδειγμα του παπα-Κυριάκου, του παπα-Τοάμη, του διηγήματος «Έξοχική Λαμπρή» είναι, πιστεύω, ένδεικτικό της άγωνιζομένης ποιμαντικής συνείδησης, ή όποια παραπαίει κάποτε μεταξύ χάριτος και άμαρτίας, χωρίς κανένα ίχνος φαρισσαϊσμού και ήθοποιίας. Βλ. Άν. Κεσελόπουλος, «Η λειτουργική παράδοση στον Άλέξανδρο Παπαδιαμάντη», Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 213-214.

13. Παράδειγμα άναφέρω τον «άρχαϊκό παπ' Άλέξανδρο», που πρόσχε με φόβο Θεού τα κολύματα γάμου. 4, 59.

14. Για τα τάματα, βλ. Μ.Γ. Βαρβούνης-Νικ. Σουλιωτάκη, μν. έργ. σελ. 75 έξ.

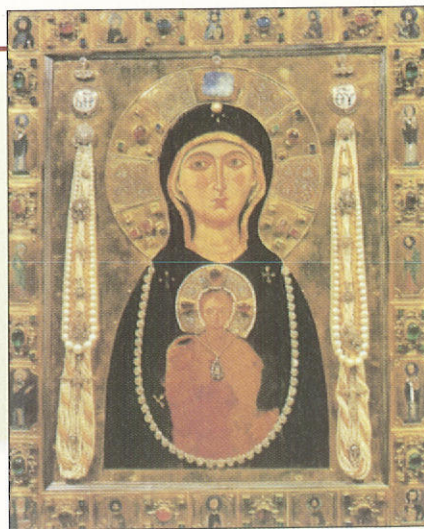
15. Μ.Γ. Βαρβούνης-Νικ. Σουλιωτάκη, μν. έργ., όπ. π., σελ. 55.

16. Γ.Β. Μαυρομάτης, Η Ένορία, έκδ. Τέρτιος, Κατερίνη 1998, σελ. 11.

17. Κ. Μπαστιάς, μν. έργ., σελ. 220.

Ἡ Εἰκόνα τῆς Παναγίας Νικοποιοῦ στὴν ἱστορικὴ πόλη τῆς Βενετίας

Τοῦ Ἀρχιμ. Ἰγνατίου Δ. Σωτηριάδη

Μέσα στὴν ὑπερχιλιόχρονη πορεία τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τῆς Ὁρθοδοξίας ἀναρίθμητοι εἶναι οἱ ἱεροὶ ναοὶ ἀλλὰ καὶ οἱ ἱερὲς εἰκόνες ποὺ ἔχουν ἀφιερωθεῖ στὴν τιμὴ τοῦ ὑψηλοῦ προσώπου τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου.

Εἶναι ὄντως Ἐκείνη, ἡ Μητέρα τοῦ Θεοῦ μας, ποὺ ἐνέπνευσε καὶ συνεχίζει νὰ ἐμπνέει καλλιτέχνες, ζωγράφους, ἀγιογράφους, ὑμνογράφους, ποιητές, συγγραφεῖς, θεολόγους καὶ μὴ, σὲ μιὰ ἀτέλειωτη ἀλυσίδα δημιουργίας, ποὺ ἐκφράζει ἀδιάλειπτα τὴν πίστη ἀτόμων καὶ λαῶν.

Ἀνάμεσα, λοιπόν, στὶς ἱστορικές, περιφημες καὶ θαυματουργές εἰκόνες τῆς Θεοτόκου, τῆς ταπεινῆς πλὴν ἔνδοξης Μαρίας τῆς Ναζαρέτ, ἀνήκει καὶ ἡ ξακουστὴ εἰκόνα τῆς «Παναγίας Νικοποιοῦ», τῆς Παναγίας δηλ. τῆς Νίκης, τὸ Παλλάδιο τῆς Κωνσταντινούπολης, ποὺ ἐδῶ καὶ αἰῶνες φυλάσσεται μὲ ἰδιαίτερο σεβασμὸ καὶ εὐλάβεια στὴ μεγαλοπρεπῆ Βασιλικὴ τοῦ Ἁγίου Μάρκου τοῦ Εὐαγγελιστοῦ, στὴ Βενετία τῆς Ἰταλίας.

Οἱ εἰδικοί μελετητές καὶ οἱ ἱστορικοὶ τῆς τέχνης εἶναι ὁμόφωνοι στὸ ὅτι πρόκειται γιὰ μιὰ εἰκόνα προγενέστερη τοῦ 10ου αἰ., ἂν καὶ μόνο μιὰ ἐπισταμένη συντήρησή της θὰ μπορούσε νὰ μᾶς δώσει μιὰ σίγουρη ἀπάντηση γιὰ τὸ ἂν πρόκειται γιὰ τὴν ἀύθεντικὴ «Παναγία Νικοποιοῦ», γιὰ τὴν ὁποία τόσο συχνὰ κάνουν λόγο οἱ βυζαντινὲς πηγές.

Στὴν Κωνσταντινούπολη ἡ Νικοποιοὺς θεωροῦνταν ἡ Προστάτιδα τῆς Αὐτοκρατορίας καὶ

ἰδιαίτερα τοῦ βυζαντινοῦ (ἀνατολικο-ρωμαϊκοῦ) στρατοῦ, ποὺ χρησιμοποιοῦσε τὶς ἀπεικονίσεις της ὡς λάβαρο γιὰ τὴ νικηφόρα ἔκβαση τῶν πολέμων. Ἡ ἴδια ἡ ἀύθεντικὴ εἰκόνα φυλάσσόταν ζηλότυπα στὸ αὐτοκρατορικὸ παλάτι, σὲ παρεκκλήσι ποὺ ἔφερε τὸ ὄνομά της. Οἱ Βυζαντινοί, γιὰ νὰ ἐκφράσουν τὴν εὐγνωμοσύνη τους πρὸς τὴν Παναγία Νικήτρια, ποὺ τὴν ἀποκαλοῦσαν καὶ «Στρατηγὸ τῶν Λεγεῶνων», «Ἀκατανίκητη» καὶ «Ἀήτητη», συνέθεσαν πρὸς τιμὴν της τὸν Ἀκάθιστο Ὑμνο, τὸ ἀριστούργημα αὐτὸ τῆς ἐλληνικῆς θεολογικῆς γλώσσης καὶ τῆς Ὁρθόδοξης ὑμνογραφίας.

Ἡ παραμονὴ τῆς Νικοποιοῦ σὲ ρωμαϊκὸ ἔδαφος τερματίσθηκε τὸ 1203, μὲ τὴν τέταρτη (Δ') Σταυροφορία, ὅταν οἱ Φράγκοι ἀντὶ νὰ κατευθυνθοῦν πρὸς τὰ Ἱεροσόλυμα, γιὰ νὰ ἀπελευθερώσουν, ὅπως ἔλεγαν, τοὺς Ἁγίους Τόπους, στράφηκαν ἐναντίον τῆς Αὐτοκρατορικῆς Πρωτεύουσας καὶ τὴν κατέλαβαν, φανερόντως δυστυχῶς ἐκεῖ τὰ ἐλάχιστα χριστιανικὰ αἰσθηματά τους. Οἱ Βενετσιάνοι, ἀφοῦ πῆραν ἀπὸ τοὺς ὑπόλοιπους ἄπληστους Σταυροφόρους τὴ μερίδα τοῦ λέοντος, ἀπαίτησαν νὰ τοὺς δοθεῖ ὡς λάφυρο πολέμου καὶ ἡ Νικοποιοὺς, τῆς ὁποίας γνώριζαν τὴ φήμη. Ὁ Enrico Dandolo (τοῦ ὁποίου τὸ μνημεῖο βρίσκεται σήμερα ἀκόμη στὴν Ἁγία-Σοφία), τότε, ὡς ἐπικεφαλῆς τοῦ βενετικοῦ στόλου τὴν παρέλαβε καὶ τὴν ἀπέστειλε στὴ Βενετία, τὴ Γαληνότατη Δημοκρατία τοῦ Ἁγίου Μάρκου, ὅπου ἔγινε ἀποδεκτὴ

μέ πανηγυρικές εκδηλώσεις, χαιρετίσθηκε ως Προστάτιδα τῆς πόλης τῶν Δόγηδων καὶ τοποθετήθηκε στὸ ἱερό τῆς Βασιλικῆς τοῦ Ἁγίου Μάρκου, ποῦ ἦταν χτισμένη ἀπὸ βυζαντινοὺς τεχνίτες κατὰ τὸ πρότυπο τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων τῆς Κωνσταντινούπολης καὶ ἀποτελοῦσε τότε ὄχι τὸν Καθεδρικό Ναὸ τῆς πόλης, ἀλλὰ ἰδιωτικὸ παρεκκλήσι τοῦ παλατιοῦ τῶν Δόγηδων.

Πρὸς τιμὴν τῆς Νικοποιοῦ ὁ δόγης Ἰωάννης Bembo ἔχτισε ἀριστερὰ τοῦ Πρεσβυτερίου (Ἱεροῦ) τοῦ Ἁγίου Μάρκου μεγαλοπρεπῆ Ἁγία Τράπεζα ἀπὸ μάρμαρο καὶ ἀσήμι καὶ τὴν τοποθέτησε ἐκεῖ.

Μπροστὰ τῆς, στὶς 26 Ὀκτωβρίου 1630 καὶ ἐνῶ ἦσαν παρόντες ὁ Πατριάρχης τῆς Βενετίας, ἡ Σύγκλητος, οἱ εὐγενεῖς καὶ ὁ λαός, ὁ δόγης Nicolò Contarini ἔκανε τάμα νὰ χτίσει ἕνα ναὸ ὡς εὐχαριστία πρὸς τὴ Θεοτόκο γιὰ τὸν τερματισμὸ τῆς ἐπιδημίας τῆς πανώλης. Ἔτσι ἀνοικοδομήθηκε ὁ ἐπιβλητικὸς ναὸς τῆς «Ἁγίας Μαρίας τῆς Ὑγείας» (Santa Maria della Salute) στὴν ἄκρη τοῦ

Μεγάλου Καναλιοῦ, στὸ νησί ἀπέναντι ἀπὸ τὸν Ἅγιο Μάρκο. Ἐκεῖ μεταφέρθηκε ἡ πολύτιμη καὶ θαυματουργή εἰκόνα μὲ μεγαλοπρεπῆ λιτανεῖα στὶς 21 Νοεμβρίου 1631 καὶ κατόπιν ἐπεστράφη στὴ θέση τῆς, στὸν Ἅγιο Μάρκο. Στὴν Ἁγία Μαρία τῆς Ὑγείας μεταφέρθηκε ἀργότερα, μετὰ τὴν πτώση τῆς Βενετσιάνικης Κρήτης στοὺς Τούρκους, ἡ κρητικὴ εἰκόνα τῆς «Παναγίας Μεσοπαντίτισσας», ὅπου βρίσκεται μέχρι σήμερα.

Πολυάριθμα εἶναι τὰ βυζαντινὰ λάφυρα, ἔκπαγλης ὁμορφίᾳς καὶ ἀνεκτίμητης ἀξίας, ποῦ βρίσκονται στὸ «Θησαυρὸ τοῦ Ἁγίου Μάρκου» ἢ καὶ διάσπαρτα σ' ὅλη τὴ γοητευτικὴ Βενετία, τὴ «νύμφη τῆς Ἀδριατικῆς». Ἀνάμεσα σ' αὐτὰ δεσπόζει ἡ περίφημη «Παναγία ἢ Νικοποῖος», γιὰ νὰ θυμίζει τὴν εὐλάβεια ἀλλὰ καὶ τὴν ἀφοσίωση τοῦ χθὲς καὶ τοῦ σήμερα, τῆς χριστιανικῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Χριστιανικῆς Δύσης πρὸς τὴν Ὑπεραγία Θεοτόκο, τὴν Ὑπέρμαχο Στρατηγό, τὴ Μητέρα τοῦ Θεοῦ μας, ἀλλὰ καὶ δική μας Μητέρα!...

Προκήρυξη διαγωνισμοῦ γιὰ τὴν ἑβδομάδα ἱερατικῶν κλίσεων

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, μὲ ἀφορμὴ τὴν ἑβδομάδα τὴν ἀφιερωμένη στὴν ἱερωσύνη καὶ στὶς ἱερατικὲς κλίσεις (18-24 Μαρτίου 2001), προκηρῦσσει διαγωνισμὸ συγγραφῆς κειμένου σχετικοῦ μὲ τὸ ἐν λόγω θέμα. Στὸ διαγωνισμὸ μποροῦν νὰ λάβουν μέρος α) κληρικοί, β) πρεσβύτεροι καὶ τέκνα κληρικῶν, γ) νέοι (ἀπὸ 12 ἕως 25 χρόνων), δ) ὑποψήφιοι καὶ ἱεροσπουδαστές, ε) ἄλλοι χριστιανοί.

Τὰ κείμενα θὰ παραδοθοῦν ἐπὶ σχετικῆ ἀποδείξει στὴν Ἱερὰ Μητρόπολη τῆς διαμονῆς (προκειμένου περὶ λαϊκῶν) ἢ τῆς ὑπηρεσίας (ἐπὶ κληρικῶν καὶ τῶν οἰογενειῶν τους), μέχρι 31ης Ἰουλίου 2001.

Τὰ κείμενα δὲν θὰ πρέπει νὰ ὑπερβαίνουν σὲ ἔκταση τὶς 5 σελίδες ἠλεκτρονικοῦ ὑπολογιστῆ ἢ γραφομηχανῆς διπλοῦ διαστήματος. Πιθανοὶ ἄξιοι προβληματισμοὶ μποροῦν νὰ εἶναι:

– Βιώματα καὶ ἐμπειρίες ποὺ συνετέλεσαν στὴν ἀπόφαση τῆς ἱερωσύνης.

– Σκέψεις γιὰ τὴν ἀποστολὴ τοῦ κληρικοῦ σήμερα ἐν σχέσει πρὸς τὶς ἰδιαιτερότητες τοῦ σύγχρονου κόσμου. Προτάσεις γιὰ μίαν ἀποτελεσματικώτερη ποιμαντικὴ.

– Ὁραματισμοὶ γιὰ τὸν κληρικὸ τοῦ 21ου αἰώνα.

Πῶς ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος βλέπει τὸν κληρικὸ καὶ πῶς θὰ τὸν ἠθελε.

– Προβληματισμοὶ γιὰ τὴν οἰκογένεια τοῦ κληρικοῦ, τὶς δυσκολίες ποὺ ἀντιμετωπίζει, τοὺς τρόπους μὲ τοὺς ὁποίους θὰ ὑπάρξουν περισσότερες καὶ καλύτερες πρεσβύτερες, τί θὰ πρέπει νὰ προσεχθῆ ὡς πρὸς τὰ παιδιά.

– Προτάσεις γιὰ τὴν ἀναμόρφωση τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐκπαίδευσης καὶ ἐν γένει τῆς προετοιμασίας τῶν κληρικῶν.

– Σκέψεις γιὰ μίαν ὑγιέστερη ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ σὲ ζητήματα, ὅπως σχέσεις συνεφημερίων, σχέση κληρικοῦ καὶ ἐπισκόπου, νοοτροπία ἐκκλησιαστικοῦ ὄργανισμοῦ.

– Ὁ κληρικὸς ὡς ἄνθρωπος: ἀδυναμίες του, ἀνάγκες του, συναισθηματὰ του.

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἐπιθυμεῖ νὰ τονίσῃ ὅτι ἐλπίζει μὲ τὸν διαγωνισμὸ αὐτὸ ν' ἀκοῦσῃ τὴ φωνὴ τῶν στελεχῶν τῆς καὶ τῶν παιδιῶν τῆς καὶ ὑπεθυμίζει ὅτι μπορεῖ νὰ συμμετάσχει ὅποιοδῆποτε, ἀνεξαρτήτως τῆς σχέσεώς του μὲ τὴν Ἐκκλησία. Τὰ κριτήρια τῆς ἐπιλογῆς θὰ εἶναι ἡ πρωτοτυπία, ἡ οὐσιαστικὴ προσέγγιση τῶν θεμάτων, ἡ ὑπευθυνότητα τῶν προτάσεων, ὁ συγχρονισμὸς μὲ τὸ διαχρονικὸ μήνυμα τοῦ Χριστοῦ καὶ μὲ τὶς ἀπαιτήσεις τῶν καιρῶν.

Ο ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΟΥ ΘΩΜΑ

(*Ιωάν. κ', 19-31*)

(22 *Απριλίου 2001*)

Φόβος τῶν Ἰουδαίων συναθροίζει τοὺς μαθητὲς πίσω ἀπὸ τὶς κεκλεισμένες θύρες. Ἐξησαν τὴ μανία τῶν ἀρχόντων καὶ τὸ φανατισμὸ τοῦ πλήθους. Εἶδαν τὸ Σταυρὸ καὶ γεύθησαν τὸν πόνο τοῦ ἀποχωρισμοῦ ἀπὸ τὸ διδάσκαλό τους, ὁ ὁποῖος εὐρίσκεται πλέον στὸν τάφο.

Ἡ ἀνησυχία καὶ γιὰ τὴ δική τους τύχη σφίγγει τὴν καρδιά τους καὶ τοὺς γεμίζει μὲ δειλία. Τότε ἀκριβῶς ἔρχεται ἀνάμεσά τους ὁ ἀναστημένος Κύριος καὶ τοὺς φέρνει εἰρήνη καὶ χαρά.

Ὅπως παρατηρεῖ ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος «ὁ γὰρ ἔλεγε πρὸ τοῦ σταυροῦ, ὅτι πάλιν ὄψομαι ὑμᾶς καὶ χρηρήσεται ὑμῶν ἡ καρδιά καὶ τὴν χαρὰν ὑμῶν οὐδεὶς αἶρει ἀπ' ὑμῶν» (Ἰωάν. ιστ', 22) τοῦτο νῦν ἔργω ἐπλήρωσεν». Ὁ ἥλιος τῆς Δικαιοσύνης ἔδωξε τὴν καταχνιά ἀπ' τὶς καρδιὰς τῶν μαθητῶν Του.

Μιὰ ματιὰ στὸ χθὲς καὶ τὸ σήμερα τῆς ἀνθρώπινης πορείας μᾶς πείθει ὅτι ὁ φόβος δὲν ἔλειψε, ἀλλὰ ἀντιθέτως, σὰν τρομακτικὸς ἐφιάλης κυκλοφορεῖ στὴ γῆ μας. Ἀποδεικνύει ὅμως καὶ ὅτι κανεὶς ἀπ' ἐκείνους ποὺ ἐπίστευσαν στὸ Χριστὸ δὲν χάθηκε. «...ἐμβλέψατε εἰς ἀρχαίας γενεάς καὶ ἴδετε· τίς ἐνεπίστευσε Κυρίῳ καὶ κατησχύνθη; Ἡ τίς ἐνέμεινεν τῷ φόβῳ αὐτοῦ καὶ ἐγκατελείφθη;» (Σοφ. Σειράχ δ', 10).

Μιὰ πρόσφατη ἔρευνα καταμέτρησε 4.000 περίπου φοβίες, ποὺ τυραννοῦν τὸ σύγχρονο ἄνθρωπο. Καὶ τὸ ἄγχος ἄλλωστε, ποὺ εἶναι ὁ μόνιμος σύντροφος καὶ τὸ παράπονό μας, προκαλεῖται ἀπ' τὸ φόβο τὸν ἀκαθόριστο γιὰ κάτι ποὺ ἀναμένουμε νὰ ἔλθῃ...

Τὰ ὅσα δὲ συμβαίνουν γύρω μας καὶ δὲν μπορεῖ ν' ἀντιμετωπίσῃ ἡ ἀναμιγρὴ πίστις μας, ἐντείνουν τὴν κατάσταση αὐτὴ καὶ μετατρέπουν τὸ παθολογικὸ αὐτὸ ἄγχος σὲ ἀγχόνῃ ἀληθινή, ποὺ ὄλο καὶ περισσότερο σφίγγει τὸ λαϊμὸ μας.

Μέσα σ' αὐτὴ τὴν ταραχή, ἡ Ἐκκλησία προβάλλει τὸν Ἀναστημένο Χριστό, ὁ ὁποῖος μᾶς προετοίμασε ὅτι σ' αὐτὸ τὸν κόσμο θὰ ἔχουμε θλίψη, ἀλλὰ μᾶς συνέστησε νὰ ἔχουμε θάρρος, γιὰτὶ Ἐκεῖνος ποὺ νίκησε τὸν κόσμο (Ἰωάν. ιστ', 33) καὶ εἶναι ζῶν εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων (Ἀποκ. α', 17), θὰ εἶναι μαζί μας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος (Ματθ. κη', 20).

Τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Χρυσοστόμου Τριανταφύλλου

Ὁ μόνος φόβος ποὺ ἐπιτρέπεται νὰ ἔχουμε εἶναι ἐκεῖνος τοῦ Θεοῦ, μήπως δηλαδὴ φανοῦμε ἀνάξιοι τῆς ἀγάπης Του καὶ τῆς προσφορᾶς Του.

Στὶς προκλήσεις τοῦ φόβου τοῦ κόσμου, ἡ Ἐκκλησία ἀπαντᾷ μὲ πίστι καὶ ἀγάπη:

ΧΡΙΣΤὸς ἈΝΕΣΤΗ!

ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΩΝ ΜΥΡΟΦΟΡΩΝ

(*Μάρκ. ιε', 43-ιστ', 8*)

(29 *Απριλίου 2001*)

«Ἰησοῦν ζητεῖτε τὸν Ναζαρητῶν τὸν ἐσταυρωμένον ἠγέρθη, οὐκ ἔστιν ὧδε· ἴδε ὁ τόπος ὅπου ἔθηκαν αὐτόν» (Μάρκ. ιστ', 6).

Αὐτὰ τὰ χαρμόσινα λόγια ἄκουσαν οἱ ἀφροσιωμένες μυροφόρες, οἱ ὁποῖες ἦλθαν νὰ ἀλείψουν τὸν Ἰησοῦν. Ὁ καινὸς τάφος (Ἰωάν. ιθ', 41) τώρα εἶναι κενός! Ὁ Χριστὸς Ἀνέστη! Δὲν ἦτο δυνατόν νὰ κρατηθῇ ὑπὸ τῆς φθορᾶς ὁ Ἀρχηγὸς τῆς ζωῆς. Ματαίως φυλάττει τὸν τάφο ἡ κουστωδία. Ὁ ἀναστάς ἐμφανίζεται «δι' ἡμερῶν τεσσαράκοντα» (Πράξ. α', 3) ὡς τὴ σημαντικὴ ὥρα τῆς ἀναλήψεως στοὺς μάρτυρες ποὺ ὁ ἴδιος ἐπέλεξε.

Δείχνει τὰ σημάδια τῶν ἡλῶν καὶ τὴν πλευρά Του, τρώγει μαζί τους καὶ τοὺς προκαλεῖ νὰ τὸν ψηλαφίσουν γιὰ νὰ δοῦν ὅτι δὲν εἶναι φάντασμα, ἀλλ' ἔχει σάρκα καὶ ὀστέα (Λουκ. κδ', 39).

Ὁ Ἰησοῦς ἀναστήθηκε ὡς «ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων» (Ἀ' Κορ. ιε', 20) «πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν» καὶ αὐτὸ θεμελιώνει τὴν προδοξία μας γιὰ τὴν ἀνάσταση τῆς ἐσχάτης ἡμέρας.

Αὐτὸς θὰ ἀνοίξῃ τοὺς τάφους μας καὶ θὰ βγάλῃ ἀπ' ἐκεῖ τὸ λαὸ Του, θὰ τὸν λυτρώσῃ ἀπὸ «τὸ πικρὸν τοῦ θανάτου». «Ποῦ ἢ δίκη σου θάνατε; Ποῦ τὸ κέντρον σου ἄδην;» (Ὡσ. ιγ', 14).

Ἀντίθετα πρὸς τὶς ἐλληνικὲς ἀντιλήψεις, ὅπου ἡ ἀνθρώπινη ψυχὴ, ἀπελευθερωμένη ἀπ' τὴ φυλακὴ τοῦ σώματος, βαδίζει μόνη τῆς πρὸς τὴν ἀθανασία, ἡ πίστις τῆς Ἐκκλησίας προϋποθέτει τὴν ἀνάσταση τοῦ σώματος, ποὺ θὰ μεταμορφωθῇ καὶ θὰ γίνῃ πνευματικὸ, ἀφθαρτὸ καὶ ἀθάνατο, διδάσκοντας ἔτσι τὴν ὀλοκληρωμένη ἀποκατάσταση τοῦ ἀνθρώπινου προσώπου.

Ὅσοι ἀνήκουμε στὴν Ἐκκλησία, ἔχουμε συνταφεῖ μὲ τὸ Χριστὸ τὴν ὥρα τοῦ Βαπτίσματος καὶ ἔχουμε ἐπίσης ἀναστήθει μαζί Του (Ρωμ. στ', 4), ζώντας μιὰ καινούργια ζωὴ.

Σ' αὐτὸ τὸ πανηγύρι θὰ μᾶς καλῇ διαρκῶς ἡ Ἐκκλησία, θὰ μᾶς διδάσκη ὅτι ἡ ζωὴ νίκησε τὸ θάνατο, θὰ μᾶς προτρέπη νὰ ζητοῦμε τὰ ἄνω καὶ ἐκ τῶν κάτω θὰ δείχνῃ τὸ κενὸ μνημεῖο, μαρτυρία ὅτι ὁ Χριστὸς

ἈΛΗΘῶς ἈΝΕΣΤΗ!

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΑ

στιγμιότυπα

Κυριακή της Ὁρθο-
δοξίας - Ἀρχιερα-
τικὸν Συλλείτουργον
(4/3/2001)

Ἀπὸ τὴν βράβευση
τοῦ Προέδρου τοῦ
Ὁμίλου τῆς Τρα-
πέζης Πειραιῶς
κ. Μιχαὴλ Σάλλα
ὑπὸ τῆς Ἱεράς Συν-
όδου τῆς Ἐκκλη-
σίας τῆς Ἑλλάδος
(6.3.2001)

Ἀπὸ τὴν ἐπίσκεψη
στὸ Ἴδρυμα Βρεφῶν
«Μητέρα» (9.3.2001)

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΑ

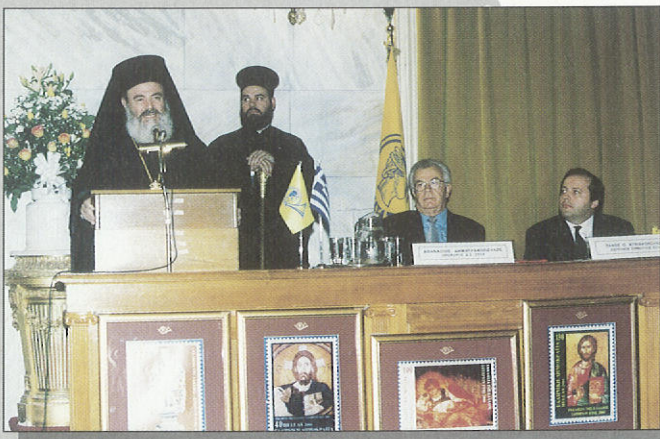
στιγμιότυπα

Φωτογραφίες: Χρ. Μπόνη

Άπο τήν ἐκδήλωση τοῦ Κέντρου Στήριξης Οἰκογένειας τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν μέ θέμα «2001: Ἔτος Ἐθελοντισμοῦ» (12/2/2001)

Άπο τήν περιφορά τοῦ ἱεροῦ λειψάνου τῆς Ἀγ. Φιλοθέης (19/2/2001)

Κατά τήν παρουσίαση ὑπό τῶν ΕΛΤΑ ἀναμνηστικῆς σειρᾶς γραμματοσήμων «Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος - Σωτήριον ἔτος 2000» (21/2/2001)

Άπο τήν τελετή παραδόσεως τοῦ Σταυροῦ τοῦ Ἀθανασίου Διάκου, πού φυλάσσεται στό Μουσείο τοῦ Δήμου Λεβαδέων, στόν Ἱερό Ναό Ἁγίας Παρασκευῆς Λεβαδείας στόν ὁποῖο οἱ Ἀθηνῶν Διονύσιος, Σαλῶνων Ἡσαΐας καί Ταλαντίου Νεόφυτος ᾤρκισαν τοῖς Ἀγωνιστές (1/4/2001)

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΚΑΛΩΣ ΕΚΔΟΣΕΩΝ Ε.Μ.Υ.Ε.Ε.
Ι. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑ - ΓΡΕΕΣΕ
ΤΗΛ.: 7218308, FAX.: 7218336
ISSN 1105-7203

PORT
PAVE
HELLAS

